

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Franci ČERNELČ

**STANJE NA PODROČJU PRIREJE IN PRODAJE EKOLOŠKIH
PERUTNINSKIH PROIZVODOV**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

**THE STATE OF BREEDING AND SELLING OF ECOLOGICAL
POULTRY PRODUCTS**

GRADUATION THESIS
Higher Professional Studies

Ljubljana, 2008

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija kmetijstva-zootehniko. Naloga je bila opravljena na Katedri za govedorejo, rejo drobnice, perutninarstvo, akvakulturo in sonaravno kmetijstvo Oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. Za obdelavo podatkov smo uporabili podatke, ki smo jih zbrali z anketiranjem ekoloških kmetovalcev.

Komisija za dodiplomski študij Oddelka za zootehniko je za mentorico diplomskega dela imenovala prof. dr. Antonijo Holcman in za somentorja prof. dr. Jurija Poharja.

Recenzent: doc. dr. Stanko Kavčič

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik:	doc. dr. Silvester ŽGUR Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
Članica:	prof. dr. Antonija HOLCMAN Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
Član:	prof. dr. Jurij POHAR Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
Član:	doc. dr. Stanko KAVČIČ Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Naloga je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svoje naloge v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je naloga, ki sem jo oddal v elektronski obliki, identična tiskani verziji.

Franci ČERNELČ

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Vs
DK	UDK 636.5(043.2)=163.6
KG	ekološko kmetijstvo/perutnina/ekološka reja/proizvodi/prireja/prodaja/ankete/ Slovenija
KK	AGRIC L01/6100
AV	ČERNELČ, Franci
SA	HOLCMAN, Antonija (mentorica)/POHAR, Jurij (somentor)
KZ	SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI	2008
IN	STANJE NA PODROČJU PRIREJE IN PRODAJE EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV
TD	Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP	XII., 54 str., 15 pregl., 22 sl., 22 pril., 24 vir.
IJ	sl
JI	sl/en
AI	Namen diplomske naloge je bil pridobiti pregled nad prirejo in prodajo ekoloških perutninskih proizvodov v Sloveniji. Opravili smo anketo med ekološkimi kmeti, ki naj bi leta 2004 imeli perutnino. Anketiranje je potekalo od 18. do 30. aprila 2006. Od 673 zbranih naslovov ekoloških kmetov, ki naj bi leta 2004 imeli perutnino, smo anketirali 532 kmetovalcev in ugotovili, da ekološke perutninske proizvode prodaja 57 (10,7 %) anketiranih kmetij. Prireja ekoloških perutninskih proizvodov za prodajo je po kmetijah še vedno manj pomembna, z izjemo treh anketiranih kmetij. Večina (79 %) kmetij se je za prodajo perutninskih proizvodov odločila po letu 2000. Kmetije se pogosteje odločajo za prirejo in prodajo jajc kot pa za prirejo in prodajo ostalih perutninskih proizvodov. Večina (94,7 %) kmetij prodaja le en ekološki perutninski proizvod, ki ga običajno prodajajo po eni prodajni poti. Najpogosteje prodajajo na domu. Ekološka jajca je možno kupiti na tržnicah in v določenih trgovinah, perutninsko meso in živo perutnino pa le pri rejcih na domu. Večina rejcev meni, da bi po isti ceni lahko prodali več perutninskih proizvodov, kot jih proizvedejo. Večina (87,7 %) rejcev v prihodnje ne načrtuje proizvodnje in prodaje novega ekološkega perutninskega proizvoda. Na število kmetij, ki bodo v prihodnje prodajale ekološke perutninske proizvode, in na obseg ponudbe perutninskih proizvodov bodo po mnenju rejcev najbolj vplivali povpraševanje, ptičja gripa in cena ekološke krme. Če v prihodnjih letih ne bo potrebno izvajati ukrepov za preprečevanje širjenja ptičje gripe in proti širjenju le-te, lahko pričakujemo več ekoloških perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji. V nasprotnem primeru pa lahko pričakujemo manj kmetij, ki bodo imele perutnino za samooskrbo, manj kmetij, ki bodo prodajale perutninske proizvode in posledično lahko pričakujemo tudi manj ekoloških perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Vs
DC UDK 636.5(043.2)=163.6
CX ecological farming/poultry/products/marketing/questionnaires/Slovenia
CC AGRIS L01/6100
AU ČERNELČ, Franci
AA HOLCMAN, Antonija (supervisor)/POHAR, Jurij (co-supervisor)
PP SI- 1230 Domžale, Groblje 3
PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Zootechnical Department
PY 2008
TI THE STATE OF BREEDING AND SELLING OF ECOLOGICAL POULTRY PRODUCTS
DT Graduation Thesis (Higher professional studies)
NO XII., 54 p., 15 tab., 22 fig., 22 ann., 24 ref.
LA sl
AL sl/en
AB The aim of this research was to assess the state of breeding and selling of ecological poultry products in Slovenia. There were 673 ecological poultry farms existing in Slovenia in 2004. Of 532 ecological poultry farmers included in a survey which took place between the 18th and 30th April 2006 only 57 of them (10.7 %) sell their poultry products. The ecological poultry products to be sold from the farm is considered as less important, with the exception of three surveyed farms. Still, the majority of farmers (79 %) decided to put their poultry products on the market after the year 2000. We found that the most often sold poultry products are eggs. The majority of the farmers (94.7 %) sell only one ecological product usually at one selling price and in most cases from the farm. Ecological eggs are being sold at markets and in certain shops, while poultry meat and live animals are for sale only at the farms. The majority of breeders believe that the existing prices allow them to sell more products than they would be able to produce. Yet, 87.7 % of the interviewed farmers do not plan to produce or to sell any new ecological poultry products in the future. The market demand, the avian flu and the price of ecological-feed are believed to be crucial factors for the future development of ecological poultry farms. If there is no need for avian flu preventive measures, the market of ecological poultry products is expected to grow in the future. In adverse case a decrease in the number of poultry farms can be expected. Farmers may keep poultry only for self-supply, therefore the market of ecological poultry products will be greatly reduced.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija (KDI)	III
Key Words Documentation (KWD)	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VIII
Kazalo slik	IX
Kazalo prilog	XI
1 UVOD	1
2 PREGLED OBJAV	2
2.1 KRATKA ZGODOVINA EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA V SLOVENIJI	2
2.2 PRIREJA JAJC IN PERUTNINSKEGA MESA	3
2.2.1 V Sloveniji	3
2.2.2 V članicah EU	6
2.3 PREDPISI S PODROČJA EKOLOŠKE PRIREJE IN PREDELAVE	7
2.3.1 Predpisi o predelavi ekoloških perutninskih proizvodov	8
2.3.2 Kontrola ekoloških kmetij, ekoloških proizvodov in certifikacija	9
2.4 TEHNOLOGIJA EKOLOŠKE REJE PERUTNINE	10
2.4.1 Primerne pasme za ekološko rejo	10
2.4.2 Krma za perutnino	11
2.4.3 Hlev in izpust	11
2.4.4 Ekološka prireja jajc	12
2.4.5 Ekološka prireja mesa	13
2.5 BLAGOVNE ZNAMKE IN ZNAKI EKOLOŠKIH ŽIVIL	14

2.6	PREDELAVA EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV	16
2.7	PRODAJA EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV	16
2.7.1	Uvoz in izvoz	17
2.7.2	Cena ekoloških jajc	18
2.8	EKOLOŠKA REJA V PRIHODNOSTI	19
3	MATERIAL IN METODE	20
3.1	MATERIAL	20
3.2	METODE	20
4	REZULTATI IN RAZPRAVA	22
4.1	IZLOČITEV KMETIJ, KI SE UKVARJAJO S TURIZMOM	22
4.2	PRISOTNOST PERUTNINE NA EKOLOŠKIH KMETIJAH	23
4.3	KMETIJE, KI IMAJO PERUTNINO	24
4.3.1	Kmetije, ki ne prodajajo ekoloških perutninskih proizvodov	25
4.3.2	Kmetije, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode	27
4.4	PRIREJA IN PRODAJA EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV	28
4.4.1	Priraja in prodaja ekoloških jajc	28
4.4.2	Priraja in prodaja ostalih ekoloških perutninskih proizvodov	31
4.5	PRODAJNE POTI	33
4.5.1	Prodajne poti, po katerih kmetije prodajo največ perutninskih proizvodov	34
4.6	DOHODEK IZ EKOLOŠKE REJE PERUTNINE	36
4.7	VIŠKI V PRODAJI EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV	37
4.8	PRIREJA IN PRODAJA V PRIHODNJIH LETIH	39
4.8.1	Priraja in prodaja ekoloških jajc v prihodnjih letih	40

4.8.2	Prireja in prodaja ostalih ekoloških perutninskih proizvodov v prihodnjih letih	42
4.8.3	Prodaja novih ekoloških perutninskih proizvodov	42
4.9	DODATNA VPRAŠANJA V ANKETI IN OSTALE ZABELEŽKE	44
4.9.1	Združenja in društva ekoloških pridelovalcev	44
4.9.2	Osnovne kmetijske dejavnosti na ekoloških kmetijah, ki imajo perutnino	45
4.9.3	Vpliv pojava ptičje gripe v Sloveniji leta 2005	46
4.9.4	Kmetije, ki del prirejenih jajc predelajo v druge proizvode	46
4.9.5	Ostale zabeleške	47
5	SKLEPI	48
6	POVZETEK	50
7	VIRI	52
	ZAHVALA	

KAZALO PREGLEDNIC

	str.
Preglednica 1: Ocena obsega priraje perutninskih ekoloških živil v Sloveniji v letih 2002-2003 (le količine živil od živali s statusom EKO, brez preusmerjanja) (Slabe, 2005: 5)	4
Preglednica 2: Skupno število živali na kmetijah, vključenih v kontrolo v letu 2004 (Akcijski načrt ..., 2006: 33)	4
Preglednica 3: Skupno število perutnine na ekoloških kmetijah ter število ekoloških kmetij vključenih v kontrolo	5
Preglednica 4: Število ter delež živali in ekoloških kmetij po vrstah in kategorijah perutnine (Izpis iz baze podatkov ..., 2005)	5
Preglednica 5: Priraje ekoloških perutninskih proizvodov v rejni sezoni 2003/2004 (Izpis iz baze podatkov ..., 2005)	5
Preglednica 6: Priraje ekoloških jajc v članicah EU leta 2000, kot delež priraje vseh ekoloških jajc v EU (Windhorst, 2005: 456, 457)	6
Preglednica 7: Poraba ekoloških jajc kot delež celotne porabe jajc v državah članicah EU leta 2000 (Windhorst, 2005: 457)	7
Preglednica 8: Uvoz in izvoz ekoloških jajc v članicah EU leta 2000 (Windhorst, 2005: 459)	18
Preglednica 9: Stroški priraje in prodajne cene za ekološka jajca v izbranih članicah EU leta 2002 (Windhorst, 2005: 459)	19
Preglednica 10: Vrste perutnine po kmetijah, ki ne prodajajo perutninskih proizvodov	25
Preglednica 11: Vrste perutnine po kmetijah, ki prodajajo perutninske proizvode	27
Preglednica 12: Kategorije kokoši na kmetijah, ki prodajajo perutninske proizvode	27
Preglednica 13: Kmetije, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode ter delež dohodka iz reje perutnine	36
Preglednica 14: Dejavniki, ki vplivajo na odločitev kmetij za prodajo novih ekoloških perutninskih proizvodov	44
Preglednica 15: Članstvo ekoloških rejcev v društvih in združenjih	45

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Uradni slovenski državni zaščitni znak za označevanje ekoloških živil (Označevanje ekoživil, 2005-2006)	14
Slika 2: BIODAR - registrirana kolektivna blagovna znamka in znak Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije za označevanje ekoloških živil (Označevanje ekoživil, 2005-2006)	15
Slika 3: BIODAR, črno-bela različica registrirane kolektivne blagovne znamke in znaka Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije za označevanje ekoloških živil (Označevanje ekoživil, 2005-2006)	15
Slika 4: Mednarodni zaščitni znak za živila, proizvedena po biološko-dinamični metodi ekološkega kmetovanja (Označevanje ekoživil, 2005-2006)	15
Slika 5: Znak EU za ekološka živila (Označevanje ekoživil, 2005-2006)	16
Slika 6: Shema iskanja ekoloških kmetij, ki prodajajo perutninske proizvode	22
Slika 7: Prisotnost perutnine na ne-turističnih kmetijah	23
Slika 8: Odgovori kmetov, ki nimajo perutnine, na vprašanje »Ali ste imeli perutnino v zadnjih dveh letih?«	23
Slika 9: Delež kmetij, ki v prihodnje (ne) načrtujejo proizvajati perutninski proizvod, namenjen prodaji	25
Slika 10: Pričetek prodaje ekoloških jajc (po letih)	29
Slika 11: Odgovori kmetov, ki prodajajo ekološka jajca, na vprašanje »Vam zakonodaja in predpisi povzročajo kakšne težave?«	30
Slika 12: Pričetek prodaje perutninskega mesa in žive perutnine (po letih)	32
Slika 13: Kmetije in število prodajnih poti	33
Slika 14: Delež kmetij po prodajnih poteh ekoloških perutninskih proizvodov	34
Slika 15: Prodajne poti, po katerih kmetije prodajo največ ekoloških perutninskih proizvodov	35
Slika 16: Ponudba in povpraševanje po ekoloških perutninskih proizvodih	37
Slika 17: Kmetije, ki prodajajo ekološka jajca ter viški v posameznih obdobjih leta	38
Slika 18: Število kmetij s presežki jajc v posameznem obdobju leta	38

Slika 19: Obseg prireje ekoloških perutninskih proizvodov po kmetijah v prihodnjih letih	39
Slika 20: Težave, s katerimi se srečujejo kmetije, ki še ne vedo, kolikšen obseg prireje bodo imeli v prihodnjih letih	40
Slika 21: Število kmetij, ki v prihodnje načrtuje prodajo novega perutninskega proizvoda	43
Slika 22: Osnovne kmetijske dejavnosti; primerjava med kmetijami, ki prodajajo perutninske proizvode in kmetijami, ki jih ne prodajajo	45

KAZALO PRILOG

- Priloga A: Anketni obrazec
- Priloga B: Prodaja perutninskih proizvodov po kmetijah
- Priloga C: Število jajc, namenjenih prodaji in samooskrbi, v letu 2005 po kmetijah
- Priloga D: Težave, s katerimi se srečujejo kmetije v priraji jajc
- Priloga E: Pričetek prodaje perutninskega mesa in žive perutnine (po letih)
- Priloga F: Količina ostalih perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji ter samooskrbi (po kmetijah)
- Priloga G: Količine ostalih perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji ter samooskrbi, v letu 2005
- Priloga H: Prodaja pitovne perutnine in perutninskega mesa v letu 2005
- Priloga I: Prodajne poti, po katerih kmetije prodajajo perutninske proizvode
- Priloga J: Število kmetij po prodajnih poteh ekoloških perutninskih proizvodov
- Priloga K: Delež dohodka iz reje perutnine glede na celotni dohodek ekološke pridelave na kmetijah, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode, ter količine ekoloških perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji
- Priloga L: Presežki perutninskih proizvodov v posameznem obdobju leta po kmetijah
- Priloga M: Kmetije s presežki jajc v posameznem obdobju leta
- Priloga N: Kmetije, ki bodo namenile prodaji več ekološko prirajenih jajc kot v letu 2005, ter vzroki za povečanje priraje
- Priloga O: Kmetije, ki bodo v prihodnje namenile prodaji manj ekoloških jajc, ter vzroki za njihovo odločitev
- Priloga P: Kmetije, ki bodo v prihodnjih letih priradile enako količino ekoloških jajc, ter vzroki za njihovo odločitev

- Priloga R: Vpliv ponovnega izbruha ptičje gripe v sloveniji v prihodnjih letih, pri kmetovalcih, ki še ne vedo, kakšen obseg priraje jajc bodo imeli v prihodnjih letih zaradi izbruha le-te v letu 2005
- Priloga S: Seznam kmetij, ki bodo v prihodnjih letih priredile enako količino ekološkega perutninskega mesa
- Priloga Š: Kmetije in njihovi načrti o priraji novih ekoloških perutninskih proizvodov v prihodnjih letih
- Priloga T: Ekološke kmetije, ki imajo perutnino in društva ter združenja ekoloških kmetovalcev, v katera so včlanjeni
- Priloga U: Osnovne kmetijske dejavnosti ekoloških kmetij, ki ne prodajajo ekoloških perutninskih proizvodov
- Priloga V: Osnovne kmetijske dejavnosti ekoloških kmetij, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode

1 UVOD

V dokumentu (Akcijski načrt ..., 2006), ki ga je pripravilo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, je zapisano, da v Sloveniji trenutno povpraševanje po ekoloških proizvodih presega ponudbo. Število ekoloških kmetij razmeroma hitro raste, kar pa še ne pomeni, da se sorazmerno povečuje tudi ponudba slovenskih ekoloških živil na trgu. Ponudba na ekoloških tržnicah še vedno izključuje živila živalskega porekla (z izjemo mlečnih izdelkov, jajc in medu). Na trgu ni moč dobiti ekološko prirejenega mesa, čeprav se povečuje ekološka živinoreja.

Prodaje ekoloških živil v Sloveniji, navaja Slabe (2005), načrtno nihče ne spremlja. Pomanjkanje podatkov s področja prodaje ekoloških živil se je že doslej kazalo kot pomembna ovira za načrtovanje nadaljnjega razvoja ekološkega kmetijstva. V Sloveniji bi teoretično lahko te podatke zbirale organizacije za nadzor ekološkega kmetijstva preko vrnjenih prijavnih pol ekoloških kmetij v nadzoru. Toda ti podatki iz prijavnih pol zaradi pomanjkljivega izpolnjevanja in nepreverjanja, niso uporabni za tržne analize.

Ker pridelave in prodaje ekoloških živil v Sloveniji načrtno nihče ne spremlja, nimamo zanesljivih podatkov tudi o prireji in prodaji perutninskih proizvodov. Enako je tudi po drugih državah EU. O tem piše že Windhorst (2005), ki navaja, da se v EU pri analizi razvoja prireje ekoloških jajc in perutninskega mesa srečujejo s pomanjkanjem zanesljivih podatkov v uradni statistiki. Še vedno je zelo malo podatkov o številu kokoši nesnic v ekoloških rejah. Prav tako ni podatkov o količini ekološko prirejenih jajc, niti o prodaji teh jajc.

Namen diplomske naloge je bil dobiti pregled nad prodajo ekoloških perutninskih proizvodov v Sloveniji. V zadnjih letih se število ekoloških kmetij v kontroli povečuje, ne vemo pa:

- koliko kmetij prodaja perutninske proizvode,
- kdaj so rejci pričeli s prirejo in prodajo ekoloških perutninskih proizvodov,
- kateri ekološki perutninski proizvodi se pojavljajo na trgu in v kolikšnem obsegu,
- ali ponudba ekoloških perutninskih proizvodov sledi obsegu povpraševanja,
- po katerih prodajnih poteh prodajajo perutninske proizvode,
- kakšen bo obseg in raznolikost ponudbe v prihodnjih letih in
- kaj bo vplivalo na obseg in raznolikost ponudbe ekoloških perutninskih proizvodov v prihodnjih letih.

2 PREGLED OBJAV

2.1 KRATKA ZGODOVINA EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA V SLOVENIJI

- Konec sedemdesetih let se je na Slovenskem začelo ekološko kmetovanje. Takrat je nekaj posameznih navdušencev in organiziranih skupin pričelo z ekološkim kmetovanjem. Nekaj skupin s tem delom nadaljuje še danes.
- Druga polovica osemdesetih let so začetki organiziranega razvoja ekološkega kmetovanja. Organizirana skupina, imenovana Mikrokozmos v Pomurju kmetuje na biodinamičen način ekološkega kmetovanja.
- Leta 1992 je ustanovljeno društvo Ajda, ki se zavzema za uveljavitev biodinamičnega kmetovanja.
- Sredi devetdesetih let so v okviru Kmetijske svetovalne službe oblikovane strokovne skupine za sonaravno kmetovanje, ki so povezovale strokovnjake z različnih področij, institucij in nevladnih organizacij.
- Leta 1997 so pripravljena Priporočila za ekološko kmetovanje.
- Leta 1998 je začetek delovanja Inštituta za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu, ki uspešno deluje še danes.
- Leta 1999 je ustanovljena Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije (pomembna prelomnica v ekološkem kmetovanju v Sloveniji). Tako so se društva, ki so delovala na tem področju (Združenje ekoloških kmetov osrednje Slovenije, Združenje za ekološko kmetovanje severovzhodne Slovenije, Združenje ekoloških kmetov Obale, Združenje ekoloških kmetov Gorenjske in Združenje za ekološko kmetovanje »Zdravo življenje« Lukovica), povezala. Ustanovljena je kolektivna blagovna znamka BIODAR.
- Leta 1999 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v okviru podpor za razvoj kmetijstva vključi tudi program razvoja ekološkega kmetovanja. Prvi ekološki kmetje od države dobijo finančne podpore.
- Po letu 1999 so organizirane prve ekološke tržnice.
- Po letu 1999 so ustanovljena še nova društva ekoloških kmetov (Združenje ekoloških pridelovalcev in predelovalcev »Deteljica«, Združenje za ekološko kmetovanje severne Primorske in Združenje za ekološko kmetovanje Dolenjske, Posavja in Bele krajine), ki so včlanjena v zvezo.
- Leta 2000 ekološko kmetijstvo dobi zakonsko osnovo za svoje delo in razvoj. Sprejet je zakon o kmetijstvu. Sprejeti pa so tudi podzakonski predpisi, ki to področje natančneje urejajo.
- Leta 2000 dobijo prve ekološke kmetije certifikate o ekološki pridelavi in s tem pravico do blagovne znamke BIODAR (Bavec M. in Bavec F., 2001).
- Leta 2001 je sprejet Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil.
- Leta 2003 je sprejet Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil.
- Z vstopom Slovenije v EU (leta 2004) prične za Slovenijo neposredno veljati Uredba Sveta (EGS) št. 2092/91 »o ekološki pridelavi kmetijskih proizvodov in označevanju tovrstno pridelanih kmetijskih proizvodov in živil« – z vsemi spremembami in dopolnitvami (Dosedanji razvoj ekološkega ..., 2008).

- Leta 2005 vlada sprejme Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015 (ANEK), ki ga je pripravilo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Dokument je zasnovan strateško, vsebuje pa analize, predloge in ukrepe po posameznih sklopih za vzpodbujanje trajnostnega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji (Akcijski načrt ..., 2006).
- Leta 2006 je sprejet nov Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (2006)
- Leta 2007 je sprejet Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Ur. l. RS, št. 21/07 in Ur. l. RS, št. 37/07) (Dosedanji razvoj ekološkega ..., 2008).

2.2 PRIREJA JAJC IN PERUTNINSKEGA MESA

2.2.1 V Sloveniji

Enako kot v EU je bil tudi v Sloveniji, navaja Slabe (2005), prvi spodbudni dejavnik za ekološko kmetijstvo trg oziroma povpraševanje po ekoloških živilih. Na porast ekološkega kmetijstva in živilstva je bistveno pripomogla tudi uvedba spodbud, kasneje okoljskih plačil za ekološko kmetovanje. Tako se je pri nas razmeroma hiter porast začel z uvedbo okoljskih plačil v l. 1999 oz. 2000. Od leta 2001 dalje je ekološko kmetijstvo eden od ukrepov v slovenskem kmetijsko okoljskem programu.

V Sloveniji do leta 2003 ni bilo opravljenih nobenih obsežnejših raziskav s področja ekološkega kmetijstva. Do tega leta so bile raziskave omejene le na manjše (večinoma diplomske) naloge, ki so ugotavljale odnos porabnika do ekoloških živil. V letih 2003-2005 pa je Inštitut za trajnostni razvoj v okviru projekta *Further Development of Organic Farming policy in Europe, with Particular Emphasis on EU Enlargement, QLK5-2002-00091* začel izvajati obsežnejše raziskave o stanju ekološkega kmetijstva v Sloveniji. V okviru tega projekta so proučevali razvoj ter obseg ekološkega kmetijstva v Sloveniji, zakonodajno ureditev, ekonomiko kmetij, ukrepe kmetijske politike. V raziskave so vključili tudi organizacije ekoloških kmetov, porabnikov, KGZS in ministrstva. Da bi lahko v okviru projekta podali tudi nekatere odgovore na vprašanja o sedanjem in možnem prihodnjem pomenu ekološkega kmetijstva v Sloveniji za razvoj slovenskega podeželja in kmetijstva, so se v raziskovalni nalogi *Strukturni problemi in razvojni izzivi slovenskega podeželja v evropski razsežnosti, CRP konkurenčnost Slovenije 2001-2006* osredotočili na doslej še ne obravnavana področja pridelave, predelave in prodaje ekoloških živil s slovenskih ekoloških kmetij (Slabe, 2005).

Pri tem pa so naleteli na težavo, saj v Sloveniji načrtno nihče ne spremlja prodaje ekoloških pridelkov in živil, ne na nacionalni ravni niti na nižji prostorski oziroma organizacijski ravni (npr. na ravni združenj). Pomanjkanje podatkov s področja pridelave in prodaje ekoloških pridelkov in živil se je že doslej kazalo kot pomembna ovira za načrtovanje nadaljnjega razvoja ekološkega kmetijstva, zato so posamezna združenja ekoloških kmetov, še posebej pa Zveza Biodar, večkrat skušala pripraviti oceno stanja v določenem trenutku. Zaradi nezadostnega števila teh organizacij pa je vedno šlo le za približne in nepopolne ocene. V nekaterih državah EU takšne podatke zbirajo organizacije za nadzor ekološkega kmetijstva, deloma se zbirajo tudi s pomočjo uradnega statističnega zajema podatkov. V Sloveniji bi lahko, preko prijavnih pol za ekološke kmetije v nadzoru,

takšne podatke zbirale organizacije za nadzor ekološkega kmetijstva. Vendar za zdaj ti podatki s *prijavnih pol za kmetije* zaradi pomanjkljivega izpolnjevanja in nepreverjanja niso uporabni za tržne analize (Slabe, 2005).

Ker so podatki s področja prodaje, navaja Slabe (2005), pomembni za načrtovanje nadaljnjega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji in za oblikovanje ustreznih agrarno-političnih ukrepov na tem področju ter za organiziranje prodaje, in ker se ta sektor razmeroma hitro razvija, bi morali v Sloveniji nujno začeti spremljati pridelavo in prodajo ekoloških pridelkov in živil po nekaterih osnovnih kategorijah kot so žita (konzumna in krmna žita po vrstah), vrtnine, krompir, sadje, vino, oljnice, meso (govedina, meso drobnice, svinjina, perutnina), mleko, jajca, med.

Za potrebe načrtovanja nadaljnjega razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji in zaradi pomanjkanja primarnih podatkov, so za opis stanja pridelave in prodaje ekoloških živil v Sloveniji uporabili različne posredne metode. S pomočjo teh metod so tudi ocenili prirajo perutninskih proizvodov v letih 2002-2003 (Slabe, 2005) (preglednica 1).

Preglednica 1: Ocena obsega priraje perutninskih ekoloških živil v Sloveniji v letih 2002-2003 (le količine živil od živali s statusom EKO, brez preusmerjanja) (Slabe, 2005: 5)

Leto	Žival	Število živali	Povprečna priraja	Priraja vseh
2002	Kokoši nesnice	2.660	250 jajc/nesnico	665.000 jajc
	Ostala perutnina	1.300	-	3,5 t mesa
2003	Kokoši nesnice	3.920	250 jajc/nesnico	980.000 jajc
	Ostala perutnina	2.200	-	5,0 t mesa

Skupno število perutnine na ekoloških kmetijah se povečuje (preglednica 1) in kot vidimo v preglednici 2, so leta 2004 po kmetijah redili že 14.236 kljunov perutnine. Po številu živali je na prvem mestu reja drobnice, nato sledi perutnina in nato govedo (Akcijski načrt ..., 2006).

Preglednica 2: Skupno število živali na kmetijah, vključenih v kontrolo v letu 2004 (Akcijski načrt ..., 2006: 33)

Vrsta živali	Število živali
Drobnica	21.411
Perutnina	14.236
Govedo	13.098
Čebele (družin)	2.072
Konji	1.778
Prašiči	1.235

Skupno število ekoloških kmetij v kontroli se povečuje in z njimi tudi skupno število perutnine na teh kmetijah (preglednica 3).

Preglednica 3: Skupno število perutnine na ekoloških kmetijah ter število ekoloških kmetij vključenih v kontrolo

	Leto			
	1999 ¹	2002 ²	2003 ²	2004 ²
Skupno število ekoloških kmetij	320	1.160	1.415	1.568
Skupno število perutnine (v kljunih)	1.920	10.373	12.560	14.236

¹(Bavec M. in Bavec F., 2001: 14)

²(Akcijški načrt ..., 2006: 32, 33)

V letu 2004 je bilo 1.568 ekoloških kmetij (preglednica 3). Od tega je bilo 673 (43 %) ekoloških kmetij, ki so imele perutnino (Izpis iz baze podatkov ..., 2005). Če primerjamo število ekoloških kmetij, ki imajo perutnino, s podatki v preglednici 4, ugotovimo, da dva podatka nista skladna, čeprav jih je zbrala ista ustanova. Saj ne more biti manj kmetij, ki imajo perutnino (673 ekoloških kmetij), kot je kmetij, ki imajo nesnice (746 ekoloških kmetij).

Preglednica 4: Število ter delež živali in ekoloških kmetij po vrstah in kategorijah perutnine (Izpis iz baze podatkov ..., 2005)

Perutnina (vrsta/kategorija)	Število kljunov	Delež od vse perutnine skupaj (v %)	Število kmetij	Delež kmetij (v %)
Nesnice	10.198	71	746	71
Jarkice (do 18 tednov)	645	5	59	6
Pitovni piščanci	2.149	15	70	7
Race	588	4	89	8
Pure	423	3	42	4
Gosi	260	2	42	4
Noji	18	0	3	0
Skupaj:	14.281	100	Skupaj:	100

Najbolj zastopana vrsta perutnine po ekoloških kmetijah je kokoš. Najbolj zastopana kategorija so nesnice, saj jo redi 71 % ekoloških kmetij in predstavlja 71 % od vse perutnine skupaj (preglednica 4).

Od 1.568 ekoloških kmetij (Akcijški načrt ..., 2006), je imelo ekološko rejo perutnine 673 ekoloških kmetij (Izpis iz baze podatkov ..., 2005). Te kmetije so priradile naslednje količine perutninskih proizvodov:

Preglednica 5: Priraje ekoloških perutninskih proizvodov v rejni sezoni 2003/2004 (Izpis iz baze podatkov ..., 2005)

Perutninski proizvod	Število kmetij	Skupna priraje
Jajca	651	3.298.245 kom
Meso (živa perutnina)	146	8.589 kg
Mesni izdelki	9	435 kg

Ni pa podatka, koliko od tega so ekološki kmetje porabili za samooskrbo in koliko so namenili prodaji.

2.2.2 V članicah EU

Tudi v EU so se pri analizi razvoja priraje ekoloških jajc in perutninskega mesa srečevali s pomanjkanjem zanesljivih podatkov v uradni statistiki. Da bi dobili bolj podroben pogled nad razvojem ekološke priraje in prodajo ekoloških proizvodov ter nad prodajnimi potmi se je EU lotila projekta z naslovom *Organic Marketing Initiatives and Rural Development* (Razvoj podeželja in pobude za ekološko trženje). Glavni namen projekta je bil ugotoviti vzroke za vzpone in padce pobud za ekološko prodajo. Znotraj tega projekta so v letu 2000 zbirali podatke o različnih ekoloških proizvodih, vključno z jajci (Windhorst, 2005).

Preglednica 6: Priraja ekoloških jajc v članicah EU leta 2000, kot delež priraje vseh ekoloških jajc v EU (Windhorst, 2005: 456, 457)

Država	Priraja ekoloških jajc (v milijon kosov)	% od priraje vseh ekoloških jajc v EU	% ekoloških jajc od priraje vseh jajc v državi
Francija	352	31,4	2,1
Velika Britanija	200	17,9	2,0
Nemčija	200	17,9	1,4
Danska	179	16,0	15,1
Avstrija	50	4,5	3,5
Italija	38	3,4	0,3
Švedska	35	3,1	2,1
Nizozemska	30	2,7	0,3
Španija	14	1,2	0,1
Finska	11	1,0	1,2
Belgija in Luksemburg skupaj	10	0,9	0,3
Grčija	1	0,0	0,0
EU	1120	100,0	1,2

Windhorst (2005) ugotavlja, da je EU (15 držav članic EU) v letu 2000 priredila 1,1 milijarde ekoloških jajc. Članice EU so jih porabile 920 milijonov, približno 200 milijonov jajc pa je bilo verjetno izvoženih v druge države. Kljub temu pa je ekološka priraja jajc v EU še vedno manj pomembna (izjema je Danska). V letu 2000 je ekološka priraja jajc v EU znašala 1,2 % od priraje vseh jajc. Priraja ekoloških jajc poteka v glavnem na relativno majhnih kmetijah. Jajca so namenjena lastni porabi, prodaji porabnikom v soseščini ali prodaji na tržnicah. Prisotnih je le nekaj večjih rej, ki oskrbujejo večje trgovine s hrano, kjer prodajajo tudi ekološka jajca. Danska je priredila 15,1 % ekoloških jajc v državi in je uvrščena daleč pred vsemi ostalimi državami članicami EU (preglednica 6).

Tudi delež ekološke priraje perutninskega mesa je v EU precej majhen. V letu 2000 je ekološka priraja perutninskega mesa v EU znašala 0,2 % od vseh količin prirejenega perutninskega mesa (Windhorst, 2005).

Ekološka priraja jajc je v EU skoncentrirana le na nekaj držav (preglednica 6). Francija, Velika Britanija, Nemčija in Danska prispevajo 83,2 % ekološko prirejenih jajc v EU (Windhorst, 2005).

Preglednica 7: Poraba ekoloških jajc kot delež celotne porabe jajc v državah članicah EU leta 2000 (Windhorst, 2005: 457)

Država	Poraba ekoloških jajc (v milijon kosov)	% porabljenih ekoloških jajc od celotne količine porabljenih v EU	Poraba ekoloških jajc (v %) od celotne količine vseh porabljenih jajc (jajc iz ekoloških in konvencionalnih rej)
Francija	230	25,0	1,6
Nemčija	230	25,0	1,3
Velika Britanija	182	19,8	1,9
Danska	97	10,5	8,1
Italija	53	5,8	0,4
Avstrija	38	4,1	2,2
Nizozemska	38	4,1	1,3
Švedska	22	2,4	1,3
Belgija	12	1,3	0,5
Finska	9	1,0	1,1
Španija	6	0,7	0,1
Luksemburg	2	0,2	ni podatka
Grčija	1	0,1	0,0
Irska	ni podatka	ni podatka	ni podatka
Portugalska	ni podatka	ni podatka	ni podatka
EU (15 držav članic)	920	100,0	Povprečno: 1,2

Poraba ekoloških jajc je v EU v letu 2000 znašala 1,2 % od skupne porabe vseh jajc. Največ ekoloških jajc v EU porabijo Nemčija, Francija in Velika Britanija, ki so leta 2000 skupaj porabile skoraj 70 % vseh ekoloških jajc v EU (preglednica 7) (Windhorst, 2005).

2.3 PREDPISI S PODROČJA EKOLOŠKE PRIREJE IN PREDELAVE

Ekološki kmetje in kontrolna organizacija, ki jih kontrolira, morajo upoštevati naslednje predpise:

- Uredba sveta (EGS) št. 2092/91 »o ekološki pridelavi kmetijskih proizvodov in označevanju tovrstno pridelanih kmetijskih proizvodov in živil« (UL L 198, 22.7.1991, str. 1)
- Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 »o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91«
- Zakon o kmetijstvu (ZKme), Ur. l. RS št. 54/2000 z dne 16.6.2000

- Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil, Ur. l. št. 128/06, z dne 8.12.2006
- Popravek Pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil, Ur. l. št. 21/07, z dne 9.3.2007
- Pravilnik o spremembi Pravilnika o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil, Ur. l. št. 37/07, z dne 23.4.2007

Uredba (Uredba Sveta (ES) št. 834 ..., 2007) dovoljuje, da se v ekološko kmetovanje lahko izjemoma preusmeri samo del kmetijskega gospodarstva, vendar mora biti kmetijsko gospodarstvo razdeljeno na enote, na katerih kmetuje ekološko, in na enote, na katerih kmetuje neekološko, pri čemer na gospodarstvu ne sme prihajati do mešanja ekoloških proizvodov z neekološkimi. Na ekoloških površinah ne smejo gojiti enakih sort rastlin kot jih na neekoloških. Sorte rastlin morajo biti tudi take, ki se jih lahko med seboj razlikuje. Na ekoloških površinah ne smejo rediti enakih vrst živali, kot jih redijo na neekoloških površinah. Takšno kmetijsko gospodarstvo mora poskrbeti, da so zemlja, živali in proizvodi, ki se uporabljajo za ekološko pridelavo ali prihajajo iz ekoloških enot, ločeni od tistih, ki se uporabljajo za neekološko pridelavo ali prihajajo iz neekoloških enot. Kmetijsko gospodarstvo mora voditi evidenco, iz katere je razvidna ta ločitev (Uredba Sveta (ES) št. 834 ..., 2007). V tem primeru lahko pridelovalec ekološke proizvode prodaja pod označbo »ekološki« in svoje proizvode označi z uradnim slovenskim državnim zaščitnim znakom za označevanje ekoloških živil (slika 1) in uporablja evropski znak (logotip) za ekološke proizvode (slika 5) (Akcijski načrt ..., 2006).

Bavec M. in Bavec F. (2001) pišeta, da tak način preusmeritve zavrača večina evropskih združenj ekoloških kmetov, ki imajo v svojih smernicah zapisano obvezno preusmeritev cele kmetije (npr. Ernte v Avstriji, zveza švicarskih organizacij za ekološko kmetijstvo ...). V Sloveniji sta dve združenji, ki poleg naštetih predpisov upoštevata še svoje (strožje) predpise in svoje ekološke proizvode označujejo z blagovnimi znamkama »BIODAR« in »DEMETER« (slike 2, 3 in 4).

2.3.1 Predpisi o predelavi ekoloških perutninskih proizvodov

Pri predelavi mora proizvajalec kontrolni organizaciji posredovati natančno recepturo izdelka. Izdelke sme prodajati kot ekološke po dveh letih prehodnega obdobja in če ni dodanih več kot 5 % konvencionalnih dodatkov. Če pa vsebuje več kot 5 % konvencionalnih sestavin, ne sme biti v celoti označen kot ekološki, ampak mora biti jasno naveden delež ekoloških sestavin. Pri takem izdelku mora biti iz deklaracije jasno razvidno, katere sestavine so ekološke in katere ne (v odstotkih) (Repič, 2001).

Če predelava poteka zunaj kmetije, mora biti zagotovljena kontrola predelovalnega obrata – pridelovalec in predelovalec se morata dogovoriti s kontrolno organizacijo (Repič, 2001). Predelovalni obrat kontrolni organizaciji posreduje podatke o celotnem poteku predelave. Kontrolorju mora omogočiti ogled skladiščnih in predelovalnih prostorov ter vpogled v vso dokumentacijo in v vodeno evidenco o količinah in vrstah nabavljenih ekoloških surovin in količinah končnega ekološkega izdelka.

2.3.2 Kontrola ekoloških kmetij, ekoloških proizvodov in certifikacija

Kmetovalci, ki želijo svoje proizvode prodajati kot ekološke, morajo biti vključeni v sistem kontrole, to pomeni v redne preglede in v certifikacijo. Tako se utrjuje zaupanje pri porabnikih, saj se s kontrolo zagotavlja verodostojnost ekoloških proizvodov (Repič, 2001).

Osrednji cilji, ki si jih postavlja kontrolna organizacija ekološkega kmetijstva, so (Repič, 2001):

- Preprečevanje zavajanja kupcev in zavzemanje za razlikovanje med ekološko pridelanimi in t. i. lažnimi ekološkimi živili.
- Zagotavljanje varstva okolja in kulturne krajine, zaščita naravnih bogastev in biološke raznovrstnosti.
- Zagotavljanje in omogočanje oskrbe prebivalstva z zdravo in do okolja prijazno pridelano hrano.
- Zaščita pridelovalcev z izvajanjem rednih, objektivnih in doslednih kontrol v skladu z zakonsko določenimi smernicami in standardi.
- Sprejemanje in uvajanje novih smernic v že obstoječe programe standardne kontrole ekološke pridelave in predelave.
- Jasno določeni in razumljivi kontrolni kriteriji.
- Pospeševanje prodaje ekološko pridelane hrane z izvajanjem kontrole in certifikacije.

Kontrolna organizacija za pomoč ekološkim kmetijam vsako leto pripravi tudi katalog dovoljenih krmil, gnojil in sredstev za varstvo rastlin.

Kmetovalec se po odločitvi za preusmeritev iz konvencionalnega v ekološko kmetovanje prijavi na Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu. Enako velja tudi za obrate, ki želijo ekološke pridelke predelati v drug ekološki proizvod. Pridelovalec se prijavi v kontrolo tako, da:

- Podpiše pogodbo o izvajanju kontrole ekološke pridelave na kmetiji.
- Izpolni prijavi obrazec, kjer navede trenutno stanje na kmetiji (vse parcele, katere kulture rastejo na parcelah, datum zadnje uporabe nedovoljenega sredstva, število živali in način reje ...).
- Priloži kopijo katastrskega načrta, v katerem je vrisano dejansko stanje na kmetiji.
- Priloži načrte poslopij, na katerih so označeni prostori za skladiščenje in morebitno predelavo.

Nato kmetijo ali predelovalni obrat vsaj enkrat na leto obišče, običajno nenapovedano, kontrolor za ekološko kmetovanje. Proizvajalec mora kontrolorju dati vse informacije, ki jih ta potrebuje. Omogoči dostop do skladiščnih in proizvodnih prostorov ter parcel, do ustrezne dokumentacije in tudi zapisov, ki jih vodi vsak proizvajalec. Pri rejah živali kontrolor ob kontroli preveri tudi število živali, ustreznost načina reje, skladiščenja živalskih iztrebkov, izvajanje zdravstvenega varstva živali ... (Repič, 2001).

Pri prodaji mora pridelovalec kontrolni organizaciji sporočiti količine ekoloških pridelkov in proizvodov ter način prodaje. Pri direktni prodaji porabniku na kmetiji ali na ekološki tržnici mora pridelovalec voditi dnevno evidenco o prodaji. Če pa pridelovalec prodaja svoje pridelke posredniku ali v predelavo, mora navesti prodane količine in ime ter naziv

kupca. Pot ekološkega proizvoda mora biti znana od pridelave do prodaje končnemu porabniku (Repič, 2001).

Iz vseh področij kontrole (pridelava, predelava in prodaja) kontrolor po natančnem ogledu napiše kontrolna poročila. Ta poročila so osnova za certifikacijo. Certifikat je uradni dokument, ki ga izda kontrolna organizacija, s katerim potrjuje skladnost pridelave, predelave, pakiranja, skladiščenja in transporta ekoloških pridelkov, živil in krmil s predpisi za ekološko kmetijstvo (Repič, 2001). Na certifikatu je napisana tudi doba veljavnosti certifikata.

2.4 TEHNOLOGIJA EKOLOŠKE REJE PERUTNINE

Pri ekološki reji perutnine je edini primeren sistem reje »talna reja z izpustom«. Vodna perutnina (gosi, race...) pa mora imeti še dostop do vodnih površin (rek, ribnikov ali jezer) vedno, ko to dovoljuje vreme. Perutnina mora imeti najmanj 1/3 svojega življenja dostop do travnih površin na prostem vselej, ko to dovoljuje vreme. Izpusti na prosto morajo biti v glavnem poraščeni z rastlinjem, imeti objekte, v katere se živali lahko zatečejo in živalim omogočajo lahek dostop do ustreznega števila napajalnikov in krmilnikov (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991).

Perutnina je lahko v zaprtih prostorih samo, kadar to predpisuje veterinarska zakonodaja in zakonodaja EU, ki jo sprejmejo z namenom, da zaščitijo zdravje ljudi in živali. Toda v tem primeru mora imeti perutnina v zaprtih prostorih stalen dostop do zadostnih količin vlaknin in primerne materiala za zadovoljitev njenih etoloških potreb (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991).

Obremenitev na enoto površine ekološkega kmetijskega gospodarstva ne sme presegati dovoljene vrednosti vnosa dušika v tla, ki ustreza 170 kg N/ha/leto, kar ustreza naslednjim obremenitvam:

- do 230 kokoši nesnic/ha,
- do 580 pitovnih piščancev/ha (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991).

2.4.1 Primerne pasme za ekološko rejo

V Uredbi Sveta (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991) je zapisano, da je pri izbiri vrste ali pasme živali v ekološki živinoreji potrebno upoštevati sposobnost živali za prilagoditev na lokalne razmere, njihovo vitalnost in odpornost na bolezni. Pri izbiri ima prednost vzreja avtohtonih pasem.

Slovenska avtohtona pasma kokoši je **štajerska kokoš**. Njena nesnost je dandanes od 130 do 160 jajc/leto, ta povprečno tehtajo 55g. To je skromna nesnost v primerjavi s sodobnimi pasmami oziroma križankami. Telesna masa odrasle kokoši je od 1,8 do 2,2 kg, odraslih petelinov pa od 2,5 do 3,0 kg. Zapis iz leta 1352 že omenja štajerske kopune, ki so sloveli predvsem zaradi nežnega in okusnega mesa (Holcman, 1999). Za štajersko kokoš je značilno, da je sposobna sama poiskati precej krme, je pridna za pašo, odporna proti boleznim, je skromna in temperamentna kokoš (Holcman, 2001).

Primerni križanki za ekološko oziroma sonaravno prirejo jajc pa sta **grahasta prelux nesnica** in **črna prelux nesnica** (Holcman, 2001). Pri kmečkih rejcih je že nekaj časa priljubljena grahasta prelux nesnica. Je kokoš slovenske selekcije. Zadovolji potrebe tistih rejcev, ki želijo dobro nesnico ter hkrati nekaj več mesa, ko jo zakoljejo ob koncu nesnosti. V prosti reji na kmetiji znese od 235 do 255 jajc. Na začetku nesnosti je težka nekaj več kot 2 kg in po enem letu nesnosti povprečno 2,8 kg. Je mirna kokoš z grahastim vzorcem perja. V zadnjih letih se je grahastemu preluxu pridružila še črna prelux nesnica. Odrasla kokoš ima lepo črno perje z zelenkastim leskom. Po proizvodnih in drugih lastnostih pa je podobna grahastemu preluxu. Holcman (2001) opozarja, da niso vse grahaste kokoši, ki se pojavljajo v slovenskem prostoru, prelux nesnice. Grahaste kokoši namreč tudi uvažajo, vendar so te težje in so primerne za pitanje, ne pa za prirejo jajc.

Prelux-bro pitovni piščanci so rezultat selekcijskega dela domačih strokovnjakov, ki rastejo počasneje kot piščanci tujega porekla, katerih starše uvažajo večje slovenske perutninske družbe. Zato so prelux-bro primernejši za alternativne sisteme reje, ki zahtevajo počasneje rastoče piščance (Holcman, 2001).

Podmladek perutnine mora izvirati iz ekološke reje. Nakup ali dokup živali iz neekološke reje je dovoljen le pod pogojem, da to predhodno odobri organizacija za kontrolo in certifikacijo. Perutnina (za prirejo mesa in nesnice) iz neekološke reje mora biti mlajša od treh dni. Izjemoma lahko organizacija dovoli nakup nesnic, starejših od treh dni, če ni na voljo mlajših živali. V tem primeru morajo biti nesnice mlajše od 18 tednov in izvirati iz rej:

- kjer so jih krmili s krmo, ki ustreza predpisom za ekološko kmetovanje,
- kjer so preprečevali bolezni in jih zdravili skladno s predpisi za ekološko kmetovanje (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991).

2.4.2 Krma za perutnino

Perutninski proizvodi lahko dobijo oznako »ekološki« v rejah, kjer perutnino krmijo z ekološko krmo, to je s krmo, pridelano na kmetijskih površinah, kjer niso bila uporabljena zaščitna sredstva (pesticidi, fungicidi, herbicidi) in mineralna gnojila. Vsaj 50 % suhe snovi krme mora izhajati iz domačega kmetijskega gospodarstva, če to ni izvedljivo, mora biti pridelana v sodelovanju z drugimi ekološkimi kmetijami. Celoletna krma za živali lahko vsebuje do 10 % suhe snovi iz konvencionalne krme, dnevni obrok pa največ 25 % suhe snovi iz konvencionalne krme. Prepovedani so kemično-sintetični krmni dodatki, kot so antibiotiki, kokcidostatiki, snovi za pospeševanje rasti ali proizvodnje, določeni encimi in konzervansi. Posamična krmila in dodatki ne smejo izvirati iz gensko spremenjenih organizmov (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991).

2.4.3 Hlev in izpust

Uredba (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991) predpisuje, da mora bivalno okolje za perutnino ustrezati biološkim in etološkim potrebam perutnine. Perutnina mora imeti prost dostop do krme in vode. Izolacija, ogrevanje in prezračevanje hleva morajo zagotavljati, da so kroženje zraka, raven prahu, temperatura, relativna vlažnost zraka in koncentracija plinov v okviru omejitev, ki niso škodljive za perutnino. Hlev mora omogočati naravno

prezračevanje in dostop dnevne svetlobe. Objekti za ekološko rejo perutnine morajo izpolnjevati naslednje pogoje:

- najmanj ena tretjina talne površine mora biti gladka (toda ne drseča), brez rešetak in mrež ter prekrita s steljo/podlogo kot je slama, žagovina, pesek, šota;
- v hlevu za kokoši nesnice mora biti na voljo dovolj velik del tal, namenjen zbiranju kokošjih iztrebkov;
- imeti morajo počivalne grede (le tiste vrste in kategorije perutnine, za katere so predpisane);
- izhodne in vhodne odprtine z loputami tako visoke, da ustrezajo velikosti perutnine. Te odprtine pa morajo imeti skupno dolžino najmanj 4 m na 100 m² perutnini razpoložljive površine hleva;
- v hlevu za rejo perutnine, je lahko največ: 3.000 kokoši nesnic, 4.800 pitovnih piščancev, 5.200 pegatk, 4.000 muškatnih rac ali pekinških rac ženskega spola, 3.200 muškatnih rac ali pekinških rac moškega spola ali drugih rac, 2.500 kopunov ali gosi ali pur;
- skupna uporabna površina objektov za rejo perutnine za meso na ekološkem kmetijskem gospodarstvu ne sme presegati 1.600 m².

Živalim morajo biti zagotovljene minimalne potrebe tako v hlevu kot v izpustu:

- Pri kokoših nesnicah (v hlevu):
 - 6 kokoši/m² talne površine
 - dolžina počivalne grede mora biti 18 cm/kokoš
 - 8 kokoši nesnic/gnezdo, v primeru skupnega gnezda pa 120 cm²/kokoš.
- Pri kokoših nesnicah (v izpustu)
 - 4 m²/žival, pod pogojem, da ni presežena meja 170 kg N/ha/leto.
- Pri perutnini za pitanje s stalnim hlevom (v hlevu):
 - 10 živali/m², pod pogojem, da ni preseženih 21 kg skupne telesne mase/m²
 - počivalna gred mora biti samo za pegatke (20 cm/žival).
- Pri perutnini za pitanje s stalnim hlevom (v izpustu):
 - 4 m²/žival za pitovne piščance in pegatke, 4,5 m²/žival za race, 10 m²/žival za pure, 15 m²/žival za gosi. S tem, da pri vseh naštetih vrstah meja 170 kg N/ha/leto ne sme biti presežena.
- Pri perutnini za pitanje z mobilnim hlevom, ki ne presega 150 m² talne površine, ki ostane ponoči odprt (v hlevu):
 - 16 živali/m², pod pogojem, da ni preseženih 30 kg skupne telesne mase/m².
- Pri perutnini za pitanje z mobilnim hlevom, ki ne presega 150 m² talne površine, ki ostane ponoči odprt (v izpustu):
 - 2,5 m²/žival, pod pogojem, da ni presežena meja 170 kg N/ha/leto (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991).

2.4.4 Ekološka prireja jajc

Pri reji kokoši nesnic se lahko naravno svetlobo dopolni z umetno, da se zagotovi skupaj največ 16 ur svetlobe na dan. Hkrati pa morajo imeti zagotovljen neprekinjen nočni počitek, brez umetne svetlobe, najmanj 8 ur na dan (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991).

V proizvodnji in prometu morajo ekološka jajca, namenjena prehrani ljudi, izpolnjevati minimalne pogoje za zagotovitev in ohranitev njihove kakovosti, kot jih določajo pravilnik o kakovosti jajc, Uredba Sveta (EGS) št. 1907/1990, Uredba Sveta (ES) št. 1028/2006 in Uredba komisije (ES) št. 557/2007. Jajca morajo biti tudi označena (žigosana) v skladu s temi predpisi. Označevanje jajc pa ni potrebno:

- za rejce, ki imajo 50 ali manj kokoši nesnic, če se ta jajca prodajajo na lokalni javni tržnici na področju prireje in sta na prodajnem mestu označena ime in naslov rejca;
- če se prevažajo neposredno iz mesta prireje do pakirnega centra ali grosistom, ki so registrirani kot pakirni center;
- če so namenjena za predelavo v industriji;
- če so prodana na mestu prireje neposredno porabniku za njegovo osebno uporabo (Pravilnik o kakovosti jajc, 2004 in Pravilnik o spremembi pravilnika ..., 2005 ter COUNCIL REGULATION (EEC)No 1907/90 ..., 1990).

Če pakirni center želi pakirati ekološka jajca, mora:

- jajca označevati (žigosati);
- biti vpisan v register pakirnih centrov;
- imeti registrsko številko pakirnega centra, ki mu jo dodeli Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano;
- biti dodatno registriran na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano za pakiranje in označevanje jajc iz posebnega načina reje (npr. ekološke reje) (Pravilnik o kakovosti jajc, 2004 in Pravilnik o spremembi pravilnika ..., 2005).

Pakirni center ekološka jajca razvrsti v razreda »A« in »B« in jih označi skladno s predpisi za označevanje ekoloških pridelkov in živil (Uredba Sveta (ES) št. 1028/2006 ..., 2006 in Uredba Komisije (ES) št. 557/2007 ..., 2007).

2.4.5 Ekološka prireja mesa

Pri reji perutnine za meso je predpisana tudi najnižja starost perutnine ob zakolu, ki je:

- 81 dni za piščance,
 - 150 dni za kopune,
 - 49 dni za pekinške race,
 - 70 dni za muškate race ženskega spola in 84 dni za muškate race moškega spola,
 - 92 dni za ostale vrste rac,
 - 94 dni za pegatke,
 - 140 dni za pure in gosi za pečenje
- (Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991).

Ekološko meso kopunov je meso petelinčkov, ki so bili kirurško kastrirani pred spolno zrelostjo. Po kastraciji jih je potrebno rediti še najmanj 77 dni in ob zakolu ne smejo biti mlajši od 150 dni. (Pravilnik o kakovosti perutninskega mesa, 2001 in Uredba Sveta (EGS) št. 2092 ..., 1991).

Ekološko perutninsko meso v prometu mora izpolnjevati minimalne pogoje glede označevanja, kakovosti in ohranitve kakovosti, ki jih določa Pravilnik o kakovosti perutninskega mesa (2001). Ekološka pitovna perutnina, ki je namenjena prodaji kot meso, mora biti zaklana v klavnicah, registriranih za klanje tovrstne perutnine, ki so registrirane

pri Uradu Republike Slovenije za priznavanje označb kmetijskih pridelkov oziroma živil. V register klavnic za klanje perutnine posebnega načina reje (npr. ekološke reje), se lahko vpišejo klavnice, ki imajo:

- registrsko številko Veterinarske uprave Republike Slovenije za opravljanje dejavnosti klanja v skladu s predpisi;
- sistem sledljivosti za perutnino posebnega načina reje, ki ga potrdi organ za ugotavljanje skladnosti v skladu s predpisom, ki ureja postopke za priznavanje označb posebnih kmetijskih pridelkov oziroma živil (Pravilnik o spremembi ..., 2002).

Klavnica lahko ekološko perutninsko meso označi kot:

- tradicionalna prosta reja (le če je v skladu s predpisom) ali
- prosta reja - neomejen izpust (le če je v skladu s predpisom),

ki ga nato dodatno označi z označbami za ekološke proizvode (Pravilnik o kakovosti perutninskega mesa, 2001).

Rejec, ki perutnino krmi na poseben način (npr. ekološka reja), mora biti registriran in certificiran ter voditi tekočo evidenco o številu perutnine, ki jo redi in evidenco prodane perutnine po kupcih (Pravilnik o spremembah in dopolnitvah ..., 2004).

2.5 BLAGOVNE ZNAMKE IN ZNAKI EKOLOŠKIH ŽIVIL

Na ozemlju Republike Slovenije morajo ekološki pridelovalci in predelovalci ekološke pridelke in živila označevati z enotno označbo »ekološki« ter s predpisanim zaščitnim znakom (slika 1) (Pravilnik o ekološki pridelavi ..., 2006). Za ekološki pridelek oziroma živilo mora biti izdan certifikat, ki ga izda kontrolna organizacija, ki izvaja nadzor pri pridelovalcu in predelovalcu. Ekološka živila morajo biti pravilno označena s kodo nadzorne organizacije. V Sloveniji je ta koda **SL-_____**-EKO (Akcijski načrt ..., 2006).

Tako ima vsaka država članica Evropske unije svojo kodo:

- Italija:	IT-AIAB	- za nadzorno organizacijo AIAB
- Avstrija:	AT-N-01-Bio	- za nadzorno organizacijo ABG, ki ima kodo N-01
- Nizozemska:	NL01	- za nadzorno organizacijo SKAL, ipd.

(Označevanje ekoživil, 2005-2006)

Slika 1: Uradni slovenski državni zaščitni znak za označevanje ekoloških živil (Označevanje ekoživil, 2005-2006)

Dovoljene so tudi dodatne označbe, kot na primer BIODAR (slika 2 in slika 3) in DEMETER (slika 4) in še nadzorovana ekološka pridelava, ekopridelava, biološko-dinamična pridelava, biološka pridelava, biopridelava, pa tudi le kratko EKO ali BIO, pod pogojem, da je pridelava oziroma predelava v skladu s Pravilnikom o ekološki pridelavi in

predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil (Pravilnik o ekološki pridelavi ..., 2006, Akcijski načrt ..., 2006).

BIODAR je najbolj razširjena blagovna znamka za ekološka živila slovenskega porekla in je hkrati tudi znak Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije (slika 2 in slika 3). Zveza ima tudi svoje standarde, ki so v določenih zahtevah strožji od slovenskih predpisov in predpisov EU (Akcijski načrt ..., 2006). Pod kolektivno blagovno znamko BIODAR lahko prodaja le pridelovalec ali predelovalec, ki na celotni kmetiji ali obratu kmetuje po načelih ekološkega kmetovanja in upošteva standarde zveze (Standardi za ekološko pridelavo in predelavo Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije - standardi za znamko BIODAR, 2002) in je včlanjen vsaj v eno od društev, ki je včlanjeno v Zvezo združenj ekoloških kmetov Slovenije (Standardi za ekološko pridelavo ..., 2002).

Slika 2: BIODAR - registrirana kolektivna blagovna znamka in znak Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije za označevanje ekoloških živil (Označevanje ekoživil, 2005-2006)

Slika 3: BIODAR, črno-bela različica registrirane kolektivne blagovne znamke in znaka Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije za označevanje ekoloških živil (Označevanje ekoživil, 2005-2006)

DEMETER je mednarodna kolektivna blagovna znamka (slika 4) za ekološke pridelke oziroma živila, ki so pridelana in predelana po biološko-dinamični (biodinamični) metodi, ki jo določa mednarodni standard DEMETER. Predpisi za to blagovno znamko so strožji od slovenskih predpisov in predpisov EU za ekološko kmetovanje. Ti predpisi tudi zahtevajo, da se kmetijsko gospodarstvo v celoti preusmeri v ekološko kmetovanje po biološko-dinamični metodi (Akcijski načrt ..., 2006).

Slika 4: Mednarodni zaščitni znak za živila, proizvedena po biološko-dinamični metodi ekološkega kmetovanja (Označevanje ekoživil, 2005-2006)

V Sloveniji se z biološko dinamičnim kmetovanjem ukvarjajo društva Ajda (10 društev), ki so včlanjena v Zvezo društev za biološko-dinamično gospodarjenje »AJDA – DEMETER« Slovenije (Spletna stran Zveze društev za biološko-dinamično gospodarjenje »AJDA – DEMETER« Slovenije).

Da bi poenotili označevanje ekoloških živil na trgu EU, je EU pričela uvajati svoj znak (slika 5) za označevanje ekoloških živil iz članic EU. Ta znak najdemo vedno pogosteje na ekoloških živilih iz držav EU, sicer pa njegova uporaba ni obvezna. Živila s tem znakom morajo biti pridelana in predelana v skladu z Uredbama EU 2092/91 in 1804/99 (Akcijski načrt ..., 2006).

Slika 5: Znak EU za ekološka živila (Označevanje ekoživil, 2005-2006)

2.6 PREDELAVA EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV

Predelava je med najšibkejšimi členi v ekološkem kmetijskem sektorju, saj kronično primanjkuje domačih (slovenskih) ekoloških pridelkov in živil. V letu 2004 je bilo v kontrolo vključenih 27 predelovalnih obratov, ki so pridobili certifikat. Od tega se je z uvozom za nadaljnjo predelavo, ali samo z nadaljnjo prodajo ukvarjalo 12 predelovalnih obratov. Leta 2003 so bili štirje in v letu 2005 je bilo pet mesno-predelovalnih obratov, ki so v večini predelali meso govedi (Akcijski načrt..., 2006).

2.7 PRODAJA EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV

Windhorst (2005) ugotavlja, da v EU priraje ekoloških jajc poteka v glavnem na relativno majhnih kmetijah. Tako prirajena jajca so namenjena lastni porabi, prodaji porabnikom v soseščini ali prodaji na tržnicah. Prisotnih je le nekaj večjih rejcev, ki oskrbujejo trgovine s hrano, kjer prodajajo tudi ekološka jajca. V Sloveniji (Akcijski načrt ..., 2006) je večina ekoloških proizvajalcev, ki prodajajo svoje proizvode, vezanih na neposredne načine prodaje, kot je prodaja na domu in na tedenskih ekoloških tržnicah (Ljubljana, Maribor, Kranj, Naklo, Celje, Novo mesto). Pri tem se pojavi težava za tiste proizvajalce, katerih ponudba presega kapacitete ekološke tržnice in prodaje na domu. Ti potrebujejo še druge prodajne poti (Akcijski načrt ..., 2006).

V Sloveniji imamo gostilno (Gostilna Krištof v vasi Predoslje pri Kranju), ki od leta 2004 ponuja svojim gostom tri certificirane ekološke menije. Tudi hotel Zlatorog v Bohinju je v letu 2004 izrazil zanimanje za preusmeritev v prvi bio/ekohotel v Sloveniji, katerega dogovarjanja in prilagajanja standardom še potekajo. V Sloveniji poteka tudi projekt Grozd malih hotelov, v katerega je kot koordinator Programa zdravega prehranjevanja vključena Zveza združenj ekoloških kmetov. Zveza sodeluje z 12 hoteli, ki jih zanima ponudba ekološke hrane svojim gostom. Največja težava je še vedno v tem, da za stalno oskrbo

hotelskih kuhinj primanjkuje ekoloških živil Slovenskega porekla. V jeseni 2003 je bil v hotelu Habakuk (v Mariboru) tudi posvet o ekoloških živilih v gastronomiji, katerega se je udeležila večina predstavnikov slovenskih zdravilišč in izrazila zanimanje. V praksi pa se do danes še ni nič uresničilo (Akcijski načrt ..., 2006).

Na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (Akcijski načrt ..., 2006) so opisali značilnosti domačega trga z ekološkimi živili kot:

- majhna kupna moč porabnika,
- pomanjkanje ciljnega izobraževanja porabnikov,
- in še razmeroma pogosta oskrba porabnikov pri sorodnikih in znancih s podeželja.

Pri analizi kritičnih mest na trgu so prišli do naslednjih ugotovitev:

- premajhna dostopnost ekoloških živil na slovenskem trgu;
- premajhna prepoznavnost oznak za ekološka živila;
- premajhna pridelava ekoloških pridelkov oziroma živil;
- premajhna pestrost ekoloških pridelkov oziroma živil;
- nepovezanost ekoloških pridelovalcev, ki prodajajo ekološka živila;
- razpršenost in majhnost pridelovalcev;
- preslabo razvito tržno razmišljanje pridelovalcev;
- premajhna ozaveščenost slovenskega porabnika;
- nezaupanje v ekološko pridelano hrano (oziroma v oznake in navedbe);
- nerazvita predelava ekoloških živil, zlasti živil živalskega porekla in konjunktturnih rastlinskih živil;
- nepoznavanje standardov o kakovosti ekoloških proizvodov s strani pridelovalcev in porabnikov.

Stanje želijo izboljšati:

- z namenskimi razpisi in z ustreznimi pogoji za investicije na ekoloških kmetijah;
- s povečevanjem podpor lokalnim skupnostim za namene ekološkega kmetijstva;
- z zagotavljanjem dostopa do tržnih podatkov;
- s spodbudami za predelavo ekoloških živil na kmetijah in v manjših podjetjih;
- z ukrepi pomagati ekološkim kmetom pri vključevanju v lokalno trajnostno oskrbo;
- s povezovanjem in z organiziranjem pridelovalcev, ki prodajajo svoje izdelke;
- z vključevanjem ekoloških živil v organizirano prehrano v javnih ustanovah;
- z raznimi vzpodbudami vzpodbuditi prodajo ekoloških živil;
- s pomočjo pri vzpostavitvi skladiščno-transportne verige za ekološka živila;
- s spodbujanjem razvoja in promocije ekoloških tržnic in s podporo drugih oblik promociji neposredne prodaje ekoloških živil.

2.7.1 Uvoz in izvoz

Pri uvozu in postopku kontrole uvoza ekoloških kmetijskih pridelkov oz. živil gre za dva režima uvoza: prvi je za države, ki so na seznamu t.i. tretjih držav, drugi pa za države, ki niso na tem seznamu. Pri državah članicah EU gre za skupni notranji trg EU, zato govorimo o uvozu le pogojno. Pri vseh državah članicah EU, državah, ki so v EU na seznamu t.i. tretjih držav, pa tudi pri ostalih državah so predpisi, sistem izvajanja nadzora in postopki certifikacije preverjeni, ekvivalentni z Uredbo 2092/91. V letu 2004 smo v Slovenijo uvozili največ ekoloških mlevskih izdelkov, soka, sadja (citrusov), sladkorja, marmelade, zelišč in krmil za domače živali (Akcijski načrt ..., 2006).

O poteh trgovanja s perutninskimi proizvodi v EU na žalost nimamo nobenih podatkov. Glavno vlogo v EU pri uvozu ekoloških jajc imajo Nemčija, Italija in Nizozemska. Na drugi strani pa obstajajo zgolj tri glavne izvozne države. To so Francija, Danska in Nemčija. Ker imata Francija in Nemčija prevladujočo vlogo, lahko sklepamo, da večino trgovanja z ekološkimi jajci poteka med tema dvema državama. Nemčija uvozi 58 % vseh ekoloških jajc, uvoženih v EU. In Francija izvozi več kot 70 % ekoloških jajc, izvoženih v EU (preglednica 8). Trgovanje z jajci prevladuje znotraj EU (med državami članicami), globalnega (navzven usmerjenega) trgovanja je malo. EU je leta 2000 uvozila 86 milijonov ekoloških jajc in izvozila 113 milijonov (Windhorst, 2005).

Preglednica 8: Uvoz in izvoz ekoloških jajc v članicah EU leta 2000 (Windhorst, 2005: 459)

Država	UVOZ		IZVOZ	
	V milijonih kosov	% od celotnega uvoza EU	V milijonih kosov	% od celotnega izvoza EU
Nemčija	50	58,1	10	8,8
Italija	15	17,4	-	-
Nizozemska	12	14,0	1	0,9
Velika Britanija	5	5,8	-	-
Belgija	3	3,5	-	-
Luksemburg	1	1,2	-	-
Avstrija	-	-	2	1,8
Danska	-	-	20	17,7
Francija	-	-	80	70,8
Grčija	-	-	-	-
Švedska	-	-	-	-
Finska	-	-	-	-
Irska, Portugalska, Španija	ni podatka	ni podatka	ni podatka	ni podatka
EU (15 držav članic)	86	100,0	113	100,0

2.7.2 Cena ekoloških jajc

Bavec M. in Bavec F. (2001) navajata, da morajo kmetje čim več pridelkov prodati končnemu porabniku, če želijo za njih doseči čim višjo dodano vrednost. In -če je povpraševanje po predelanih in pakiranih pridelkih, je potrebno pridelke tudi predelati in jih pakirati.

Podatki iz leta 2002, navaja Windhorst (2005), ki jih je z raziskavami zbrala Evropska komisija (Commission of the European Communities) kažejo, da so ekološka jajca v EU ponekod dražja od konvencionalnih jajc celo za 95 % do 150 %. Dobljeni podatki pa niso skladni z izjavami predstavnikov organizacije porabnikov, ki so februarja 2003 na strokovnem sestanku razglasili, da so porabniki pripravljeni za ekološka jajca plačati približno 40 % več.

Preglednica 9: Stroški priraje in prodajne cene za ekološka jajca v izbranih članicah EU leta 2002
(Windhorst, 2005: 459)

Država	Strošek priraje ekoloških jajc (evro-centov/jajce)	Prodajna cena ekoloških jajc (evro-centov/jajce)	Razlika med stroškom priraje in prodajno ceno ekoloških jajc (evro-centov/jajce)
Francija	11,0	31,7	20,7
Nizozemska	10,7	20,0	9,3
Avstrija	7,7	35,0*	27,3

*V Avstriji so različne cene za ekološka jajca, to je najnižja cena za ekološko jajce.

Windhorst (2005) navaja, da razlika med stroškom priraje in prodajno ceno ekoloških jajc zanaša med 9 in 19 evro-centi (tudi več) za jajce (preglednica 9). Trgovske verige s hrano so v Avstriji in Franciji za ekološka jajca dosegle najvišjo ceno. Nedvomno so bile visoke prodajne cene za ekološka jajca eden izmed glavnih razlogov za slab uspeh pri tej obliki reje.

2.8 EKOLOŠKA REJA V PRIHODNOSTI

Še vedno je odprto vprašanje, kakšne bodo posledice smernic, ki jih uvaja EU, ter novih nemških predpisov na ekološko prirajo jajc in njihovega trženja v EU. Od leta 2012 namreč klasične kletke v EU ne bodo več dovoljene (Windhorst, 2005).

3 MATERIAL IN METODE

3.1 MATERIAL

V diplomski nalogi smo obdelali podatke, ki smo jih zbrali z anketiranjem ekoloških kmetovalcev, ki naj bi leta 2004 imeli perutnino.

Naslove ekoloških kmetov, ki imajo perutnino, smo dobili na Inštitutu za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu. Iz baze podatkov so nam posredovali:

- 673 naslovov ekoloških kmetov, ki naj bi v letu 2004 imeli perutnino;
- količino jajc, perutninskega mesa, ki so ga priredili na ekoloških kmetijah v letu 2004;
- količino perutninskih mesnih izdelkov, ki so jih proizvedli v sezoni 2003/2004;
- skupno število kljunov ter delež perutnine po vrstah in po kategorijah v letu 2004;
- skupno število ter delež kmetij, ki so imele posamezno vrsto in kategorijo perutnine v letu 2004.

Z anketo (priloga A) smo pridobili podatke, ki so nam omogočili pregled nad prirajo in prodajo ekoloških perutninskih proizvodov.

3.2 METODE

Zbranih smo imeli 673 naslovov ekoloških kmetij iz celotne Slovenije, zato smo se odločili za anketiranje preko telefona. Na podlagi naslovov sem v telefonskem imeniku Slovenije (TIS 2005) poiskal telefonske številke anketirancev. Anketiranje je potekalo od 18. do 30. aprila 2006.

Anketa (priloga A) je bila sestavljena tako, da je omogočala gladko prehajanje iz enega v naslednje vprašanje. Med anketiranjem sem na anketni list vpisal zaporedno številko naslova, pod katero se nahaja anketiranec. Ta številka (šifra kmetije) mi je omogočala sledenje od anketiranca do obdelanega podatka v poglavju »obdelava podatkov«.

Anketa je vsebovala vprašanja:

- zaprtega tipa,
- odprtega tipa:
 - katera so dopolnili z manjkajočimi podatki,
 - pri katerih so anketiranci razložili svojo odločitev ali trditev.

Na začetku anketiranja sem z vprašanji, ki jih anketa ni vsebovala, preveril, če se mi je oglasil naslovnik, katerega sem klical in če drži podatek, da se ukvarjajo z ekološkim kmetovanjem. Nato so sledila anketna vprašanja (priloga A):

Z dodatnimi vprašanji na začetku ankete sem anketirancem preprečil, da bi že na začetku vedeli, da me zanima le ekološka reja perutnine. Hkrati pa sem s **1.** vprašanjem tudi izločil vse, ki se ukvarjajo s turizmom in del pridelka prodajo preko gotovih jedi. S **1a)** vprašanjem sem zbral podatke o društvih in združenjih, v katera so včlanjeni ekološki kmetje. Z **2.** vprašanjem sem zbral podatke o ekoloških proizvodih, ki jih prodajajo in

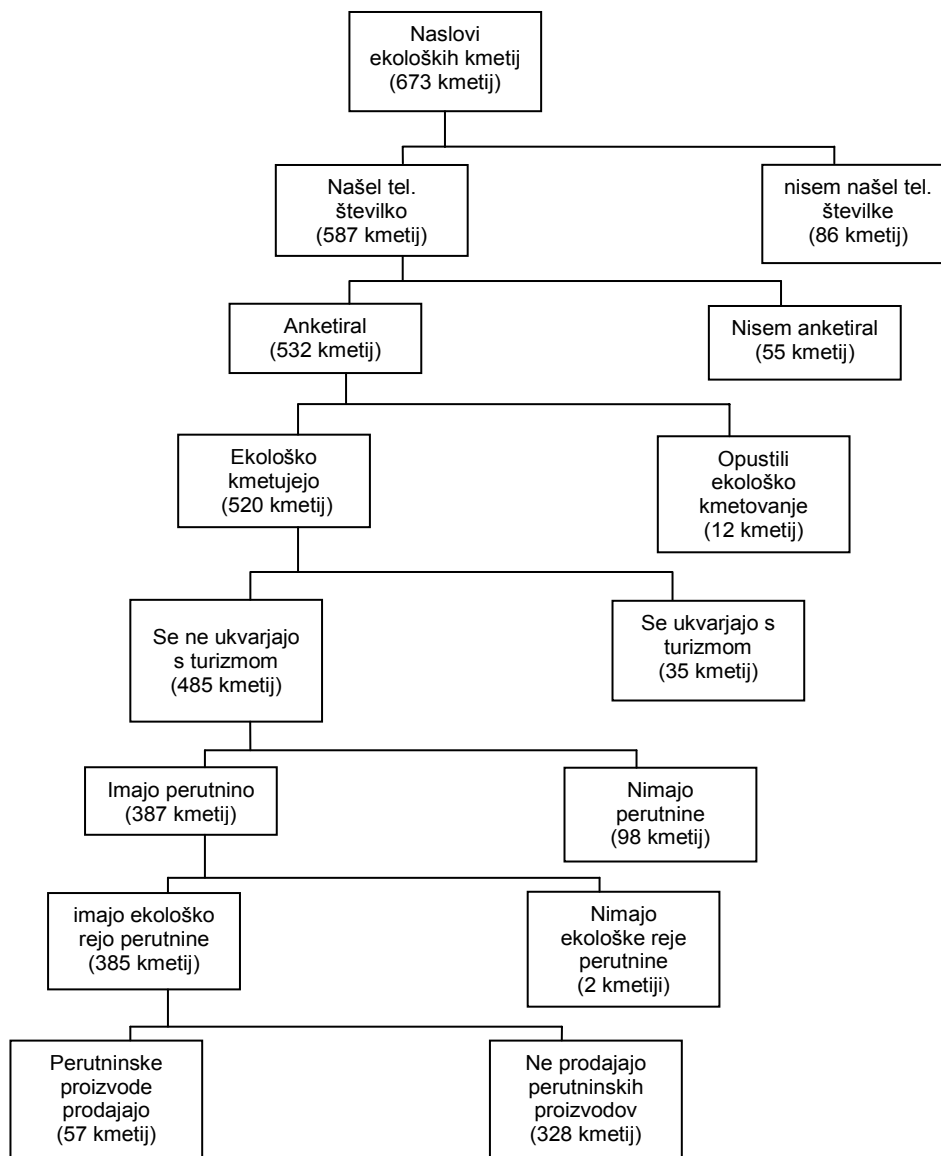
posredno, katerim kmetijskim panogam dajejo prednost pred perutninarstvom. Nato so sledili sklopi anketnih vprašanj, ki se navezujejo na rejo perutnine:

- Prisotnost perutnine na ekoloških kmetijah (vprašanje **3**).
- Prodaja ekoloških perutninskih proizvodov (vprašanje **4** in **4.a**).
- Koliko časa že prodajajo perutninske proizvode. Priraja in prodaja perutninskih proizvodov v letu 2005 (vprašanja **5**, **6** in **7**).
- Zakonodaja in predpisi, ki rejcem povzročajo težave (vprašanja **8** in **9**).
- Prodaja pitovne perutnine (v kakšni obliki poteka prodaja) (vprašanje **10**).
- Prodajne poti (vprašanja **11** in **12**).
- Dohodek iz reje perutnine (vprašanje **13**).
- Ponudba in povpraševanje (vprašanja **14** in **15**).
- Priraja ekoloških perutninskih proizvodov v prihodnjih letih (vprašanja **16** in **17**).

V anketi je bil tudi prostor namenjen ostalim podatkom, ki sem jih dobil med anketiranjem, čeprav anketa po njih ni spraševala.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

Od 673 dobljenih naslovov ekoloških kmetij sem v telefonskem imeniku Slovenije našel telefonske številke 587 kmetij. Od tega sem anketiral 532 kmetij. Pri 55-ih kmetijah se ni nihče odzval na telefonski klic ali pa niso želeli/mogli odgovarjati na anketo (slika 6).

Slika 6: Shema iskanja ekoloških kmetij, ki prodajajo perutninske proizvode

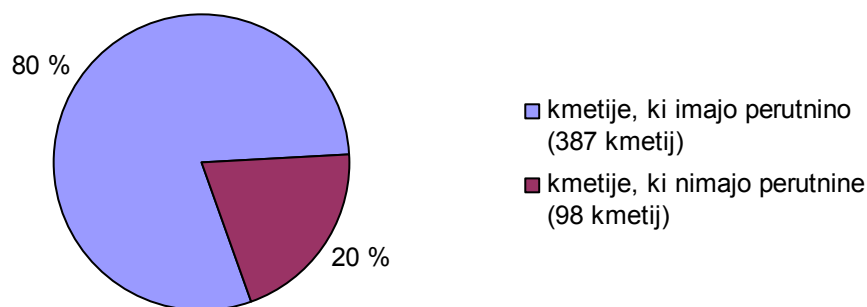
4.1 IZLOČITEV KMETIJ, KI SE UKVARJAJO S TURIZMOM

Ker so nas zanimala le kmetije, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode, sem s prvim vprašanjem »Ali imate kmečki turizem ali turistično kmetijo?« izločil kmetije, ki svoje pridelke prodajo preko gotovih jedi. Ugotovil sem, da ima 35 kmetij kmečki turizem ali turistično kmetijo (slika 6).

Torej: od vseh 532 anketiranih kmetij je 485 (91,2 %) ekoloških kmetij, ki se ne ukvarjajo s turizmom.

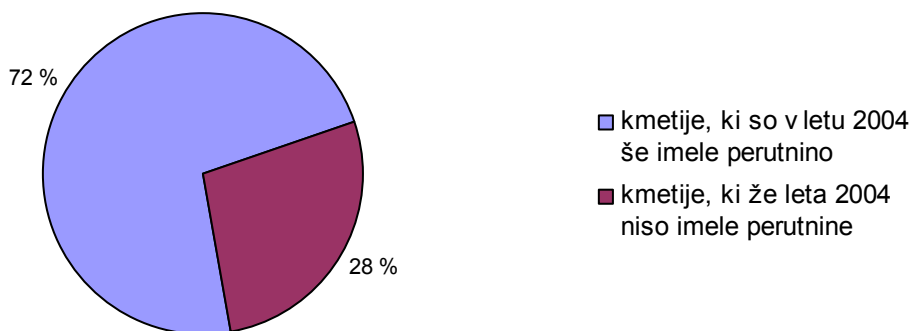
4.2 PRISOTNOST PERUTNINE NA EKOLOŠKIH KMETIJAH

Ugotavljam, da je od kmetij, ki se ne ukvarjajo s turizmom, 387 (80 %) kmetij takih, ki ima perutnino in 98 (20 %) kmetij takih, ki je nimajo (slika 6 in slika 7). Drugače povedano, od 532 anketiranih kmetij je 72,7 % ekoloških ne-turističnih kmetij, ki imajo perutnino in 18,4 % je kmetij, ki nimajo perutnine (slika 6).

Slika 7: Prisotnost perutnine na ne-turističnih kmetijah

Kmetovalcem, ki nimajo perutnine, sem zastavil še nekaj vprašanj, ki jih anketa ni vsebovala, kot na primer: »Ali ste jo v zadnjih dveh letih imeli? Zakaj je nimate več?...« S tem sem tudi preveril zanesljivost seznama ekoloških kmetij, ki naj bi imele perutnino v letu 2004, ki sem ga prejel od Inštituta za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu, ter ugotavljal, ali je na to, da perutnine nimajo več, vplival izbruh ptičje gripe v Sloveniji.

Slika 8: Odgovori kmetov, ki nimajo perutnine, na vprašanje »Ali ste imeli perutnino v zadnjih dveh letih?«

Od kmetij, ki nimajo perutnine je 71 (72 %) kmetovalcev odgovorilo, da so jo imeli še v letu 2004. Imeli so od 3 do 7 kljunov perutnine in so jo zaklali leta 2005 zaradi preventivnih ukrepov v zvezi z izbruhom ptičje gripe v Sloveniji. Na 27 (28 %) kmetijah pa perutnine po letu 2003 niso imeli (slika 8).

Torej: Od 532 anketiranih kmetij je 71 (13,3 %) ekoloških kmetij, ki so perutnino poklale zaradi preventivnih ukrepov v zvezi z izbruhom ptičje gripe v Sloveniji v letu 2005. Na 27 (5,1 %) kmetijah pa perutnine po letu 2003 niso imeli.

Ugotavljam: izmed 27-ih kmetij, ki po letu 2003 niso imele perutnine, je 2 kmetiji nista nikoli imeli, ena kmetija jo je imela pred petimi leti (leta 2001) in 1 kmetija pred desetimi leti (leta 1996), kar pa ni skladno z zbranimi podatki, ki sem jih prejel od Inštituta za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu. Po njihovih podatkih bi te kmetije morale imeti perutnino še v letu 2004. O tem piše že Slabe (2005), da v Sloveniji v uradni statistiki primanjkuje zanesljivih podatkov o ekološki pridelavi, predelavi ter prodaji, kar predstavlja glavno težavo pri analizi razvoja priraje ekoloških jajc in perutninskega mesa. Omenja, da so v Sloveniji prva možnost za zbiranje takih podatkov prav organizacije za nadzor ekološkega kmetijstva, ki podatke zbirajo že preko prijavnih pol za kmetije v ekološkem nadzoru (prijava ocene prodanih količin), vendar podatki s prijavnih pol zaradi pomanjkljivega izpolnjevanja in nepreverjanja niso uporabni za tržne analize (Slabe, 2005).

Odkril sem še dva neskladna podatka. Če primerjamo število ekoloških kmetij, ki imajo nesnice (preglednica 4) s številom naslovov ekoloških kmetij, ki naj bi imele perutnino (slika 6) ugotovimo, da podatka nista skladna, čeprav jih je zbrala ista institucija (Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu). Saj ne more biti več kmetij, ki imajo nesnice (746 ekoloških kmetij) kot je kmetij, ki imajo perutnino (673 ekoloških kmetij).

4.3 KMETIJE, KI IMAJO PERUTNINO

V nadaljevanju sem kmetovalce, ki imajo perutnino, vprašal »Ali proizvajate kateri perutninski proizvod z namenom, da ga prodajate?«.

Od 387 kmetij, ki redijo perutnino, sta dve (0,3 % od vseh anketiranih) kmetiji taki, ki nimata ekološke reje perutnine (slika 6). Kot razlog sta navedli dokup krme iz konvencionalnega kmetovanja.

Zakon dovoljuje, da se le del kmetije preusmeri v ekološko kmetovanje (Uredba Sveta (ES) št. 834 ..., 2007). Vendar pa tak način preusmeritve (Bavec M. in Bavec F., 2001) zavrača večina evropskih združenj ekoloških kmetov, ki imajo v svojih smernicah zapisano obvezno preusmeritev celotne kmetije v ekološko kmetovanje. Zato ti dve kmetiji svojih perutninskih proizvodov ne moreta prodajati pod oznako »ekološki«, in ostalih proizvodov, ki so ekološki, pod kolektivnima blagovnima znamkama BIODAR ali DEMETER, saj imata združenji v svojih smernicah zapisano, da se mora kmetijsko gospodarstvo v celoti preusmeriti v ekološko kmetovanje (Bavec M. in Bavec F., 2001).

Po ekoloških načelih redi perutnino 385 kmetij, od tega 57 (14,8 %) kmetij prodaja ekološke perutninske proizvode. Kar pomeni, da je od vseh (532) anketiranih kmetij 385 (72,4 %) kmetij, ki imajo ekološko rejo perutnine in 57 (10,7 %) kmetij prodaja ekološke perutninske proizvode (slika 6).

4.3.1 Kmetije, ki ne prodajajo ekoloških perutninskih proizvodov

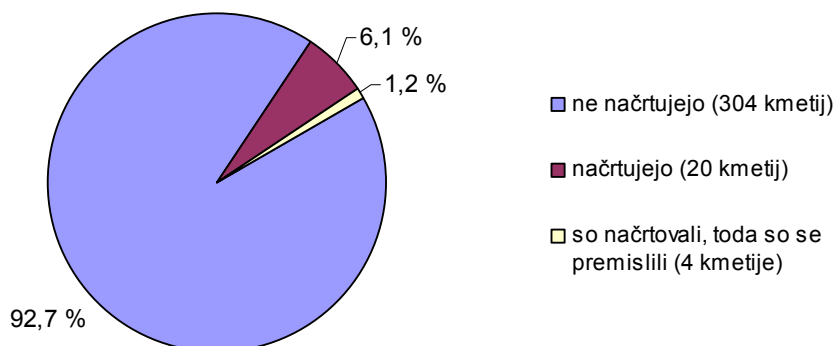
Ekoloških kmetij, ki imajo perutnino in ne prodajajo ekoloških perutninskih proizvodov, je 328 (slika 6).

Preglednica 10: Vrste perutnine po kmetijah, ki ne prodajajo perutninskih proizvodov

Vrsta perutnine	Število kmetij (od 328 kmetij)	Delež kmetij (od 328 kmetij) (v %)
kokoši	324	98,8
race	18	5,6
pure	9	2,7
gosi	7	2,1
ostala perutnina (npr. pavi)	1	0,3

Kokoš je najpogostejša vrsta perutnine na teh kmetijah. Redi jo 324 (98,8 %) kmetij od 328. Nato sledijo race, redi jih 18 (5,6 %) kmetij, pure 9 (2,7 %) kmetij in gosi 7 (0,3 %) kmetij (preglednica 10). Od 324-ih kmetij, ki imajo kokoši, redi pitovne piščance le 9 (2,7 %) kmetij.

V nadaljevanju sem kmetovalce ekoloških kmetij, ki ne prodajajo ekoloških perutninskih proizvodov, vprašal »Ali v prihodnje načrtujete proizvajati kakšen perutninski proizvod z namenom, da ga boste prodajali?«

Slika 9: Delež kmetij, ki v prihodnje (ne) načrtujejo proizvajati perutninski proizvod, namenjen prodaji

Kar 304 (92,7 %) kmetij v prihodnje ne načrtuje proizvodnje perutninskih proizvodov za prodajo. Namen so imele 4 kmetije (1 %), pa so se premislile oz. so negotove. Dvajset (6,1 %) kmetij pa v prihodnosti načrtuje proizvodnjo perutninskega proizvoda, namenjenega prodaji (slika 9).

Nekaterim kmetovalcem, ki v prihodnje ne načrtujejo proizvodnje perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji, sem postavil še nekaj vprašanj, ki jih anketa ni vsebovala, pa so me kljub temu zanimala. Vprašal sem jih:

- »Koliko perutnine imate na kmetiji?«
Imajo od 3 do 15 kokoši nesnic.

- »Zakaj v prihodnje ne načrtujete proizvajati kakšnega perutninskega proizvoda, namenjenega prodaji?«

Odgovore sem strnil v nekaj vzrokov:

- pojav ptičje gripe (5 kmetij);
- ne morejo sami pridelati krme za perutnino, ker so na previsoki nadmorski višini in žita ne uspevajo ali pa imajo premalo zemlje, da bi pridelovali žita (3 kmetije);
- perutnina dela škodo (vse razgrebe in iztreblja povsod) (2 kmetiji);
- kmetije dajejo prednost drugim živinorejskim panogam (prašičereja, govedoreja) (2 kmetiji);
- preslaba nesnost in prirast (2 kmetiji);
- pomanjkanje časa (2 kmetiji);
- nimajo primerne hleva (1 kmetija);
- škodo jim delajo divji plenilci npr. lisica (1 kmetija);
- ker ni organiziranega odkupa, doma pa ne morejo prodati (1 kmetija);
- zaradi ostarelosti gospodarja (1 kmetija).

- »S katerim namenom redite perutnino na vaši kmetiji?«

Odgovore sem strnil v naslednje razloge:

- že od nekdaj jo imajo: za samooskrbo, da ni prepusto dvorišče, spomini na stare čase, ne vedo točno, zakaj jo imajo (5 kmetij);
- perutnino imajo kot ljubljence: kokoši in piščance za otroke (2 kmetiji);
- za okras dvorišča: različne pasme, lepo obarvane peteline... (2 kmetiji);
- za zatiranje škodljivcev: race, da zatirajo polže, ter race in kokoši, da pozobljejo jajčeca od muh (2 kmetiji);
- da imajo gnoj (1 kmetija);
- ohranjanje slovenske avtohtone pasme kokoši štajerska kokoš (1 kmetija);
- ohranjanje domnevno avtohtone slovenske pasme kokoši istrska kokoš (1 kmetija);
- živalska pestrost na kmetiji (1 kmetija);
- da porabijo žito, ki ga morajo pridelovati zaradi kolobarjenja (1 kmetija);
- da lahko podarijo perutninsko meso in jajca svojim prijateljem in sorodnikom (1 kmetija).

Štiri kmetije, ki so se nameravale ukvarjati s prirajo perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji, pa so se premislile zaradi pojava ptičje gripe, dve kmetiji od njih sta nameravali prodajati kokošja jajca, ena je nameravala poleg kokošjih jajc prodajati še spitane gosi, četrta kmetija pa je želela prodajati prepeličja jajca.

Na dvajsetih kmetijah v prihodnosti načrtujejo rejo perutnine z namenom prodaje perutninskih proizvodov:

- Na eni od teh kmetij so pravkar (leta 2006) pričeli s prodajo ekoloških jajc. Ena je priprave na rejo kokoši nesnic za nekaj časa odložila zaradi pojava ptičje gripe.
- Trinajst kmetij bo imelo kokoši nesnice, od tega bo 10 kmetij prodajalo jajca in tri kmetije bodo jajca predelale v proizvode iz jajc, kot npr. rezanci in pecivo iz jajc. Količin, ki jih bodo proizvedle, še ne poznajo. Na dveh kmetijah vedo, da bodo na začetku imeli 20 kokoši nesnic. Na eni kmetiji pa bo količina odvisna od nevarnosti pojava bolezni ptičje gripe v Sloveniji.
- 5 kmetij bo imelo perutnino za prirajo mesa. Od tega:
 - 2 kmetiji pitovne piščance,

- 1 kmetija pitovne piščance in pure,
- 1 kmetija pure,
- 1 kmetija težke kokoši.

O obsegu priraje še ne vedo. Kmetija, ki načrtuje imeti samo pure za meso, se sooča s težavo, kje zaklati spitane živali.

- 2 kmetiji pa se še nista odločili, kateri perutninski proizvod, namenjen prodaji, bosta proizvajali ter koliko ga bosta proizvedli.

4.3.2 Kmetije, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode

Ekološke perutninske proizvode prodaja 57 kmetij. V nadaljevanju sem jih vprašal, katero perutnino imajo. S tem vprašanjem sem želel ugotoviti zastopanost posameznih vrst ter kategorij perutnine po kmetijah.

Preglednica 11: Vrste perutnine po kmetijah, ki prodajajo perutninske proizvode

Vrsta perutnine	Število kmetij (od 57 kmetij)	Delež kmetij (od 57 kmetij) (v %)
kokoši	57	100
race	4	7
pure	4	7
gosi	2	3,5
Ostala perutnina (3X pavi, 1X pegatke, 1X golobi)	5	8,8

Kokoš je najpogostejša vrsta perutnine na teh kmetijah, saj jo redi vseh 57 (100 %) kmetij. Štiri kmetije (7 % kmetij) redijo race, 4 kmetije (7 % kmetij) pure in 2 kmetiji (3,5 % kmetij) gosi (preglednica 11).

Na 57 kmetijah, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode, imajo nesnice na 55-ih (96,5 %) kmetijah. Druga najpogostejša kategorija so pitovni piščanci, redi jih 6 (10,5 %) kmetij. Plemenske živali (štajerska kokoš) redijo 3 kmetije (5,3 %). Kopune redita 2 kmetiji (3,5 % kmetij). Samo ena kmetija (1,8 % kmetij) ima jarkice, ki jih prodaja (preglednica 12).

Preglednica 12: Kategorije kokoši na kmetijah, ki prodajajo perutninske proizvode

Kategorija kokoši	Število kmetij (od 57 kmetij)	Delež kmetij (od 57 kmetij) (v %)
nesnice	55	96,5
pitovni piščanci	6	10,5
plemenske živali (pasme: štajerska kokoš)	3	5,3
kopuni	2	3,5
jarkice do starosti 12-15 tednov	1	1,8

Če primerjamo skupino kmetij, ki prodaja perutninske proizvode, s skupino ki jih ne, pridemo do podobnih rezultatov, kot jih navaja Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu. Najbolj zastopana vrsta perutnine na ekoloških kmetijah je kokoš

in jo imajo na skoraj vseh kmetijah, ki imajo perutnino. Njej sledijo race, pure in gosi. Ostale perutnine je zelo malo. Najbolj zastopana kategorija kokoši so nesnice, njim sledijo pitovni piščanci. Ostalih kategorij je manj.

Če primerjamo deleže kmetij pri posamezni vrsti perutnine (preglednica 10 in preglednica 11), ugotovimo, da:

- kmetije, ki prodajajo perutninske proizvode, pogosteje redijo različne vrste perutnine;
- je v skupini, ki prodaja perutninske proizvode, več kmetij (za dobre 4 %), ki imajo pure;
- pri ostalih vrstah perutnine (kokoši, race, gosi) ni bistvenih razlik;
- pri obeh skupinah je največ takšnih kmetij (okoli 100 %), ki imajo kokoši.

Pri kmetijah, ki prodajajo perutninske proizvode, je več kmetij, ki imajo pure (za dobre 4 %) in več kmetij, ki imajo pitovne piščance (za 7,8 %). To verjetno zato, ker so v tej skupini kmetije, ki prodajajo pitovno perutnino ali njeno meso.

Od 57-ih kmetij, ki prodajajo perutninske proizvode, je 54 (94,7 %) kmetij takih, ki prodajajo samo en perutninski proizvod, dve (3,5 %) kmetiji prodajata po dva perutninska proizvoda in ena kmetija prodaja pet perutninskih proizvodov (priloga B).

Od teh 57-ih kmetij, ki prodajajo perutninske proizvode, je 51 kmetij, ki prodajajo samo jajca, 3 kmetije prodajajo samo ostale perutninske proizvode (perutninsko meso, živo perutnino) in tri kmetije prodajajo jajca in ostale perutninske proizvode (priloga B).

Od kmetij (57 kmetij), ki prodajajo perutninske proizvode, 54 (94,7 %) kmetij prodaja ekološka jajca in 6 (10,5 %) kmetij prodaja ekološko perutninsko meso in/ali živo perutnino.

Od kmetij, ki prodajajo ekološka jajca, dve kmetiji velik del prirejenih jajc predelata v nadaljnji proizvod, ki ga prodajata (jajčni rezanci in pecivo).

Od šestih kmetij, ki prodajajo perutninsko meso ali živo perutnino, je pet kmetij takih, ki prodajajo po en tak proizvod. Ena kmetija pa prodaja štiri takšne proizvode. Pitovne piščance oz. piščančje meso prodajajo tri kmetije. Purje meso prodaja le ena kmetija. Jarkice od 12-15 tedna starosti vzreja in prodaja le ena kmetija. Kokoši pasme štajerska kokoš gojita in namenjata prodaji 2 kmetiji, kopune (žive in zaklane) prav tako prodajata dve kmetiji.

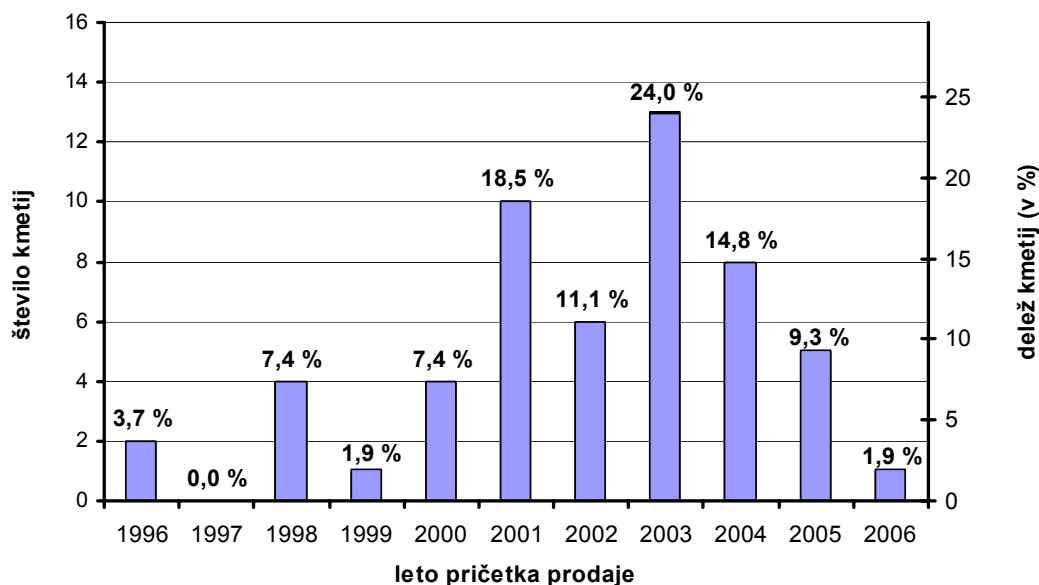
4.4 PRIREJA IN PRODAJA EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV

4.4.1 Prireja in prodaja ekoloških jajc

Kmetovalce (54 kmetovalcev), ki prodajajo ekološka jajca, sem v nadaljevanju vprašal »Koliko časa (let, mesecev) že prodajate ekološka jajca?«

Povečano zanimanje za prirejo in prodajo ekoloških jajc se je pričelo v letih 2000-2001 in vrh doseglo v letu 2003, ko se je za prodajo jajc odločilo 13 (24 %) kmetij (slika 10).

Večino rej se je za priraje in prodaje ekoloških jajc odločilo v obdobju šestih let (od leta 2000 do konca leta 2005). V tem obdobju se je za prodaje jajc odločilo 46 (85,1 %) ekoloških rej, ki prodajajo jajca (slika 10).

Slika 10: Pričetek prodaje ekoloških jajc (po letih)

Verjetno je na porast števila ekoloških kmetij, ki prodajajo ekološka jajca (sliki 10) po letu 2000, vplival takratni porast števila vseh ekoloških kmetij zaradi uvedbe okoljskih plačil za ekološko kmetovanje. Že Slabe (2005) ugotavlja, da se je pri nas razmeroma hiter porast ekoloških kmetij začel po letu 2000 z uvedbo okoljskih plačil.

Po letu 1999 pa so organizirane tudi prve ekološke tržnice, kar je verjetno še dodatno spodbudilo kmetije k prodaji ekoloških živil in s tem tudi jajc.

Na število rej, ki so pričele s prodajo ekoloških jajc po letu 2004, pa je verjetno vplivalo tudi to, da je istega leta (leta 2004) ena kmetija pričela s prodajo ekološko vzrejenih jarkic starih 12-14 tednov.

Anketirance, ki so ekološka jajca prodajali vsaj že eno leto, sem v nadaljevanju vprašal »Kolikšna je bila letna priraje v lanskem letu?« in »Koliko od tega ste namenili prodaji?«. Podobni vprašanji sem postavil tudi anketirancu, ki prodaja manj kot eno leto, vprašal sem ga »Koliko ste proizvedli v tem obdobju in koliko od tega ste namenili prodaji?«.

Pri anketiranju sem spoznal, da večina zelo majhnih rej, ki prodajajo na domu, nima vodene evidence o priraji in prodaji jajc v preteklem letu, čeprav bi jo morale voditi, kot navaja Repič (2001). Pri direktni prodaji porabniku na kmetiji ali na ekološki tržnici mora rejec voditi dnevno evidenco o prodaji. Če pa pridelovalec prodaja svoje pridelke posredniku ali v predelavo, mora navesti prodane količine in ime ter naziv kupca. Kontrolni organizaciji pa mora sporočiti količine ekoloških pridelkov in proizvodov, ki jih je prodal ter načine prodaje (Repič, 2001).

Kokošja jajca prodaja 54 kmetij. Rejci (50 rejcev), ki so mi zaupali količino prirejenih jajc v letu 2005 in koliko od tega so namenili prodaji, so priredili 521.788 jajc, od tega so 436.887 jajc namenili prodaji, 84.901 jajc pa so porabili za samooskrbo (priloga C).

Za vsakega rejca sem izračunal tudi delež prodanih jajc in ugotovil, da rejci povprečno 60,7 % prirejenih jajc namenijo prodaji (priloga C).

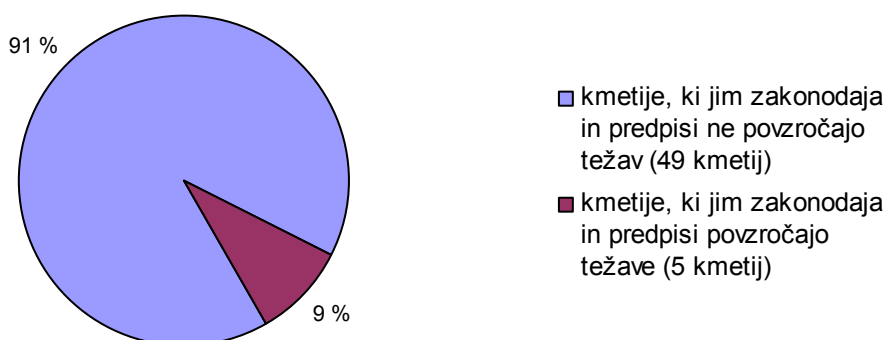
Ugotavljam tudi, da so v letu 2005 na 40-ih kmetijah imeli prirejo manjšo od 5.500 jajc. Od tega so na 35-ih kmetijah imeli prirejo jajc 5.000 in manj jajc. Na 15-ih kmetijah so priredili 2.600 in manj jajc (priloga C).

Le na 10-ih kmetijah so priredili več kot 5.500 jajc. Priredili so naslednje količine: 7.300, 9.000, 10.950, 12.000, 12.000, 12.775, 18.000, 30.000, 50.000, 255.500 jajc (priloga C).

Trije rejci, ki so v letu 2005 priredili največ jajc, so skupaj prodaji namenili 329.500 ekoloških jajc, kar je dobrih 75 % vseh prodaji namenjenih ekoloških jajc. Toda daleč največ jajc je prodaji namenil rejec, ki je priredil in prodaji namenil 255.500 ekoloških jajc, kar je dobrih 58 % vseh prodaji namenjenih ekoloških jajc. Ta rejec z ekološkimi jajci oskrbuje večje trgovine in predelovalne obrate. Jajca prodaja Mercatorju Šiška in Maximarketu (v Ljubljani) pa tudi MIR-u, ter GRAMIS-u (v Pomurju).

Podobno ugotavlja tudi Windhorst (2005), ki navaja, da prireja ekoloških jajc v EU poteka v glavnem na relativno majhnih kmetijah. Tako prirejena jajca so namenjena lastni porabi, prodaji porabnikom v sosesčini ali prodaji na tržnicah. Prisotnih je le nekaj večjih rej, ki oskrbujejo večje trgovine s hrano, kjer prodajajo tudi ekološka jajca.

Anketirance, ki prodajajo ekološka jajca (54 kmetij), sem tudi vprašal »Vam zakonodaja in predpisi pri reji kokoši nesnic in prodaji jajc povzročajo kakšne težave?« S tem vprašanjem sem želel ugotoviti, če se kmetije srečujejo s težavami zaradi zakonodaje in predpisov in če se, s katerimi.

Slika 11: Odgovori kmetov, ki prodajajo ekološka jajca, na vprašanje »Vam zakonodaja in predpisi povzročajo kakšne težave?«

S težavami zaradi zakonodaje in predpisov se ne srečuje 49 (91 %) kmetij, ki prodajajo ekološka jajca (slika 11). Od tega je 7 kmetij navedlo:

- Kmetija, ki priredi največ jajc in jih prodaja Mercatorju v Šiški in Maximarketu v Ljubljani in MIR-u ter v GRAMIS-u v Pomurju je imela na začetku precej težav z urejanjem dokumentacije.
- Na drugi največji kmetiji po priraji jajc, ki proda vsa jajca na domu, so povedali, da imajo do 150 kokoši in zato za njih ne veljajo nekateri predpisi. Če bi imeli nad 300 živali, bi morali zadostiti zakonodaji.
- Ostalih pet kmetij nima težav zaradi svoje majhne ponudbe. Imajo zelo majhno število kokoši, priredijo malo jajc, pa še to prodajo znancem in sorodnikom. Od tega bi na eni kmetiji želeli povečati ponudbo in jajca prodajati tudi na tržnici, pa jim predpis, da morajo jajca enkrat mesečno dati v analizo, predstavlja tako velik problem, da se jim jajc ne splača prodajati na tržnici (priloga D).

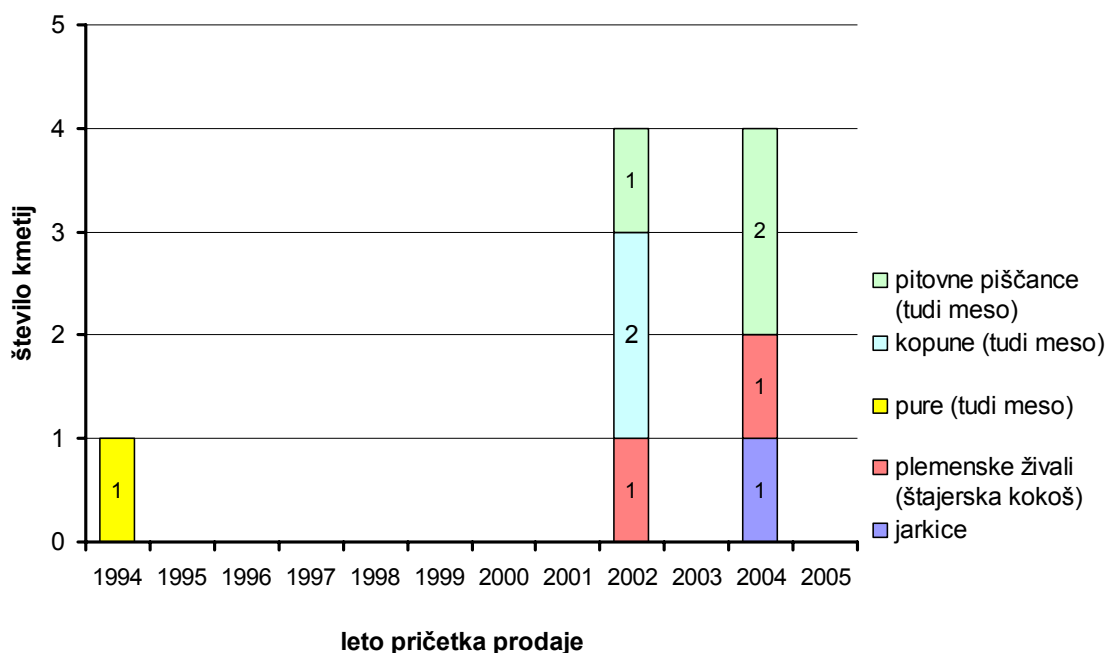
Le petim (9 %) kmetijam zakonodaja in predpisi povzročajo težave (slika 11). Od tega trem kmetijam povzročajo težave predpisi v zvezi s ptičjo gripo, da mora biti perutnina zaprta. Dve kmetiji pa sta navedli zelo podobni težavi. Pravita, da pri prodaji ni dorečena veterinarska zakonodaja, da je zmeda v zakonih in v predpisih (priloga D). Ti dve kmetiji imata zelo majhno prirajo jajc (priloga C).

4.4.2 Prireja in prodaja ostalih ekoloških perutninskih proizvodov

Kmetij, ki prodajajo perutninsko meso in/ali živo perutnino, je šest. Pet kmetij prodaja le po en tak ekološki perutninski proizvod. Le ena kmetija prodaja štiri takšne perutninske proizvode (priloga F). Kmetije povprečno namenijo prodaji okoli 85 % priraje, ostalo (15 %) pa porabijo sami (priloga F).

Pitovne piščance oz. meso piščancev prodajajo tri kmetije in so skupaj namenile prodaji 283 kg piščančjega mesa in 900 spitanih piščancev. Purje meso prodaja le ena kmetija, ki je prodaji namenila 375 kg purjega mesa. Jarkice od 12-15 tedna starosti vzreja in namenja prodaji le ena kmetija, ki je namenila prodaji 650 jarkic. Plemenske živali pasme štajerska kokoš namenjata prodaji dve kmetiji, ki sta v letu 2005 namenili prodaji več kot 400 živali. Kopune (žive in zaklane) prodajata dve kmetiji in sta skupaj namenili prodaji 390 kg mesa kopunov (priloga F in priloga G).

Kmetovalce, ki prodajajo ostale ekološke perutninske proizvode, sem v nadaljevanju vprašal »Koliko časa (let, mesecev) že prodajate ta ekološki perutninski proizvod?«

Slika 12: Pričetek prodaje perutninskega mesa in žive perutnine (po letih)

Purje meso prodaja ena kmetija in sicer že od leta 1994. Ostale kmetije so pričele s prodajo perutninskega mesa in živih živali pozneje in to po letu 2001 (slika 12 in priloga E), kar lahko pripišemo povečanemu številu ekoloških kmetij, ki je naraslo zaradi uvedbe okoljskih plačil za ekološko kmetovanje v letih 1999-2000. V letih 2002 in 2004 se je 5 kmetij (83,8 %) odločilo za prodajo ostalih perutninskih proizvodov. Od tega so se tri kmetije odločile za prodajo pitovnih piščancev in njihovega mesa in dve kmetiji za prodajo kopunov. Dve kmetiji sta pričeli s prodajo štajerskih kokoši.

V letu 2003 je bilo verjetno povečano povpraševanje po ekološko vzrejenih jarkicah, saj se je istega leta (leta 2003) 24 % rej odločilo za prirajo in prodajo jajc (sliki 10). Povečano povpraševanje po jarkicah je izkoristila kmetija (slika 12), ki je v letu 2004 pričela s prodajo jarkic, starih od 12-15 tednov. Verjetno je tudi to vplivalo na to, da se je po letu 2003 še nekaj kmetij odločilo za prirajo in prodajo ekoloških jajc. Kmetija, ki prodaja jarkice, je v letu 2005 namenila prodaji 650 jarkic.

Zanimalo nas je tudi, v kakšni obliki kmetije prodajajo spitano perutnino, zato sem kmetovalce vprašal »Koliko (v odstotkih) prodate živih živali za zakol in koliko zaklanih?« in če so mi odgovorili, da prodajajo vsaj del zaklanih, sem jih vprašal »Koliko od tega prodate celih in koliko razkosanih?«

Pitovno perutnino redi pet kmetij. Tri kmetije vse spitate živali prodajo zaklane. Ena kmetija proda 50 % živih živali in 50 % zaklanih. Ena kmetija pa na to vprašanje ni želela odgovoriti. Ta kmetija redi piščance in kopune. Vse kmetije, ki koljejo perutnino, prodajajo cele trupe (priloga H).

Od šestih kmetij, ki se ukvarjajo s tovrstno prirejo, so štiri kmetije odgovorile, da se zaradi zakonodaje in predpisov ne srečujejo z nobenim problemom. Te kmetije namreč meso prodajo na domu in to ljudem iz okolice, znancem ter sorodnikom, tri kmetije od teh pa naročila za meso sprejemajo že vnaprej. Ena kmetija pa ima že vnaprej prodano celotno količino, ki jo priredi.

Na eni kmetiji, ki se trenutno ne srečuje z nobenim problemom in ki prodaja na domu, so kot možno težavo navedli predpise glede klanja. Na tej kmetiji (priloga F –kmetija s šifro 51) namenijo prodaji več kot polovico vsega ekološko prirejenega perutninskega mesa, kot ga namenijo prodaji vse kmetije skupaj (5 kmetij), ki prodajajo perutninsko meso ali pitovno perutnino.

Le na eni kmetiji, kjer prodajajo le štajerske kokoši različnih starosti, se srečujejo s težavo, ki jih omejuje pri širitvi. Več o tem mi niso povedali.

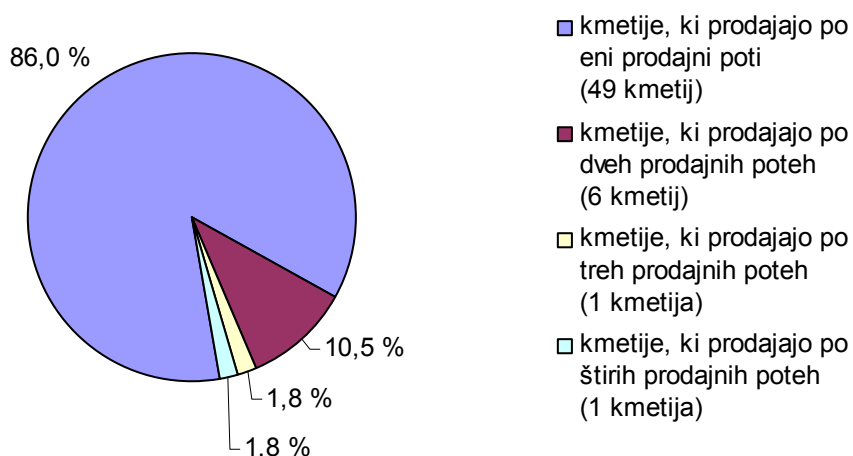
4.5 PRODAJNE POTI

Z naslednjim sklopom vprašanj sem želel ugotoviti, po katerih prodajnih poteh kmetje prodajajo ekološke perutninske proizvode in po kateri prodajni poti jih prodajo največ.

Kmetovalce sem vprašal »Komu prodajate perutninske proizvode?« S tem vprašanjem sem želel ugotoviti, ali kmetje svoje perutninske proizvode prodajajo direktno porabniku ali posredniku.

Če so odgovorili, da prodajajo direktno porabniku, sem jih vprašal »Kje jih prodajate?«. S tem sem želel ugotoviti, ali jih prodajajo na domu ali jih vozijo po domovih ali pa jih prodajajo kako drugače.

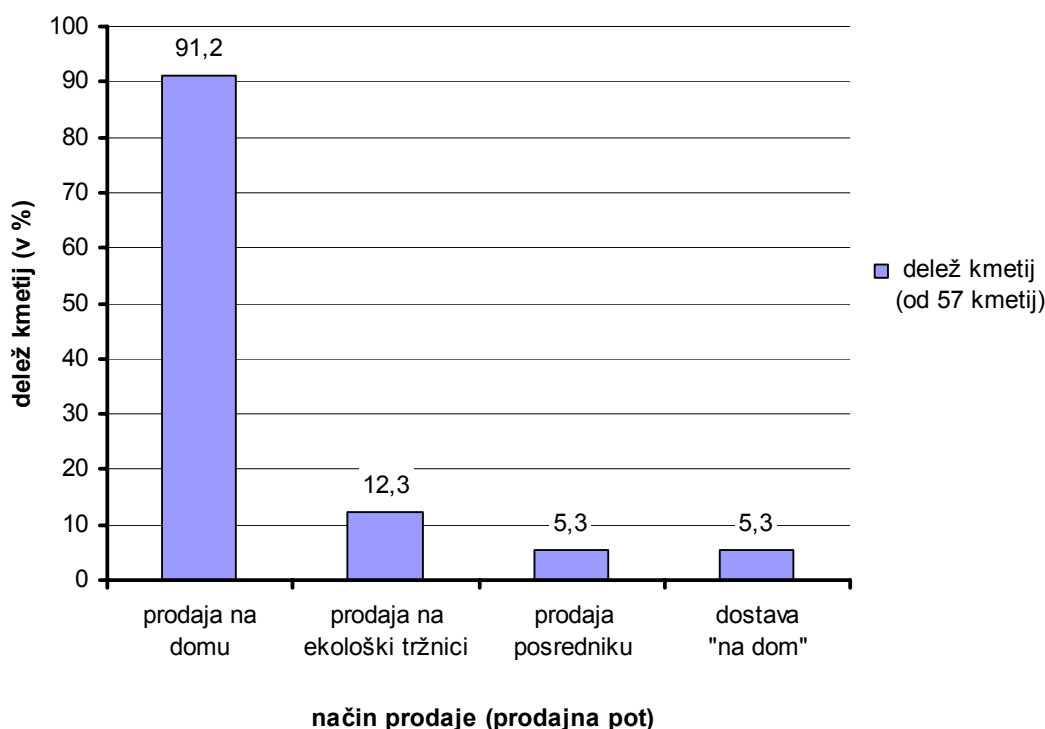
Če so odgovorili, da prodajajo posredniku, sem jih vprašal »Komu prodajate (zadrugi, trgovini ali komu drugemu)?«

Slika 13: Kmetije in število prodajnih poti

Večino kmetij, to je 49 (86 %) kmetij, prodaja perutninske proizvode po eni prodajni poti, 6 kmetij (10,5 %) po dveh, ena po treh in ena po štirih prodajnih poteh (slika 13 in priloga I).

Ugotovil sem, da kmetije, ki prodajajo več perutninskih proizvodov, vse perutninske proizvode prodajo po istih prodajnih poteh.

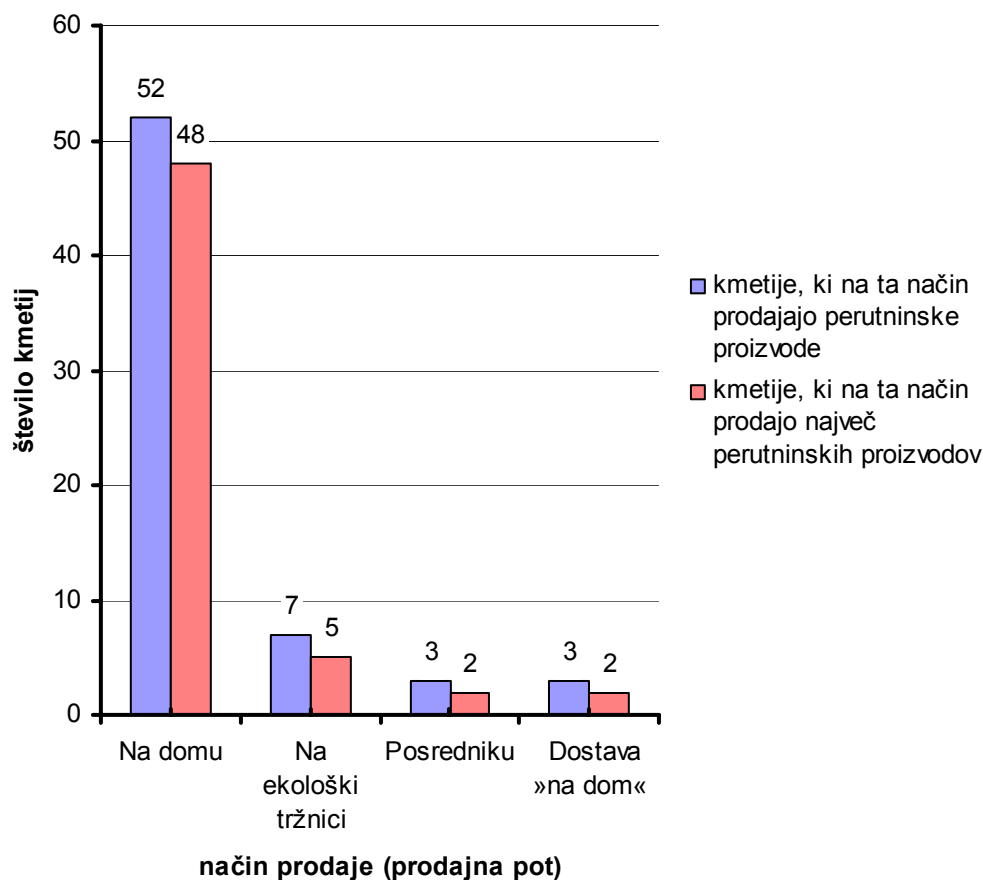
Slika 14: Delež kmetij po prodajnih poteh ekoloških perutninskih proizvodov

Najbolj zastopana prodaja je prodaja na domu. Na ta način prodaja 52 (91,2 %) kmetij. Nato sledi prodaja na ekološki tržnici. Na ta način prodaja 7 (12,3 %) kmetij. Nato 3 kmetije (5,3 %) prodajajo posrednikom, od tega ena kmetija prodaja štirim posrednikom. Tri kmetije (5,3 %) pa prodajajo tako, da dostavljajo na dom (slika 14 in priloga J).

4.5.1 Prodajne poti, po katerih kmetije prodajo največ perutninskih proizvodov

Nato sem kmetovalce, ki svoje perutninske proizvode prodajajo po več prodajnih poteh, vprašal »Na kateri način od naštetih (ki jih je prej naštel) prodate največ perutninskih proizvodov?«

Najbolj zastopana prodaja je prodaja na domu. Na ta način proda največ perutninskih proizvodov 48 (84,2 %) kmetij. Njej sledi prodaja na ekološki tržnici s petimi (8,8 %) kmetijami, nato prodaja posredniku z 2 (3,5 %) kmetijama in prodaja »dostava na dom« 2 (3,5 %) kmetiji (slika 15).

Slika 15: Prodajne poti, po katerih kmetije prodajo največ ekoloških perutninskih proizvodov

Od 52 kmetij, ki prodajajo na domu, je 48 kmetij takih, ki na ta način prodajo največ perutninskih proizvodov (slika 15). Na domu prodajajo svojcem, znancem, sosedom, ljudem v okolici, vikendašem, mimoidočim pohodnikom in kupcem iz vse Slovenije (priloga I).

Od sedmih kmetovalcev, ki prodajajo na ekološki tržnici, je pet takšnih, ki na ta način prodajo največ perutninskih proizvodov. Prodajajo na naslednjih ekoloških tržnicah: v Mariboru, Naklem, Ljubljani, Tolminu, Litiji (priloga I).

Od treh kmetovalcev, ki prodajajo posrednikom, sta dva takšna, ki na ta način prodajo največ perutninskih proizvodov (priloga I).

Od treh kmetovalcev, ki prodajajo tako, da dostavljajo »na dom«, sta dva takšna, ki na ta način prodajo največ perutninskih proizvodov. Prodaja poteka tako da sorodniki dostavljajo svojim sodelavcem, ali da eden od družinskih članov dostavlja sodelavcem, ali pa sami dostavijo kupcu na dom.

Perutninsko meso in živo perutnino vsi rejci prodajo na domu (ali pa jo dostavijo na dom) in to ljudem iz okolice, znancem ter sorodnikom. S tem se izognejo določenim zakonom in predpisom. Zato na tržnicah ni možno dobiti ekološko prirejenega perutninskega mesa. O tem

pišejo tudi v Akcijskem načrtu (Akcijski načrt ..., 2006), da ponudba na ekoloških tržnicah še vedno izključuje živila živalskega porekla (z izjemo nekaterih mlečnih izdelkov, jajc in medu) in da na trgu ni moč dobiti ekološko prirajenega mesa.

4.6 DOHODEK IZ EKOLOŠKE REJE PERUTNINE

Kmetje, ki ocenjujejo, da imajo zelo velik delež dohodka iz reje perutnine, proizvedejo večino perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji. Povprečni ocenjeni dohodek iz reje perutnine predstavlja 8,82 % dohodka iz ekološke pridelave na kmetiji (preglednica 13 in priloga K).

Preglednica 13: Kmetije, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode ter delež dohodka iz reje perutnine

Delež dohodka iz reje perutnine od celotnega dohodka ekološke pridelave na kmetiji	Število kmetij	Delež kmetij (v %)
do 0,5%	25	43,9
od vključno 0,6 % do 1 %	12	21,1
od vključno 1,1 % do 10 %	13	22,8
od vključno 10,1 % do 20 %	1	1,7
od vključno 20,1 % do 30 %	0	0,0
od vključno 30,1 % do 40 %	2	3,5
od vključno 40,1 % do 50 %	1	1,7
nad 50 %	3	5,3
Skupaj:	57	

Skoraj 2/3 (64,91 %) kmetij ocenjuje, da jim reja perutnine prinaša le do 1 % dohodka celotne ekološke pridelave na kmetiji. Od tega na 25-ih kmetijah ocenjujejo, da je dohodek iz reje perutnine manjši od 0,6 % dohodka iz ekološke pridelave na kmetiji (preglednica 13).

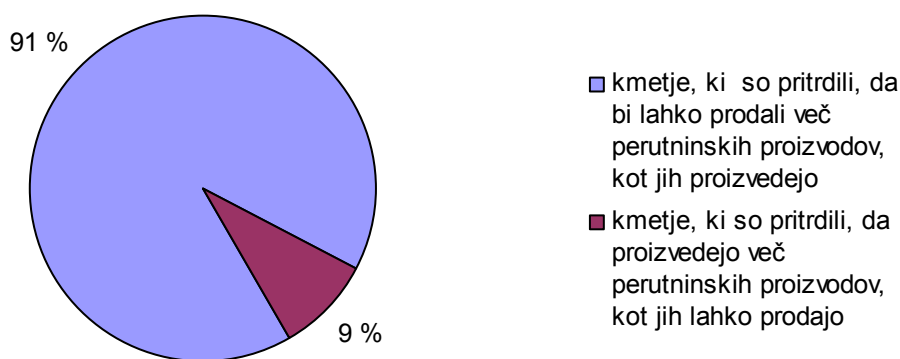
Na 50-ih (87,72 %) kmetijah ocenjujejo, da jim reja perutnine prinaša do 10 % dohodka iz ekološke pridelave na kmetiji in na sedmih kmetijah ocenjujejo, da jim reja perutnine prinaša več kot 10 % dohodka iz ekološke pridelave na kmetiji (preglednica 13).

Le na treh kmetijah ocenjujejo, da jim reja perutnine prinaša več kot 50 % dohodka iz ekološke pridelave na kmetiji (preglednica 13).

Tudi ti podatki kažejo, da je priraja ekoloških perutninskih proizvodov po kmetijah še vedno manj pomembna. Priraja v glavnem poteka v manjših rejah, kjer dajejo prednost pridelavi ostalih ekoloških proizvodov. Perutninski proizvodi predstavljajo zelo majhen delež dohodka iz celotne ekološke pridelave, zato kljub povečanju števila ekoloških kmetij v zadnjem desetletju na trgu primanjkuje perutninskih proizvodov. Podobno ugotavlja Windhorst (2005), ki navaja, da je delež priraje ekoloških jajc in perutninskega mesa v EU še vedno precej majhen, čeprav se je število ekoloških kmetij v zadnjem desetletju znatno povečalo in s tem tudi količine ostale ekološko pridelane hrane.

4.7 VIŠKI V PRODAJI EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV

Kmetovalce sem vprašal »Katera trditev velja za vas: A) proizvedem več perutninskih proizvodov kot jih lahko prodam, in B) lahko bi prodal več kot proizvedem«. S tem vprašanjem sem želel ugotoviti, kakšno je stanje na trgu, ali je na trgu po tovrstnih proizvodih večje povpraševanje kot ponudba ali je ravno obratno.

Slika 16: Ponudba in povpraševanje po ekoloških perutninskih proizvodih

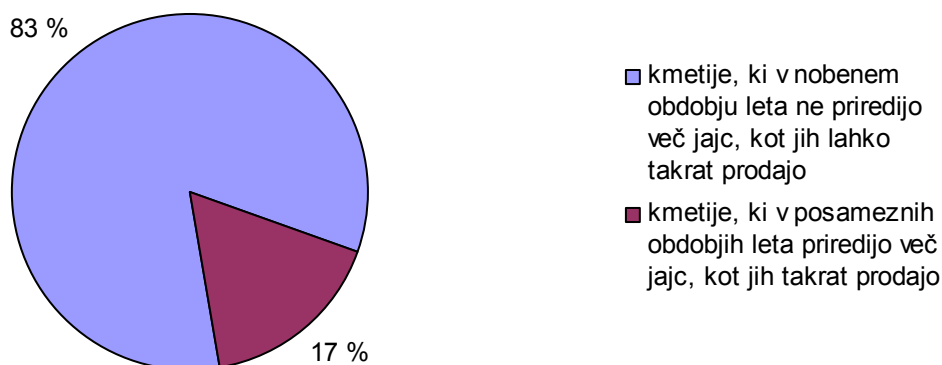
Rezultati kažejo, da je na trgu povpraševanje po ekoloških perutninskih proizvodih večje kot je ponudba. Kar 52 (91 %) anketirancev meni, da bi pri enaki ceni lahko prodali več perutninskih proizvodov kot jih proizvedejo (slika 16).

Ta ugotovitev se ujema z navedbo, ki jo navaja Akcijski načrt (2006), da trenutno v Sloveniji povpraševanje po ekoloških proizvodih presega ponudbo. Čeprav število ekoloških kmetij razmeroma hitro raste, to še ne pomeni, da se sorazmerno povečuje tudi ponudba slovenskih ekoloških živil na trgu.

Le pet (9 %) kmetij (slika 16) priredi več, kot lahko prodajo. Gre za zelo majhne reje nesnic, katerih skupna priraja v letu 2005 je znašala 7.555 jajc, od tega so prodaji namenile zelo malo, to je 3.990 jajc. Eni kmetiji od teh ostajajo jajca (jih ne more prodati), ker se ljudje bojijo ptičje gripe. Zato bo tudi zmanjšala prirajo jajc.

Nato sem vse kmetovalce, tudi tiste, ki so na predhodno vprašanje odgovorili, da bi lahko prodali več kot priredijo, vprašal »Ali se dogaja, da v določenem času priredite veliko več določenega perutninskega proizvoda, kot ga lahko takrat prodate?« V primeru pritrdilnega odgovora sem jih vprašal »Ali mi poveste vrsto perutninskega proizvoda, ki ga takrat proizvedete preveč in kdaj ga proizvedete preveč?«.

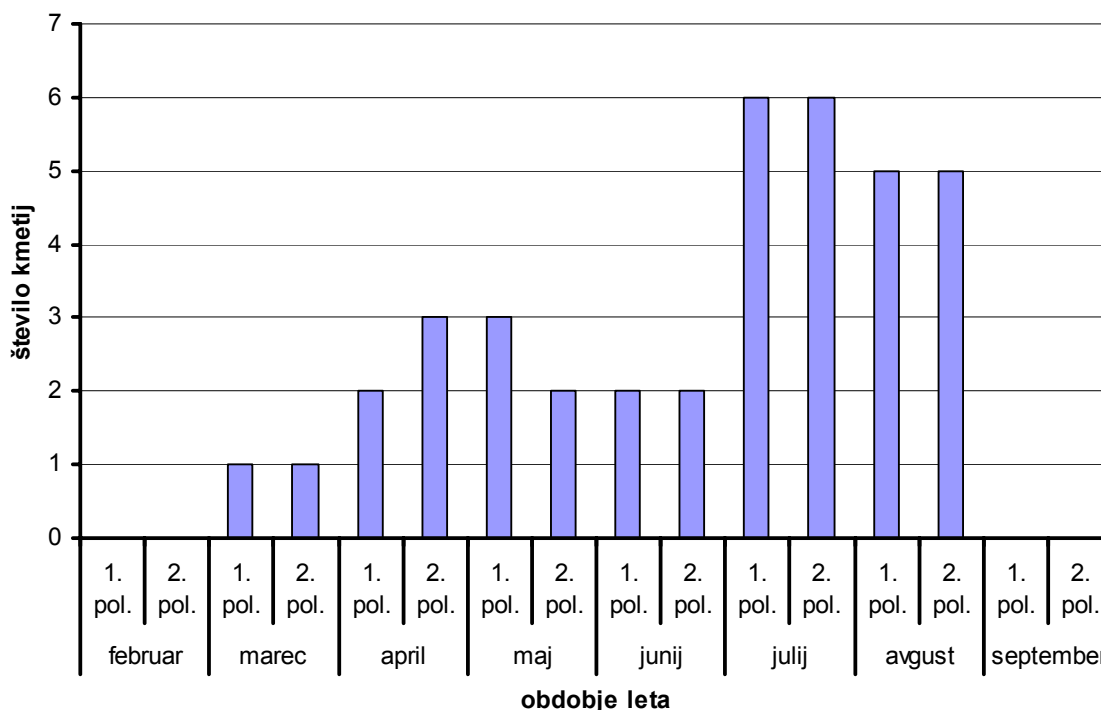
Ugotovil sem, da pri priraji in prodaji perutninskega mesa in žive perutnine ne prihaja v nobenem obdobju leta do presežkov v ponudbi. Pri priraji ekoloških jajc pa je stanje drugačno.

Slika 17: Kmetije, ki prodajajo ekološka jajca ter viški v posameznih obdobjih leta

Od 54 kmetij, ki prodajajo ekološka jajca, je 9 (17 %) kmetij takih, ki v določenem času priredijo veliko več ekoloških jajc kot jih lahko takrat prodajo (slika 17), kar pa ni odvisno od obsega priraje in ne od prodajne poti, po kateri prodajajo jajca (priloga L).

Do večjih presežkov v priraji ekoloških jajc začne prihajati v enakem obdobju leta kot pri konvencionalni (farmski) reji, to je v drugi polovici aprila in v prvi polovici maja po veliki noči in do še večjih presežkov začne prihajati od začetka julija in do konca avgusta, ko je čas dopustov (slika 18 in priloga M).

Slika 18: Število kmetij s presežki jajc v posameznem obdobju leta

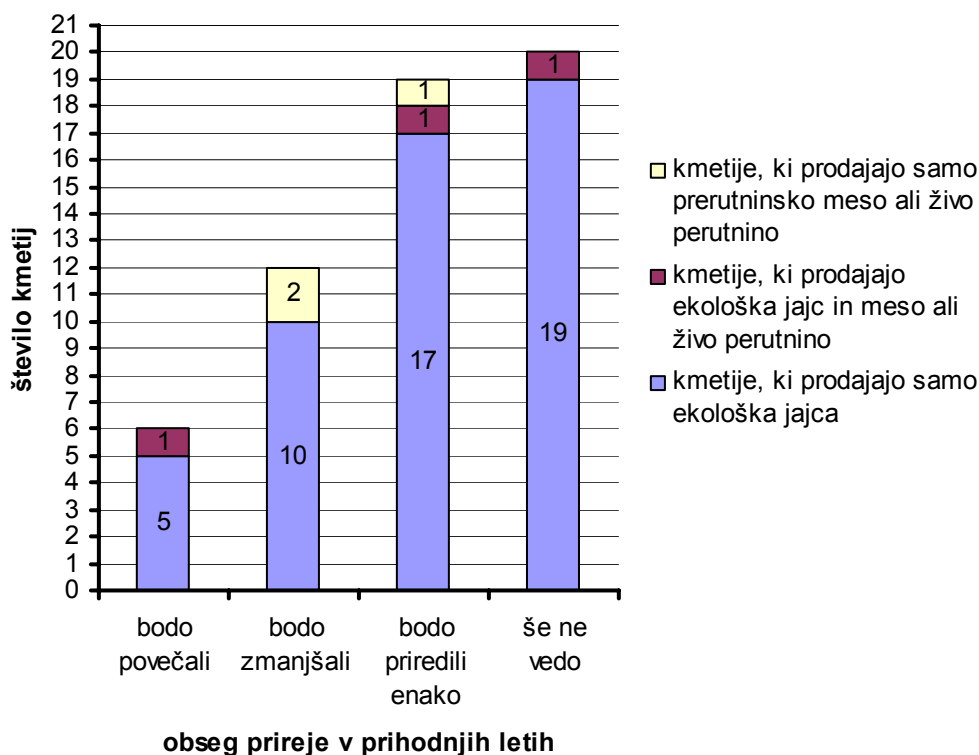
4.8 PRIREJA IN PRODAJA V PRIHODNJIH LETIH

Vse kmetovalce, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode, sem vprašal »Ali boste količino ... (perutninskih proizvodov), namenjenih prodaji, v prihodnjih letih povečali ali zmanjšali?«

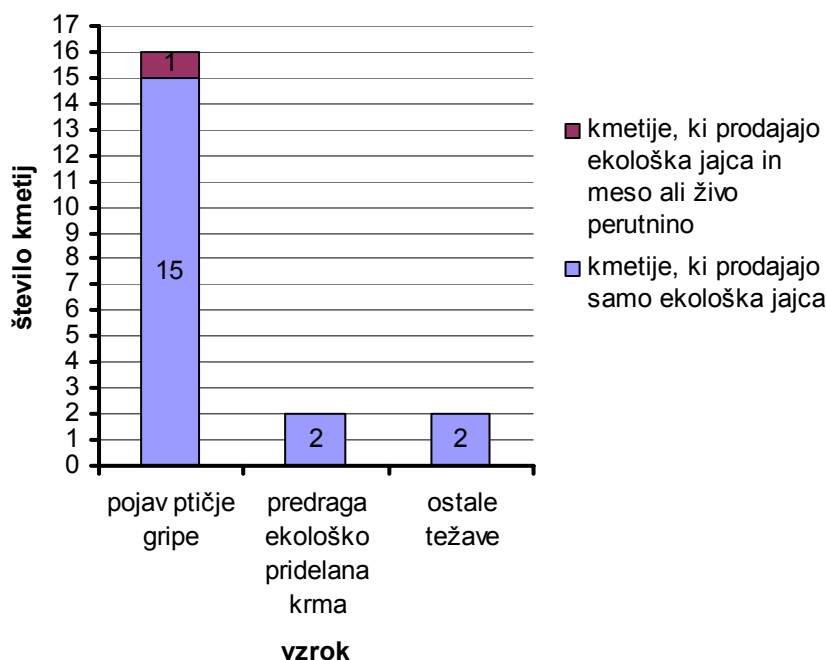
- Če so odgovorili, da bodo proizvedli enako, sem jih vprašal »Zakaj boste proizvedli enako?«
- Če so odgovorili, da bodo povečali ali zmanjšali, sem jih vprašal »Za koliko boste povečali/zmanjšali?« in »Zakaj boste količino, namenjeno prodaji povečali/zmanjšali?«
- Če so odgovorili, da še ne vedo, sem jih vprašal »Kaj bo vplivalo na vašo odločitev?«.

S temi vprašanji sem želel ugotoviti, koliko ekoloških perutninskih proizvodov bodo kmetje namenili prodaji v prihodnjih letih in kaj bo vplivalo na njihovo odločitev.

Na 12-ih kmetijah (21,1 %) bodo obseg priraje zmanjšali, na 19-ih (33,3 %) kmetijah bodo priredili enako kot v letu 2005 (slika 19). Na 20-ih (35,1 %) kmetijah pa še ne vedo, kakšen obseg priraje ekoloških perutninskih proizvodov bodo imeli v prihodnjih letih.

Slika 19: Obseg priraje ekoloških perutninskih proizvodov po kmetijah v prihodnjih letih

Slika 20: Težave, s katerimi se srečujejo kmetije, ki še ne vedo, kolikšen obseg priraje bodo imeli v prihodnjih letih

Od 19-ih kmetij, ki ne vedo, koliko bodo priredile v prihodnjih letih, je šestnajst (80 %) kmetij kot vzrok navedlo strah pred pojavom ptičje gripe v Sloveniji. Dve (10 %) kmetiji sta kot vzrok navedli predrago ekološko krmo, dve (10 %) kmetiji sta navedli ostale probleme (slika 20).

4.8.1 Priraje in prodaja ekoloških jajc v prihodnjih letih

Le 6 kmetij v prihodnje načrtuje povečanje obsega priraje ekoloških jajc, namenjenih prodaji (slika 19).

Največjo motivacijo kmetijam za povečevanje obsega priraje predstavlja povpraševanje. Pet kmetij (priloga N) bo povečalo priraje zaradi povpraševanja, ena kmetija pa bo povečala priraje zaradi enostavne reje kokoši nesnic.

Dve kmetiji od njih bosta skupaj v prihodnje prodaji namenili 2.800 jajc več kot v letu 2005. Ostale štiri kmetije pa še ne vedo, za koliko bodo povečale priraje (priloga O).

Kmetij, ki bodo obseg priraje ekoloških jajc zmanjšale in prodaji namenile manj jajc kot v letu 2005, je 10 (slika 19). V večini gre za kmetije, ki prodaji namenijo zelo malo jajc, razen kmetije, ki je v letu 2005 prodaji namenila 25.000 jajc (priloga O).

Kmetijam največjo težavo (priloga O) predstavlja izbruh ptičje gripe v letu 2005 in z njo povezano:

- zmanjšano povpraševanje,
- izvajanje ukrepov za preprečevanje le-te.

Teh kmetovalcev je 7, to je 70 % kmetij, ki bodo priraje jajc zmanjšale. V večini gre za manjše reje nesnic (v letu 2005 so namenile prodaji od 500 do 4.500 jajc). Le ena kmetija

ima večji obseg reje (v letu 2005 je namenila prodaji 25.000 jajc), ki bo svojo prirajo, namenjeno prodaji, zmanjšala za 35 % (za 8.750 jajc), kar predstavlja 2 % vseh jajc, ki so jih anketirani kmetje namenili prodaji v letu 2005 (priloga C).

Drugo težavo predstavljajo zahteve in predpisi za ekološko pridelavo ter vsa ostala zakonodaja, ki je po mnenju rejcev zelo toga in mnogo stvari v njej še ni dorečenih. To so navedli na dveh kmetijah.

Težavo pa predstavljajo tudi premajhen dobiček (1 kmetija), predraga krma (1 kmetija), premajhno povpraševanje po jajcih (1 kmetija).

Dve kmetiji bosta zmanjšali prirajo jajc tudi na račun povečevanja priraje drugega ekološkega proizvoda (v tem primeru kravjega mleka in govejega mesa).

Pet kmetij skupaj bo v prihodnje prodaji namenilo 16.170 manj jajc kot v letu 2005 (priloga O). Pet anketirancev pa še ne ve, za koliko bodo zmanjšali prirajo, so pa povedali, da bodo lahko prirajo jajc, namenjenih prodaji, zmanjšali za 50 % ali jo celo ukinili.

V prihodnje namerava 18 kmetij obdržati prodajo jajc na istem nivoju (slika 19). V letu 2005 so skupaj prodaji namenili več kot 35.428 jajc (priloga P).

- Od tega bo 5 kmetij brez kakršnegakoli vzroka priredilo in namenilo prodaji enako količino jajc.
- Ena kmetija ima kokoši le zato, da pokrije minimalno obtežbo.
- Pet kmetij ima kokoši le za samooskrbo z jajci in prodajo le viške.
- Dve kmetiji priredita največ kar lahko, saj ju omejuje zemlja ali pa prostor ter pridelana in dokupljena krma.
- Pet kmetij pa bo priredilo enako količino zato, ker se srečujejo z enim od dveh problemov:
 - Dvema kmetijama predstavlja težavo izbruh ptičje gripe v Sloveniji, drugače bi povečevali obseg priraje jajc. Eni kmetiji pa zraven izbruha ptičje gripe v Sloveniji, problem predstavlja tudi premajhen dobiček.
 - Dvema kmetijama težavo predstavlja predraga ekološka krma, ki je sami ne moreta pridelati.

Kmetijam največ težav povzroča izbruh ptičje gripe v letu 2005, zato kar 16 anketirancev ne ve, koliko jajc bodo v prihodnjih letih priredili in namenili prodaji (slika 20):

- Če v prihodnjih letih ne bo ponovnega izbruha ptičje gripe v Sloveniji in ne bo potreb po izvajanju ukrepov za preprečevanja le-te, lahko pričakujemo, da bo 6 kmetij povečalo prirajo; tri kmetije pa bodo priredile enako kot v letu 2005. Na sedmih kmetijah ne morejo napovedati, kakšen obseg priraje bi imeli v tem primeru (priloga R).
- V primeru, da bi bilo v prihodnje potrebno še naprej izvajati ukrepe za preprečevanje ptičje gripe, lahko pričakujemo, da bi tri kmetije prirajo jajc obdržale na enakem nivoju, sedem kmetij pa še ne ve, kaj bi storile. Šest kmetij pa bi obseg priraje, namenjen prodaji, zmanjšale. Od tega bi tri kmetije prenehale s prodajo jajc, kar skupno predstavlja 52.400 jajc manj na trgu. Sedem kmetij še ne

ve, za koliko bi količino, namenjeno prodaji, zmanjšale, lahko pa pričakujemo podobne odstotke kot pri prejšnjih treh kmetijah (priloga R).

Drugo najpogostejšo težavo kmetijam, ki prodajajo ekološka jajca, predstavlja (slika 20) predraga ekološko pridelana krma. Dve kmetiji sta taki, ki dokupita krmo za nesnice in bosta obseg priraje jajc prilagajali glede na ceno ekološke krme.

Ena kmetija, ki še ne ve, koliko jajc bo namenila prodaji v prihodnjih letih, pravi, da je vse odvisno od cene jajc in povpraševanja po njih.

Ena kmetija pa se sooča s pomanjkanjem prostora. Če jim uspe pridobiti še dodaten prostor, bodo obseg priraje jajc povečali.

4.8.2 Priraja in prodaja ostalih ekoloških perutninskih proizvodov v prihodnjih letih

Kmetiji, ki bo v prihodnjih letih priredila in namenila prodaji več perutninskega mesa, predstavlja največjo motivacijo za povečanje priraje piščančjega mesa povpraševanje in enostavna reja (priloga F –šifra kmetije 32). Kmetija je leta 2005 namenila prodaji 253 kg piščančjega mesa. V prihodnje namerava povečati prirajo za 100 %, kar pomeni, da bo v prihodnje namenila prodaji okoli 506 kg piščančjega mesa.

Dve kmetiji bosta v prihodnjih letih priredili in namenili prodaji manj kot v letu 2005. Kmetovalec, ki prodaja plemenske živali (pasme štajerska kokoš), še ne ve, za koliko bo zmanjšal obseg priraje. Kmetovalec, ki prodaja meso kopunov, bo količino, namenjeno prodaji, občutno zmanjšal ali celo ukinil, kar predstavlja 300 kopunov manj na trgu. Obema kmetijama problem predstavlja izbruh ptičje gripe v Sloveniji in z njo povezano:

- zmanjšano povpraševanje,
- izvajanje ukrepov za preprečevanje le-te (priloga F –šifri kmetij 401 in 652).

Dve kmetiji bosta v prihodnjih letih zadržali enak obseg priraje ekološkega perutninskega mesa kot v letu 2005. Od njiju lahko na trgu pričakujemo okoli 30 kg piščančjega mesa in 375 kg purjega mesa. S tem, da bi kmetija, ki redi pure, obseg priraje povečevala, če ta reja ne bi imela tolikšnega vpliva na okolje (priloga S).

Le kmetovalec (šifra kmetije 51), ki zraven jajc prodaja še pitovne piščance, jarkice (stare od 12 do 15 tednov), plemenske živali (pasme štajerska kokoš) in kopune, ne ve, koliko bo priredil v prihodnjih letih zaradi pojava ptičje gripe. Ta kmetovalec namerava povečevati prirajo. V primeru, da se bo ptičja gripa ponovno pojavila, bo prirajo zmanjšal. Za koliko bo zmanjšal, še ne ve.

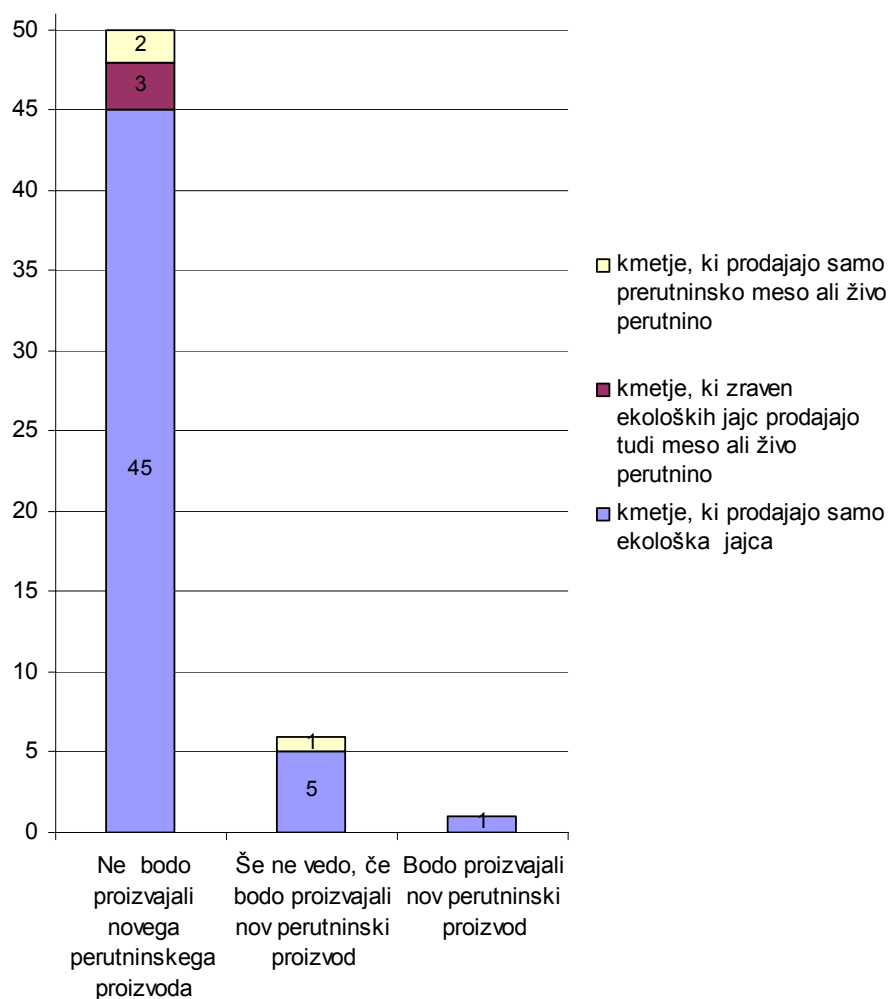
4.8.3 Prodaja novih ekoloških perutninskih proizvodov

Vse anketirance sem vprašal »Ali v prihodnje načrtujete prodajo kakšnega novega perutninskega proizvoda, ki ga do sedaj niste?«

- Če so odgovorili »da«, sem jih vprašal »Kateri proizvod je to in koliko ga boste namenili prodaji?«
- Če se še niso odločili, sem jih vprašal »Kaj bo vplivalo na vašo odločitev in kaj boste prodajali, če se boste odločili?«

S tem sklopom vprašanj sem želel ugotoviti, kakšna bo pestrost ekoloških perutninskih proizvodov v prihodnje. Zanimali so me tudi dejavniki, ki vplivajo na odločitve kmetov.

Večina, to je 50 (87,7 %) kmetij, v prihodnje ne načrtuje prodaje novega perutninskega proizvoda. Ena kmetija (1,8 %) načrtuje na trgu ponuditi nov perutninski proizvod, ki ga do sedaj še ni. Šest (10,5 %) kmetij pa še ne ve, ali bodo na trgu ponudile kakšen nov ekološki perutninski proizvod (slika 21).

Slika 21: Število kmetij, ki v prihodnje načrtuje prodajo novega perutninskega proizvoda

Kmetije (50 kmetij), ki v prihodnje ne načrtujejo prodaje novih ekoloških perutninskih proizvodov, bi lahko razvrstili v naslednje skupine:

- Enajst kmetij namerava zmanjšati že obstoječo prirejo perutninskih proizvodov ali jo celo ukiniti. V večini primerov je razlog izbruh ptičje gripe v Sloveniji leta 2005 in draga ekološka krma. Te kmetije prodajajo le en perutninski proizvod.
- 17 kmetij je takih, ki ne vedo, koliko perutninskih proizvodov, ki so jih prodajale do sedaj, bodo namenile prodaji v prihodnje. Vzrok za negotovost je v večini primerov pojav ptičje gripe v letu 2005.

- 18 kmetij je takih, ki bodo obstoječo prirejo perutninskih proizvodov obdržale v enakem obsegu, ker jim povečanja ne omogoča draga ekološka krma, premajhen prostor, ali pa ne vedo, kaj bo s ptičjo gripo. V večini primerov so to kmetije, ki imajo kokoši nesnice za samooskrbo, prodajo pa le viške jajc.
- Štiri kmetije bodo obstoječo perutninsko prirejo povečale, ne nameravajo pa prodajati novega perutninskega proizvoda (priloga Š).

Le ena kmetija v prihodnje načrtuje prodajo novega perutninskega proizvoda, ki ga do sedaj ni. Ta kmetija prodaja ekološka jajca in ne ve, koliko jajc bo v prihodnje namenila prodaji. Nov perutninski proizvod, ki ga bo pričela prodajati, so spitalni pitovski piščanci (priloga Š).

Od šestih kmetij, ki še ne vedo, ali bodo na trgu ponudile kakšen nov ekološki perutninski proizvod:

- bosta dve kmetiji obstoječo perutninsko prirejo povečali;
- tri kmetije ne vedo, kolikšno prirejo bodo imele v prihodnjih letih;
- ena kmetija pa bo celo zmanjšala obstoječo perutninsko prirejo (priloga Š).

Dejavniki, ki bodo vplivali na njihovo odločitev, so prikazani v preglednici 14.

Preglednica 14: Dejavniki, ki vplivajo na odločitev kmetij za prodajo novih ekoloških perutninskih proizvodov

Šifra kmetije	Dejavniki, ki vplivajo na odločitev kmetov, ki še ne vedo, ali bodo na trgu ponudile nov ekološki perutninski proizvod	Nov perutninski proizvod, ki ga bodo prodajali, če se bodo odločili
162	razpoložljivi čas in delovna sila	piščančje meso
163	pocenitev ekološko pridelane krme	
79	ptičja gripa	
12	če bodo povečali prostor za kokoši nesnice	stare znesene kokoši
401	cena perutninskega proizvoda	še ne vedo, kateri proizvod bo to
264	želja po prireji nekaj novega je, če bodo to lahko tudi prodali	

4.9 DODATNA VPRAŠANJA V ANKETI IN OSTALE ZABELEŽKE

4.9.1 Združenja in društva ekoloških pridelovalcev

Kmetje, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode, so pogostejše (preglednica 15) včlanjeni v društva ali združenja ekoloških pridelovalcev, kot tisti, ki ne prodajajo perutninskih proizvodov. Članstvo v enem od društev/združenj, pa ni pogoj za uspeh pri prodaji ekoloških perutninskih proizvodov. V nobeno društvo/združenje ni včlanjenih 10 (17, 55 %) ekoloških kmetov, ki prodajajo perutninske proizvode.

Preglednica 15: Članstvo ekoloških rejcev v društvih in združenjih

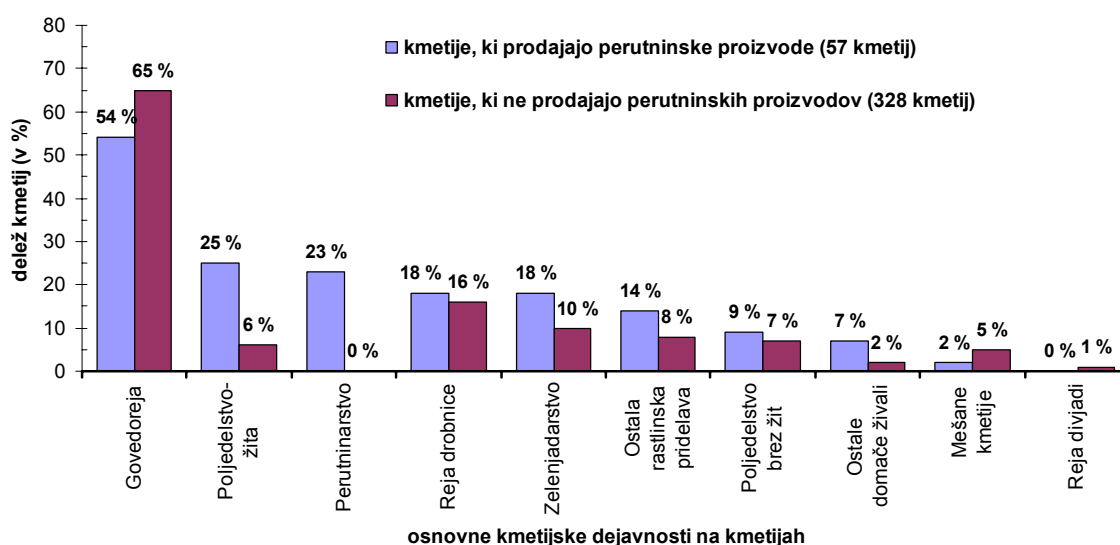
Kmetija je včlanjena v:	Kmetije, ki ne prodajajo ekoloških perutninskih proizvodov		Kmetije, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode	
	Število kmetij	V %	Število kmetij	V %
Nobeno društvo / združenje	134	40,86	10	17,55
Eno društvo / združenje	187	57,01	44	77,19
V dve društvi / združenja	7	2,13	3	5,26
Skupaj:	328	100,00	57	100,00

Kmetovalci so našli 19 različnih društev in združenj ekoloških kmetovalcev, v katera so včlanjeni. Zanimivo je, da 11 (3,4 %) kmetovalcev, ki ne prodajajo perutninskih proizvodov, ne ve, v katero društvo so včlanjeni (priloga T).

4.9.2 Osnovne kmetijske dejavnosti na ekoloških kmetijah, ki imajo perutnino

Kmetovalce sem vprašal »Kateri je vaš glavni ekološki proizvod, ki ga prodajate?«. Če so odgovorili, da ne prodajajo nič, sem jih vprašal »Katera kmetijska panoga je na vaši kmetiji najbolj razvita?«. Kmetovalci so lahko navedli več pomembnejših proizvodov, ki jih prodajajo in navedli več osnovnih kmetijskih panog, s katerimi se ukvarjajo.

Če primerjamo kmetije, ki prodajajo perutninske proizvode, s kmetijami, ki jih ne, ugotovimo (slika 22), da je pri obeh skupinah od živinorejskih panog najbolj zastopana govedoreja. Z njo se ukvarja 54 % kmetij, ki prodajajo perutninske proizvode in 65 % kmetij, ki jih ne prodajajo. Pri obeh skupinah je zelo dobro zastopana reja drobnice. Toda pri kmetijah, ki prodajajo perutninske proizvode, je še nekoliko bolj od drobnice zastopana reja perutnine.

Slika 22: Osnovne kmetijske dejavnosti; primerjava med kmetijami, ki prodajajo perutninske proizvode in kmetijami, ki jih ne prodajajo

Kmetije, ki prodajajo perutninske proizvode, so za 19 % pogostejše kot eno izmed osnovnih kmetijskih panog navedle pridelavo žit, kot kmetije, ki imajo perutnino in ne prodajajo perutninskih proizvodov. Razlog je v tem, da je pri reji perutnine potreba po žitu velika, zato se za prirejo in prodajo perutninskih proizvodov odločajo pogostejše tisti, ki lahko nekaj žita pridelajo sami in s tem pocenijo rejo.

Le 23 % kmetij, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode, je kot eno izmed kmetijskih panog navedlo perutninarstvo.

4.9.3 Vpliv pojava ptičje gripe v Sloveniji leta 2005

Zaradi pojava ptičje gripe v Sloveniji leta 2005 so se kmetovalci pričeli soočati s težavami, s katerimi se do tedaj niso. Nekateri so občutili zmanjšano povpraševanje po perutninskih proizvodih, drugi se niso mogli sprijazniti z ukrepi za preprečevanje le-te. Motilo jih je, da mora biti perutnina zaprta. Če so bile jate kokoši zaprte, jajca niso bila ekološka, zmanjšala pa se je tudi nesnost. Nekateri kmetije so se soočile s pomanjkanjem primerne prostora, nekaterim anketirancem pa se zaprte živali smilijo. Zato je ta izbruh povzročil, da:

- so nekateri rejci, ki so imeli perutnino le za samooskrbo, jate poklali;
- nekateri kmetje niso povečali prireje in pričeli s prodajo ekoloških perutninskih proizvodov;
- bodo nekateri kmetje, ki prodajajo perutninske proizvode, zmanjšali prirejo, namenjeno prodaj, ali jo bodo celo ukinili;
- nekateri kmetje ne bodo povečali prireje perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji.

4.9.4 Kmetije, ki del prirejenih jajc predelajo v druge proizvode

Nekateri kmetije, ki prodajajo ekološka jajca, del prirejenih jajc predelajo v druge proizvode, ki jih tudi prodajajo: to so rezanci, pecivo, potice.

Kmetija (šifra kmetije 264), ki prodaja jajčne rezance, jih je pričela prodajati v drugi polovici leta 2005 in v šestih mesecih prodala 261 kg jajčnih rezancev (priloga B in priloga K). Jajčne rezance prodaja na ekološki tržnici in hotelu Zlatorog. Ker ima urejeno vso potrebno dokumentacijo in odkup, se ne srečuje z nobeno težavo. Ker je povpraševanje večje kot proizvodnja, bo proizvodnjo jajčnih rezancev povečala.

Kmetija (šifra kmetije 579) je leta 1999-2000 začela peči pecivo za prodajo. Koliko peciva je namenila prodaji v letu 2005, mi niso zaupali, so pa povedali, da so ga spekli iz večine jajc, ki jih je zneslo 30 kokoši (priloga B in priloga K). Ne srečuje se z nobenim problemom, saj prodajajo na domu mimoidočim turistom in pohodnikom. Ker je povpraševanje večje kot ponudba, bodo količino peciva povečali za 300 %. Povečali pa bodo tudi pestrost ponudbe z različnimi vrstami potic.

Tretja kmetija (šifra kmetije 212), ki je v letu 2005 namenila prodaji 500 jajc, bo kot nov proizvod začela proizvajati in prodajati jajčne rezance.

Kmetije se v glavnem odločijo za predelavo jajc v nadaljnji proizvod, ker je povpraševanje po takih proizvodih. S tem pa tudi povečajo pestrost ponudbe na svojih stojnicah ali

kmetijah. Za jajce preko izdelka iztržijo več kot bi sicer. O tem sta pisala tudi Bavec M. in Bavec F. (2001), ki navajata, da morajo kmetje čim več pridelkov prodati končnemu porabniku, če želijo za njih doseči čim višjo dodano vrednost. In če je povpraševanje po predelanih in pakiranih pridelkih, je potrebno pridelke tudi predelati in jih pakirati.

4.9.5 Ostale zabeležke

En kmetovalec je prodajal ekološka jajca po ceni (20,00 SIT/jajce), ki je enaka ceni jajc iz konvencionalnih rej (april, 2006). Njegovi kupci menijo, da bi morala biti jajca iz ekološke reje cenejša od jajc iz konvencionalnih rej, kajti pri ekološki reji se porabi manj kupljene krme kot pri konvencionalni reji (kmetija je leta 2005 prodala 6.260 jajc).

Podatki iz leta 2002, ki jih navaja Windhorst (2005), kažejo, da so ponekod v EU ekološka jajca dražja celo za 95 % do 150 % od jajc kokoši iz klasičnih kletk in nadaljuje, da ti podatki niso skladni z izjavami predstavnikov organizacije porabnikov, ki so februarja 2003 na strokovnem sestanku razglasili, da so porabniki pripravljeni za ekološka jajca plačati približno 40 % več.

Ena kmetija je leta 2003 imela 20 pur in 100 gosi, ki jih je zaradi zakonodaje in predpisov bila prisiljena prodajati žive. Zaradi te težave je rejo opustila.

5 SKLEPI

Namen diplomske naloge je bil pridobiti pregled nad priraje in prodajo ekoloških perutninskih proizvodov v Sloveniji. Na podlagi opravljene ankete med ekološkimi kmeti, ki naj bi leta 2004 imeli perutnino, in analize zbranih podatkov lahko povzamemo naslednje:

- Od 532 anketiranih kmetij je 385 (72,4 %) ne-turističnih ekoloških kmetij, ki imajo ekološko rejo perutnine, od tega 57 kmetij prodaja ekološke perutninske proizvode.
- Priraje ekoloških perutninskih proizvodov za prodajo je po kmetijah še vedno manj pomembna. Večina (94,7 %) ekoloških kmetij, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode, prodaja le en ekološki perutninski proizvod. Kmetije se pogosteje odločajo za priraje in prodajo jajc kot za priraje in prodajo perutninskega mesa in žive perutnine. Od 57 ekoloških kmetij, ki prodajajo perutninske proizvode, 54 (94,7 %) kmetij prodaja jajca in 6 (10,5 %) kmetij prodaja perutninsko meso in živo perutnino. Večina (87,7 %) kmetij v prihodnje ne načrtuje proizvodnje in prodaje novega perutninskega proizvoda.
- Večina (85,9 %) kmetij prodaja perutninske proizvode po eni prodajni poti. Najbolj zastopana prodajna pot je prodaja na domu. Na ta način prodaja 91,2 % kmetij in 84,2 % kmetij na ta način proda največ perutninskih proizvodov.
- Zaradi uvedbe okoljskih plačil za ekološko kmetovanje se je povečalo zanimanje za ekološko kmetovanje in s tem tudi za priraje in prodajo ekoloških jajc v letih 2000-2001 in vrh doseglo v letu 2003. Večina kmetij, ki prodajajo perutninsko meso in/ali žive živali, je pričelo s prodajo v letih 2002 in 2004.
- Večini (91 %) kmetij, ki prodajajo jajca, zakonodaja in predpisi ne povzročajo težav. Rejci, ki prodajajo perutninsko meso in živo perutnino, prodajo vso količino na domu ter se tako izognejo določenim zakonom in predpisom.
- Večina (91,2 %) kmetov meni, da bi po isti ceni lahko prodali več perutninskih proizvodov kot jih proizvedejo. Pri priraji in prodaji perutninskega mesa in žive perutnine v nobenem obdobju leta ne prihaja do presežkov v ponudbi. Le 17 % kmetij pa v določenem obdobju leta priredi več ekoloških jajc kot jih lahko takrat proda in to v enakem obdobju leta kot pri konvencionalni (farmski) reji.
- Na število kmetij, ki bodo v prihodnje prodajale ekološke perutninske proizvode, in na obseg ponudbe perutninskih proizvodov bodo po mnenju kmetovalcev najbolj vplivali povpraševanje, ptičja gripa in cena ekološke krme. Pojav ptičje gripe v Sloveniji leta 2005 je za priraje ekoloških perutninskih proizvodov od vseh vplivov imel največ posledic. Po letu 2005 so nekatere kmetije poklale celotne jate, nekatere kmetije pa so zmanjšale ali celo opustile priraje in prodajo ekoloških perutninskih proizvodov.

- Če bo tudi v prihodnje potrebno izvajati ukrepe za preprečevanje širjenja ptičje gripe, lahko pričakujemo manj kmetij, ki bodo redile perutnino za samooskrbo, kakor tudi manj kmetij, ki bodo prodajale perutninske proizvode in posledično bo manj ekoloških perutninskih proizvodov na trgu. V nasprotnem primeru pa lahko pričakujemo povečan obseg priraje in prodaje ekoloških perutninskih proizvodov.

6 POVZETEK

Namen diplomske naloge je bil pridobiti pregled nad prirajo in prodajo ekoloških perutninskih proizvodov v Sloveniji. Zato smo aprila 2006 opravili anketo med ekološkimi kmeti, ki naj bi leta 2004 imeli perutnino. Naslove ekoloških kmetov, ki naj bi imeli perutnino, smo dobili na Inštitutu za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu.

Anketa je vsebovala naslednje sklope vprašanj:

- o Prisotnost perutnine na ekoloških kmetijah.
- o Prodaja ekoloških perutninskih proizvodov.
- o Leto pričetka prodaje perutninskih proizvodov. Priraja in prodaja perutninskih proizvodov v letu 2005.
- o Zakonodaja in predpisi, ki rejcem povzročajo težave.
- o Prodaja pitovne perutnine (v kakšni obliki poteka prodaja).
- o Prodajne poti.
- o Dohodek iz reje perutnine.
- o Ponudba in povpraševanje po perutninskih proizvodih.
- o Priraja in prodaja ekoloških perutninskih proizvodov v prihodnjih letih.

Od 673 zbranih naslovov ekoloških kmetov, ki naj bi leta 2004 imeli perutnino, smo anketirali 532 kmetovalcev in ugotovili, da ekološko kmetuje le 520 kmetovalcev. Od tega je 485 kmetovalcev, ki se ne ukvarjajo s turizmom. Kmetovalcev, ki se ne ukvarjajo s turizmom ter imajo perutnino je 387. Ekološko rejo perutnine imajo na 385-ih kmetijah in le 57 kmetovalcev prodaja ekološke perutninske proizvode. Ekološke perutninske proizvode prodaja 10,7 % anketiranih kmetij.

Priraja ekoloških perutninskih proizvodov za prodajo je po kmetijah še vedno manj pomembna, z izjemo treh anketiranih kmetij. Priraja v glavnem poteka v manjših rejah. Po oceni večine kmetovalcev jim reja perutnine prinaša zelo majhen delež dohodka od celotne ekološke pridelave na kmetiji. Na 50-ih (87,72 %) kmetijah, ki prodajajo perutninske proizvode, ocenjujejo, da jim reja perutnine prinaša do 10 % dohodka iz ekološke pridelave. Od tega 37 kmetij ocenjuje, da jim reja perutnine prinaša le do 1 % dohodka iz celotne ekološke pridelave na kmetiji.

Kmetije se pogosteje odločajo za prirajo in prodajo jajc kot za prirajo in prodajo ostalih perutninskih proizvodov. Večina kmetovalcev prodaja le en ekološki perutninski proizvod, ki ga običajno prodajajo po eni prodajni poti. Najpogosteje prodajajo na domu. Ekološka jajca je možno kupiti na tržnicah in v določenih trgovinah, perutninsko meso in živo perutnino pa le pri rejcih na domu, ker se tako izognejo nekaterim zakonom in predpisom.

Večina rejcev meni, da bi po isti ceni lahko prodali več perutninskih proizvodov, kot jih proizvedejo. Pri priraji in prodaji perutninskega mesa in žive perutnine v nobenem obdobju leta ne prihaja do presežkov v ponudbi. Pri priraji in prodaji jajc pa le redko in to v enakem obdobju leta kot pri konvencionalni (farmski) reji.

Na število kmetij, ki bodo v prihodnje prodajale ekološke perutninske proizvode in na obseg ponudbe perutninskih proizvodov bodo, po mnenju rejcev najbolj vplivali povpraševanje, ptičja gripa in cena ekološke krme. Pojav ptičje gripe v Sloveniji leta 2005 je že pustil posledice na priraji ekoloških perutninskih proizvodov. Če bo tudi v prihodnje

potrebno izvajati ukrepe za preprečevanje ptičje gripe in proti širjenju le te, lahko pričakujemo manj ekoloških perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji. Če pa v prihodnjih letih ne bo potrebno izvajati ukrepov za preprečevanje ptičje gripe in proti širjenju le te, lahko pričakujemo več perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji.

7 VIRI

Akcijski načrt razvoja ekološkega kmetijstva v Sloveniji do leta 2015. 2006. Ljubljana, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: 72 str.

Bavec M., Bavec F. 2001. Ekološko kmetijstvo v svetu in pri nas. V: Ekološko kmetijstvo. Drev S. (ur.). Ljubljana, Kmečki glas: 9-19

COUNCIL REGULATION (EEC)No 1907/90 of 26 June 1990 on certain marketing standards for eggs (OJ L 173, 6.7.1990, p. 5), 26. 06. 1990.

http://www.fsai.ie/legislation/food/eu_docs/Eggs/Consol_Reg1907_1990.pdf

(14. nov. 2007)

Dosedanji razvoj ekološkega kmetijstva v Sloveniji. 2008. Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

http://www.mkgp.gov.si/si/o_ministrstvu/direktorati/direktorat_za_kmetijstvo/sektor_za_sonaravno_kmetijstvo/oddelek_za_kmetijstvo_in_okolje/kmetijsko_okoljska_placila/ekolosko_kmetovanje/ekolosko_kmetijstvo_dejstva_in_podatki/dosedanji_razvoj_ekoloskega_kmetijstva_v_sloveniji/ (17. jan. 2008)

Izpis iz baze podatkov (rejna sezona 2003/2004) oddelka za kontrolo ekološkega kmetijstva. 2005. Kmetijski zavod Maribor, Vinarska ulica 14, Maribor

Holcman A. 1999. Štajerka. V: Ohranjanje slovenske avtohtone domače živali: opis in slikovni prikaz nekaterih vrst. Kompan D., Šalehar A., Holcman A. (ur.). Domžale, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko: 24-25

Holcman A. 2001. Sonaravna prireja perutninskega mesa in jajc. Sodobno kmetijstvo, 34, 11-12: 508-512

Označevanje ekoživil. 2005-2006. Inštitut za trajnostni razvoj.

http://www.itr.si/eko-portal/ekokmetijstvo_je/mapa/oznacevanje (24. okt. 2006)

Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil. Ur.l. RS št. 128-5415/06, 08. 12. 2006.

<http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=2006128&dhid=86143> (9. nov. 2007)

Pravilnik o kakovosti jajc. Ur.l. RS št. 33-1442/04, 06. 04. 2004.

<http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200433&dhid=68566> (9. nov. 2007)

Pravilnik o spremembah in dopolnitvi Pravilnika o kakovosti jajc. Ur.l. RS št. 106-4586/05, 25. 11. 2005.

<http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=2005106&dhid=79109> (9. nov. 2007)

Pravilnik o kakovosti perutninskega mesa. Ur.l. RS št. 56-2971/01, 06. 07. 2001.

<http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200156&dhid=39635> (14. nov. 2007)

- Pravilnik o spremembi pravilnika o kakovosti perutninskega mesa Ur.l. RS št. 94-4695/02, 8. 11. 2002.
<http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200294&dhid=44915> (14. nov. 2007)
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah pravilnika o kakovosti perutninskega mesa Ur.l. RS št. 21-894/04, 05. 03. 2004.
<http://www.uradni-list.si/1/ulonline.jsp?urlid=200421&dhid=67801> (14. nov. 2007)
- Repič P. 2001. Kontrola ekoloških kmetij. V: Ekološko kmetijstvo. Drev S. (ur.). Ljubljana, Kmečki glas: 37-53
- Slabe A. 2005. Stanje ekološkega kmetijstva v Sloveniji s posebnim poudarkom na trženju (2004-2005). Gradivo za razpravo na posvetu v Državnem svetu RS dne 19.05. 2005. Inštitut za trajnostni razvoj, Ljubljana, maj 2005.
<http://www.google.si/search?hl=slo&q=stanje+ekolo%C5%A1kega+kmetijstva+v+sloveniji+s+posebnim+poudarkom+na+tr%C5%BEenju+&meta=> (20. okt. 2006)
- Spletna stran Zveze društev za biološko-dinamično gospodarjenje »AJDA – DEMETER« Slovenije.
<http://www.zveza-ajda-demeter.si> in
http://www.ajda-vrzenec.si/11.asp?L1_ID=28&LANG=slo (28. avg. 2007)
- Standardi za ekološko pridelavo in predelavo Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije, 2002. (Standardi za znamko BIODAR). Ljubljana, april 2002.
- Uredba Sveta (ES) št. 834/2007 z dne 28. junija 2007 o ekološki pridelavi in označevanju ekoloških proizvodov in razveljavitvi Uredbe (EGS) št. 2092/91, 28.06.2007.
http://www.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/ssk/EKO-nova-uredba-R_834-07.pdf (14. nov. 2007)
- Uredba Sveta (EGS) št. 1907/90 z dne 26. junija 1990 o določenih tržnih standardih za jajca, 26.06.1990
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/dd/03/10/31990R1907SL.pdf>
(6. jan. 2008)
- Uredba Sveta (EGS) št. 2092/91 z dne 24. junija 1991 o ekološki pridelavi kmetijskih proizvodov in označevanju tovrstno pridelanih kmetijskih proizvodov in živil (UL L 198, 22. 7. 1991, str. 1), 22. 07. 1991.
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/consleg/1991/R/01991R2092-20070101-sl.pdf> (14. nov. 2007)
- Uredba Sveta (ES) št. 1028/2006 z dne 19. junija 2006 o tržnih standardih za jajca, 19.06.2006.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/oj/2006/l_186/l_18620060707s100010005.pdf (14. nov. 2007)

Uredba Komisije (ES) št. 557/2007 z dne 23. maja 2007 o podrobnih pravilih za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 1028/2006 o tržnih standardih za jajca, 23. 05. 2007.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/sl/oj/2007/l_132/l_13220070524sl00050020.pdf (14. nov. 2007)

Windhorst H.-W. 2005. Development of organic egg production and marketing in the EU. World's Poultry Science Journal, 61, September 2005: 451-462

ZAHVALA

Med študijem in pri nastajanju diplomske naloge mi je ob strani stalo veliko ljudi. Posebno zahvalo namenjam mentorici prof. dr. Antoniji Holcman za ves trud, vso pomoč, za koristne nasvete, potrpežljivost ter vzpodbudo.

Zahvala gre tudi somentorju prof. dr. Juriju Poharju za ves trud, pomoč in koristne nasvete.

Recenzentu doc. dr. Stanku Kavčiču ter predsedniku komisije doc. dr. Silvestru Žgurju se zahvaljujem za pregled naloge in za koristne nasvete.

Zahvaljujem se dr. Nataši Siard za tehnični pregled diplomske naloge in Karmeli Malinger za pregled in popravek angleškega dela diplomske naloge.

Sabini Knehtl se zahvaljujem za njeno prijaznost in vso pomoč tekom študija.

Hvala tudi Poloni Repič in Inštitutu za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu (Maribor) za podatke ekoloških kmetij.

Dr. Lucijanu Cenciču se zahvaljujem za poslane elektronske naslove uredb EU.

Zahvala velja tudi vsem kmetovalcem, ki so sodelovali pri anketiranju, ter vsem, ki so kakorkoli sodelovali in mi pomagali pri izdelavi diplomske naloge.

Hvaležen sem staršema za vso ljubezen, podporo in nasvete za življenje.

Sestri Aniti in njenemu fantu Igorju se zahvaljujem za vso podporo, ki sta mi jo nudila v času študija in ki mi jo nudita še sedaj.

Zahvala velja tudi moji lepši polovici, ki mi pomaga in me osrečuje.

Zahvaljujem se gospe Olgi in družini Tomažič, ki so mi nudili prijetno bivanje.

Hvaležen sem prijatelju Janiju Sajku ter ostalim prijateljem in prijateljicam, ki so mi kakorkoli pomagali in mi stali ob strani.

Za prostovoljno pomoč na kmetiji se zahvaljujem Vladu, Zvonki, Bojanu Černelč in Jožici Rogelj.

Zahvala velja tudi vsem učiteljem, profesorjem in vsem ljudem, ki so me veliko koristnega naučili.

Za dobro počutje na fakulteti se zahvaljujem tudi knjižničarkam, kuharicam, čistilkam, hišniku in ostalemu osebju, ki se ga trenutno ne spomnim.

Hvala vsem!

PRILOGE

Priloga A: Anketni obrazec

1.	Ali imate kmečki turizem ali turistično kmetijo?	a) da*
b) ne	1.a) Ste član katerega združenja ali društva ekoloških pridelovalcev?	
a) ne	b) da Katerega?	

2. Kateri je vaš glavni ekološki proizvod, ki ga prodajate?

3.	Ali imate na vaši kmetiji perutnino?	a) ne*
b) da	Katero? kokoši ,race, gosi, purane, noje,	
4.	Ali proizvajate kakšen perutninski proizvod, z namenom da ga prodajate?	
a) ne	4.a) Pa v prihodnje načrtujete proizvodnjo perutninskega proizvoda, z namenom da ga boste prodajali?	a) ne*
	b) Da katerega pa in koliko ga boste proizvedli?	
b) da	Katerega pa?	

JAJCA IN IZDELKI IZ NJIH in drugo				MESO IN IZDELKI IZ NJEGA			
1.		4.		5.		6.	
2.		5.		6.			
3.							
5. Koliko časa (let, mesecev) že prodajate.....?				6. Kolikšna je bila letna proizvodnja v lanskem letu?			
7. Koliko ste prodali?							
	5.	6.	7.		5.	6.	7.
1.				4.			
2.				5.			
3.				6.			
8. Vam zakonodaja in predpisi pri reji (kokoši nesnic) in prodaji (jajc) povzročajo kakšne težave?				9. Se pri pitanju ali klanju perutnine za meso srečujete, zaradi zakonodaje in predpisov s kakšnim problemom?			
a) ne				a) ne			
b) da Kakšne?				b) da S katerim?			
Ostali zabeležki:				10. koliko v odstotkih prodate živih živali za zakol in koliko zaklanih?			
				Živih _____%			
				Zaklanih _____% Koliko od tega prodate celih in koliko razkosanih na manjše dele (v odstotkih)?			
				celih _____% razkosanih _____%			

11. Komu prodajate perutninske proizvode?

a) direktno porabniku	b) posredniku
a) vse b) ne vse kaj? (navedi št.):	a) vse b) ne vse Kaj? (navedi št.):
Kje jih prodajate?	Komu to prodate (zadrugi, trgovini ali komu drugemu)?

12. Na kateri način, od zgoraj naštetih, prodate največ perutninskih proizvodov?

13. Koliko dohodka od celotne ekološke proizvodnje predstavljajo perutninski proizvodi (v odstotkih)? _____ %

14. Katera trditev za vas velja?

- a) Proizvedem več perutninskih proizvodov kot jih lahko prodam
b) Lahko bi prodal več kot proizvedem

15. Ali se dogaja, da v določenem času proizvedete veliko več določenega perutninskega proizvoda, kot ga lahko takrat prodate?

- a) ne
b) da Ali mi poveste vrsto perutninskega proizvoda, ki ga takrat proizvedete preveč in kdaj ga proizvedete preveč:

EKOLOŠKI PERUTNINSKI PROIZVOD, KI GA PROIZVEDETE PREVEČ	KDAJ GA PROIZVEDETE PREVEČ

16. Ali boste količino namenjeno prodaji v prihodnjih letih povečali ali zmanjšali? povečal/zmanjšal Za koliko?

Št. proizvoda	n.š.	p. ↑ z. ↓	Zakaj boste to količino namenjeno prodaji ?	Še ne ve Kaj bo vplivalo na vašo odločitev?

(v primeru, če prodajajo več proizvodov) Kaj pa količino boste povečali ali zmanjšali?

17. Ali v prihodnje načrtujete prodajati kakšen nov perutninski proizvod, ki ga do sedaj niste?

- a) ne
b) da Kateri proizvod je to in koliko ga boste namenili prodaji? _____
c) še ne ve Kaj bo vplivalo na vašo odločitev in kaj boste prodajali, če se boste odločili? _____

*Opomba: Pri odgovorih, označenih z zvezdico, sem končal z anketiranjem

Priloga B:
Prodaja perutninskih proizvodov po kmetijah

Zaporedna številka	Šifra kmetije	Število perutninskih proizvodov, ki jih prodajajo	Kokošja jajca	Piščančje meso	Meso pur	Jarkice do 12-15 tednov	Štajerske kokoši	Kopuni	Rezanci	Pecivo (gibanice, potice)
1.	1	1	✓							
2.	2	1	✓							
3.	3	1	✓							
4.	4	1	✓							
5.	8	1	✓							
6.	11	2	✓	✓						
7.	12	1	✓							
8.	14	1	✓							
9.	16	1	✓							
10.	19	1	✓							
11.	20	1			✓					
12.	21	1	✓							
13.	31	1	✓							
14.	32	2	✓	✓						
15.	33	1	✓							
16.	44	1	✓							
17.	45	1	✓							
18.	51	5	✓	✓		✓	✓	✓		
19.	52	1	✓							
20.	56	1	✓							
21.	75	1	✓							
22.	76	1	✓							
23.	79	1	✓							
24.	80	1	✓							
25.	93	1	✓							
26.	99	1	✓							
27.	100	1	✓							
28.	102	1	✓							
29.	107	1	✓							
30.	127	1	✓							
31.	143	1	✓							
32.	146	1	✓							
33.	148	1	✓							
34.	152	1	✓							

se nadaljuje

nadaljevanje

Zaporedna številka	Šifra kmetije	Število perutninskih proizvodov, ki jih prodajajo	Kokošja jajca	Piščanje meso	Meso pur	Jarkice do 12-15 tednov	Štajerske kokoši	Kopuni	Rezanci	Pecivo (gibanice, potice)
35.	154	1	✓							
36.	162	1	✓							
37.	163	1	✓							
38.	185	1	✓							
39.	212	1	✓							
40.	264	1 (+1)	✓						✓	
41.	265	1	✓							
42.	286	1	✓							
43.	296	1	✓							
44.	310	1	✓							
45.	361	1	✓							
46.	376	1	✓							
47.	401	1					✓			
48.	418	1	✓							
49.	450	1	✓							
50.	475	1	✓							
51.	502	1	✓							
52.	506	1	✓							
53.	550	1	✓							
54.	558	1	✓							
55.	579	1 (+1)	✓							✓
56.	652	1						✓		
57.	675	1	✓							
Število kmetij, ki prodaja določen perutninski proizvod:			54	3	1	1	2	2	1	1

Priloga C:
Število jajc, namenjenih prodaji in samooskrbi, v letu 2005 po kmetijah

Šifra kmetije	Količina prirejenih jajc	Število jajc, namenjenih samooskrbi	Število jajc, namenjenih prodaji	% jajc, namenjenih prodaji
1	255500	0	255500	100,00
2	50000	1000	49000	98,00
3	30000	5000	25000	83,33
4	18000	14400	3600	20,00
162	12775	3194	9581	75,00
76	12000	5000	7000	58,33
264	12000	2400	9600	80,00
361	10950	2740	8210	74,98
33	9000	3150	5850	65,00
52*	7759	1293	6466	83,33
16	7300	1040	6260	85,75
14	5475	3075	2400	43,84
185	5214	1825	3389	65,00
19	5000	500	4500	90,00
31	5000	500	4500	90,00
8	4500	1500	3000	66,66
12	4500	900	3600	80,00
21	4000	1500	2500	62,50
44	4000	1700	2300	57,50
506	4000	2000	2000	100,00
310	3997	667	3330	83,31
51	3600	1260	2340	65,00
102	3600	600	3000	83,33
45	3500	1000	2500	71,43
148	3500	1750	1750	50,00
418	3500	500	3000	85,71
127	3250	813	2437	74,98
32	3000	1000	2000	66,66
107	3000	1200	1800	60,00
163	3000	2700	300	10,00
475	2600	2360	240	9,23
80	2555	2015	540	21,14
146	2555	1705	850	33,27
75	2500	2000	500	20,00
100	2500	300	2200	88,00
99	2250	1688	562	24,98
296	2190	1590	600	27,40
558	2120	1670	450	21,23
265	2000	667	1333	66,65
376	2000	1000	1000	50,00
79	1920	1420	500	26,04
154	1825	609	1216	66,63
11	1600	800	800	50,00
286	1560	520	1040	66,66
93	1200	200	1000	83,33
56	1000	500	500	50,00

se nadaljuje

nadaljevanje

Šifra kmetije	Količina prirejenih jajc	Število jajc, namenjenih samooskrbi	Število jajc, namenjenih prodaji	% jajc, namenjenih prodaji
212	1000	500	500	50,00
502	1000	500	500	50,00
675	800	400	400	50,00
152	500	250	250	50,00
579	Imajo 30 kokoši. Večino jajc namenijo peki in jih preko končnih izdelkov prodajo.			
143	Se ne spomnijo.			
450	Ne želijo povedati -zelo malo.			
550	So na začetku reje kokoši nesnic.			
Skupaj:	521788	84901	436887	
Povprečni delež jajc, ki ga kmetije namenijo prodaji (upoštevane so le kmetije, ki so dale oba podatka):				60,684 %

*Opomba: kmetija, ki prodaja ekološka jajca šele dva meseca na datum anketiranja (21.4.2006)

Priloga D:
Težave, s katerimi se srečujejo kmetije v prireji jajc

Šifra kmetije	Število jajc, namenjenih prodaji, v letu 2005	Jim zakonodaja in predpisi pri reji kokoši nesnic in prodaji jajc povzročajo kakšne težave?	Komu ali kje prodajajo največ?
1	255.500	NE – na začetku so imeli precej težav z urejanjem dokumentacije.	V Ljubljano: Mercator Šiška, Maximarket in v Pomurju: MIR, GRAMIS
19	4.500	NE – želijo pa jih prodajati tudi na tržnici, pa jim predpis, da morajo jajca 1X mesečno dati pregledati predstavlja težavo, da se jim na tržnici ne splača prodajati.	Sorodnikom.
376	1.000	NE – ker vse prodamo na domu.	Na domu.
32	2.000	NE – ker imajo zelo malo prirejo jajc.	Dostava na dom in znancem na domu.
475	250	NE – ker ne prodajo veliko.	Sorodnikom.
146	850	NE – ker imajo premalo kokoši.	Sorodnikom na domu.
2	49.000	NE – imajo do 150 živali, zato se izognejo določenih predpisov. Če bi imeli nad 300 živali, pa bi morali zadostiti zakonodaji.	Na domu.
4	3.600	NE	Sosedom.
8	3.000	NE	Na domu.
11	800	NE	Ljudem v okolici.
12	3.600	NE	Na ekološki tržnici Naklo.
14	2.400	NE	Na domu.
16	6.260	NE	Na domu.
21	2.500	NE	Na domu.
31	4.500	NE	Na domu.
33	5.850	NE	Bližnji okolici.
44	2.300	NE	Svojcem in znancem.
45	2.500	NE	Na domu.
51	2.340	NE	Na domu.
52	?	NE	Ljudem v okolici.
56	500	NE	Na domu.
75	500	NE	Na domu.

se nadaljuje

nadaljevanje

Šifra kmetije	Število jajc, namenjenih prodaji, v letu 2005	Jim zakonodaja in predpisi pri reji kokoši nesnic in prodaji jajc povzročajo kakšne težave?	Komu ali kje prodajajo največ?
76	7.000	NE	Na domu.
80	540	NE	Sosedom.
93	1000	NE	Na domu vikendašem).
99	562	NE	Na domu.
102	3.000	NE	Na domu.
107	1.800	NE	Na ekološki tržnici Tolmin.
127	2.437	NE	Na domu.
143	?	NE	Na domu.
148	1.750	NE	Na domu.
152	250	NE	Na domu.
154	1.216	NE	Na domu (sorodnikom).
162	9.581	NE	Sorodniki prodajo sodelavcem.
163	300	NE	Obiskovalcem.
185	3.389	NE	Za njih prodaja sadjarska kmetija.
212	500	NE	Na domu.
264	?	NE	Ekološka tržnica Maribor.
265	1.333	NE	Na domu.
286	1.040	NE	Na domu.
296	600	NE	Na domu.
310	3.330	NE	Na domu in sodelavcem.
361	8.210	NE	Na domu.
418	3.000	NE	Na dom vozijo znancem.
450	?	NE	Sosedom.
502	500	NE	Sosedom.
558	450	NE	Sosedom.
579	?	NE	Mimoidočim turistom.
675	400	NE	Na ekološki tržnici Naklo.
506	2.000	DA – pri prodaji niso dorečene veterinarske stvari, zmeda v zakonih in predpisih.	Na domu.

se nadaljuje

nadaljevanje

Šifra kmetije	Število jajc, namenjenih prodaji, v letu 2005	Jim zakonodaja in predpisi pri reji kokoši nesnic in prodaji jajc povzročajo kakšne težave?	Komu ali kje prodajajo največ?
3	25.000	DA – predpisi v zvezi s ptičjo gripo.	Ekološka tržnica Ljubljana.
100	2.200	DA – predpisi v zvezi s ptičjo gripo.	Na ekološki tržnici Maribor.
550	?	DA – predpisi v zvezi s ptičjo gripo.	Znancem.
79	500	DA – ni pravega zakona in predpisov, po katerih bi se držali.	Na domu.

Priloga E:
Pričetek prodaje perutninskega mesa in žive perutnine (po letih)

Šifra kmetije	Perutninski proizvod	Leto pričetka prodaje
11	piščančje meso	2004
20	meso pur	1994
32	piščančje meso	2004
51	pitovni piščanci	2002
51	jarkice (od 12-15 tednov)	2004
51	štajerske kokoši	2002
51	kopuni	2002
401	štajerske kokoši	2004
652	kopuni	2002

Priloga F:
Količina ostalih perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji ter samooskrbi (po kmetijah)

Šifra kmetije	Perutninski proizvod	Količina proizvoda za samooskrbo	Količina proizvoda namenjenega prodaji	% proizvoda namenjenega prodaji
11	piščančje meso	20 kg	30 kg	60,00
20	meso pur	125 kg	375 kg	75,00
32	piščančje meso	127 kg	253 kg	66,58
51	pitovni piščanci	100 kom	900 kom	90,00
51	jarkice (od 12-15 tednov)	30 kom	650 kom	95,59
51	plemenske živali (pasma štajerska kokoš)	400 kom	400 kom	100,00
51	kopuni	10 kom	90 kom	90,00
401	plemenske živali (pasma štajerska kokoš)	ne želi povedati		
652	kopuni	0	300 kom	100,00
Povprečno namenijo prodaji				84,60

Priloga G:
Količine ostalih perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji ter samooskrbi, v letu 2005

Perutninski proizvod	Količina proizvoda za samooskrbo	Količina proizvoda namenjenega prodaji	% proizvoda namenjenega prodaji
piščančje meso in pitovni piščanci	147 kg + 100 kom	283 kg + 900 kom	72,19
meso pur	125 kg	375 kg	75,00
meso kopunov in kopuni	10 kom	390 kom	95,00
štajerske kokoši*	400 kom	400 kom	100,00
jarkice (od 12-15 tednov)	30 kom	650 kom	95,59

*Opomba: dva rejca prodajata štajerske kokoši in le eden mi je povedal oba podatka, ki sta upoštevana v preglednici.

Priloga H:
Prodaja pitovne perutnine in perutninskega mesa v letu 2005

Proizvod	Šifra kmetije	Namenili prodaji (v letu 2005)	Namenili prodaji (živih živali)		Namenili prodaji (zaklanih živali)	
			Količina živih	% živih	Količina zaklanih	% zaklanih
meso pur	20	375 kg	/	/	375 kg	100
pitovni piščanci	11	30 kg	/	/	30 kg	100
	32	253 kg	/	/	253 kg	100
	51	900 kom	niso želeli odgovoriti			
kopuni	51	90 kom	niso želeli odgovoriti			
	652	300 kom	150 kom	50	150 kom	50

Priloga I:
Prodajne poti, po katerih kmetije prodajajo perutninske proizvode

Šifra kmetije	Število prodajnih poti, po katerih kmetija prodaja	Način prodaje			
		Posredniku	Direktno porabniku		
			Na domu	Na ekološki tržnici	Dostava na dom
1	4	Mercator Šiška, MIR, Maxi-market, GRAMIS			
2	1		✓		
3	1			V Ljubljani	
4	1		Sosedom		
8	1		✓		
9	1		Ljudem v okolici		
10	2		✓	V Naklem	
14	1		✓		
16	1		✓		
19	1		Sosedom		
20	1		Sorodnikom in znancem		
21	1		✓		
31	1		✓		
32	2		✓		✓
33	1		Bližnji okolici		
44	1		Svojcem in znancem		
45	1		✓		
51	1		Ljudje iz vse Slovenije		
52	1		Ljudem v okolici		
56	1		✓		
75	1		✓		
76	1		✓		
79	1		✓		
80	1		Sosedom		
93	1		Vikendašem		
99	1		✓		
100	2		✓	Maribor	
102	1		Ljudem v okolici		

se nadaljuje

nadaljevanje

Šifra kmetije	Število prodajnih poti, po katerih kmetija prodaja	Način prodaje			
		Posredniku	Direktno porabniku		
			Na domu	Na ekološki tržnici	Dostava na dom
107	2		✓	Tolmin	
127	1		✓		
143	1		✓		
146	1		Sorodnikom		
148	1		✓		
152	1		✓		
154	1		Sorodnikom		
162	2		✓		Sorodniki dostavljajo svojim sodelavcem
163	1		Obiskovalcem		
185	1	Sadjarski kmetiji			
212	1		✓		
264	2	Hotel Zlatorog Bohinj		Maribor	
265	1		✓		
286	1		✓		
296	1		✓		
310	3		✓	Litija	Prodaja sodelavcem
361	1		✓		
376	1		✓		
401	1		✓		
418	1		Znancem		
450	1		Sosedom		
475	1		Sorodnikom		
502	1		Sosedom		
506	1		✓		
550	1		Znancem		
558	1		Sosedom		
579	1		Mimoidočim pohodnikom		
652	1		✓		
675	1			V Naklem	
Skupaj:	65	3	52	7	3

Opomba: Zatemnjene celice predstavljajo prodajno pot, po kateri kmetovalec proda vse ali največ perutninskih proizvodov.

Priloga J:
Število kmetij po prodajnih poteh ekoloških perutninskih proizvodov

Način prodaje (prodajna pot)	Število kmetij (od 57 kmetij)
Prodaja na domu	52
Prodaja na ekološki tržnici	7
Prodaja posredniku	3
Dostava »na dom«	3

Priloga K:

Delež dohodka iz reje perutnine glede na celotni dohodek ekološke pridelave na kmetijah, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode, ter količine ekoloških perutninskih proizvodov, namenjenih prodaji

Šifra kmetije	Proizvodi, namenjeni prodaji v letu 2005								% dohodka iz reje perutnine od celotnega dohodka ekološke pridelave na kmetiji
	Kokošja jajc	Piščanje meso	Meso pur	Jarkice stare od 12 do 15 tednov	Štajerke kokoši različnih starosti	Kopuni	Jajčni rezanci	Pecivo (gibanice, potice)	
56	500								0,1
450	zelo malo								0,1
506	2000								0,1
100	2200								0,2
148	1750								0,2
265	1333								0,2
286	1040								0,2
475	240								0,2
99	562								0,3
296	600								0,3
558	450								0,3
11	800	30 kg							0,5
21	2500								0,5
44	2300								0,5
52	6466								0,5
75	500								0,5
80	540								0,5
102	3000								0,5
146	850								0,5
154	1216								0,5
212	500								0,5
310	3330								0,5
675	400								0,5
418	3000								0,6
502	500								0,9
4	3600								1,0
8	3000								1,0
12	3600								1,0
16	6260								1,0
31	4500								1,0
76	7000								1,0
93	1000								1,0
107	1800								1,0

se nadaljuje

nadaljevanje

[illegible]

Priloga L:
Presežki perutninskih proizvodov v posameznem obdobju leta po kmetijah

Šifra kmetije	Število jajc, namenjenih prodaji v letu 2005	Viški	V katerem obdobju leta proizvedejo več, kot lahko prodajo	Komu ali kje prodajajo največ jajc
1	255.500	Da	Julij, avgust	V Ljubljano: Mercator Šiška, Maxi-market in v Pomurju: MIR, GRAMIS
2	49.000	Da	Julij, avgust	Na domu.
3	25.000	Da	Junij, julij, avgust	Ekološka tržnica Ljubljana.
4	3.600	Da	Po veliki noči en mesec (april)	Sosedom.
19	4.500	Da	Julij, avgust	Sorodnikom.
80	540	Da	Julij, avgust	Sosedom.
152	250	Da	Marc, april, maj	Na domu.
502	500	Da	Maj, junij, julij	Sosedom.
296	600	Da	Konec aprila, začetek maja	Na domu.
8	3.000	Ne		Na domu.
11	800	Ne		Ljudem v okolici.
12	3.600	Ne		Na ekološki tržnici Naklo.
14	2.400	Ne		Na domu.
16	6.260	Ne		Na domu.
21	2.500	Ne		Na domu.
31	4.500	Ne		Na domu.
32	2.000	Ne		Dostava znancem na dom.
33	5.850	Ne		Bližnji okolic.
44	2.300	Ne		Svojcem in znancem.
45	2.500	Ne		Na domu.
51	2.340	Ne		Na domu.
52	?	Ne		Ljudem v okolici.
56	500	Ne		Na domu.
75	500	Ne		Na domu.
76	7.000	Ne		Na domu.
79	500	Ne		Na domu.
93	1000	Ne		Na domu vikendašem.
99	562	Ne		Na domu.
100	2.200	Ne		Na ekološki tržnici Maribor.
102	3.000	Ne		Na domu.
107	1.800	Ne		Na ekološki tržnici Tolmin.
127	2.437	Ne		Na domu.
143	?	Ne		Na domu..
146	850	Ne		Sorodnikom na domu.

se nadaljuje

nadaljevanje

Šifra kmetije	Število jajc, namenjenih prodaji v letu 2005	Viški	V katerem obdobju leta proizvedejo več, kot lahko prodajo	Komu ali kje prodajajo največ jajc
148	1.750	Ne		Na domu.
154	1.216	Ne		Sorodnikom na domu.
162	9.581	Ne		Sorodniki prodajo sodelavcem.
163	300	Ne		Obiskovalcem.
185	3.389	Ne		Za njih prodaja sadjarska kmetija.
212	500	Ne		Na domu.
264	?	Ne		Ekološka tržnica Maribor.
265	1.333	Ne		Na domu.
286	1.040	Ne		Na domu.
310	3.330	Ne		Na domu in sodelavcem.
361	8.210	Ne		Na domu.
376	1.000	Ne		Na domu.
418	3.000	Ne		Na dom vozijo znancem.
450	?	Ne		Sosedom.
475	250	Ne		Sorodnikom.
506	2.000	Ne		Na domu.
550	?	Ne		Znancem.
558	450	Ne		Sosedom.
579	?	Ne		Mimoidočim turistom.
675	400	Ne		Na ekološki tržnici Naklo.

Priloga M:
Kmetije s presežki jajc v posameznem obdobju leta

Šifra kmetije	Obdobje leta (po mesecih)													
	2. pol. feb.	marec		april		maj		junij		julij		avgust		1. pol. sept
		1. pol.	2. pol.	1. pol.	2. pol.	1. pol.	2. pol.	1. pol.	2. pol.	1. pol.	2. pol.	1. pol.	2. pol.	
1										X	X	X	X	
2										X	X	X	X	
3								X	X	X	X	X	X	
4				X	X									
19										X	X	X	X	
80										X	X	X	X	
152		X	X	X	X	X	X							
502						X	X	X	X	X	X			
296					X	X								
Število kmetij skupaj:	0	1	1	2	3	3	2	2	2	6	6	5	5	0

Priloga N:
Kmetije, ki bodo namenile prodaji več ekološko prirejenih jajc kot v letu 2005, ter vzroki za povečanje prireje

Šifra kmetije	Vzrok zaradi katerega bo priredila več	Lani namenila prodaji	Za koliko bo povečala količino jajc za prodajo	Količina jajc, ki jo bo v prihodnje namenila prodaji
32	enostavna proizvodnja in povpraševanje	2000	2000	4000
45	povpraševanje	2500	?	?
107	povpraševanje	1800	800	2600
162	povpraševanje	9581	?	?
264	povpraševanje	9600	?	?
579	povpraševanje	?	Za 3X	?
Skupaj:		3800*	2800*	6600*
Vse kmetije skupaj		25481		

*Opomba: V izračunu so upoštevane le kmetije, ki so dale vse tri podatke.

Priloga O:

Kmetije, ki bodo v prihodnje namenile prodaji manj ekoloških jajc, ter vzroki za njihovo odločitev

Šifra kmetije	Vzrok zaradi katerega bo priredila manj	Količina jajc, ki so jo namenili prodaji v letu 2005	Za koliko bo zmanjšala količino jajc za prodajo	Količina jajc, ki jo bo v prihodnje namenila prodaji
3	Zaradi ptičje gripe.	25000	8750	16250
4	Premajhen dobiček, veliko dela. Povečal meso govedu. Kokoši imel le za samooskrbo.	3600	3600	0
31	Zaradi ptičje gripe.	4500	?	?
100	Ljudje se bojijo kupovati zaradi ptičje gripe.	2200	?	?
143	Zahteve in predpisi za ekološko pridelavo.	?	?	?
152	Predpisi glede ptičje gripe.	250	125	125
185	Tržiti bodo pričeli ekološko kravje mleko in ptičja gripa, zato bodo zmanjšali proizvodnjo jajc.	3389	1695	1694
286	Ptičja gripa, predraga krma.	1040	?	?
502	Ker ostajajo jajca.	500	?	?
506	Zaradi zakonodaje, ki je zelo toga, ptičja gripa.	2000	2000	0
Skupaj:		34239*	16170*	18069*
Vse kmetije skupaj		42479		

*Opomba: V izračunu so upoštevane le kmetije, ki so dale vse tri podatke.

Priloga P:

Kmetije, ki bodo v prihodnjih letih priredile enako količino ekoloških jajc, ter vzroki za njihovo odločitev

Šifra kmetije	Zakaj bo priredila enako	Drugače bi	Namenila prodaji v letu 2005
8	Nimajo dovolj zemlje.	/	3000
11	/	/	800
44	/	/	2300
56	Kokoši imajo le zato, da pokrijejo minimalno obtežbo	/	500
75	Kokoši imajo za samooskrbo –prodajo le viške	/	500
76	/	/	7000
93	Večje proizvodnje ne dovoljuje prostor in ne pridelana ter odkupljena krma	/	1000
99	/	/	562
127	/	/	2437
146	Kokoši imajo za samooskrbo –prodajo le viške	/	850
148	Kokoši imajo za samooskrbo –prodajo le viške	/	1750
154	Ker je premajhen dobiček in sedaj je še ptičja gripa	/	1216
265	Kokoši imajo za samooskrbo –prodajo le viške	/	1333
310	Pojav ptičje gripe	Povečal	3330
361	Pojav ptičje gripe	Povečal	8210
450	Kokoši imajo za samooskrbo –prodajo le viške	/	
475	Predraga ekološko pridelana krma, sami pa je ne morejo pridelati	/	240
675	Predraga ekološko pridelana krma, sami pa je ne morejo pridelati	/	400
Skupaj:			35428

Priloga R:

Vpliv ponovnega izbruha ptičje gripe v Sloveniji v prihodnjih letih, pri kmetovalcih, ki še ne vedo, kakšen obseg prireje jajc bodo imeli v prihodnjih letih zaradi izbruha le-te v letu 2005

Šifra kmetije, kjer ne vedo kakšen obseg prireje jajc bodo imeli v prihodnjih letih, zaradi pojava ptičje gripe v letu 2005	Namerava, če ne bo ptičje gripe	Namerava, če bo ptičja gripa v Sloveniji	Za koliko % bodo zmanjšali količino namenjeno prodaji	Stanje na trgu
1	povečati	enako	/	=
2	enako	zmanjšati	100,00	- 49000
14	enako	zmanjšati	100,00	- 2400
16	povečati	zmanjšati	?	?
19	?	?	?	?
21	povečati	zmanjšati	?	?
51	povečati	zmanjšati	?	?
52	?	?	?	?
79	?	?	?	?
80	?	?	?	?
102	povečati	enako	/	=
212	?	?	?	?
376	enako	zmanjšati	100,00	- 1000
418	povečat	enako	/	=
550	?	?	?	?
558	?	?	?	?
			skupaj	- 52.400

Priloga S:

Seznam kmetij, ki bodo v prihodnjih letih priredile enako količino ekološkega perutninskega mesa

Šifra kmetije, ki bo priredila enako količino perutninskega mesa kot v letu 2005	PROIZVOD	Zakaj bo proizvedla enako?	Drugače bi	Koliko bo priredila v prihodnje?
11	Piščančje meso	?	?	30 kg
20	Meso pur	vpliv reje na okolje	povečeval	375 kg
Piščančje meso skupaj:				30 kg
Meso pur skupaj:				375 kg

Priloga Š:

Kmetije in njihovi načrti o prireji novih ekoloških perutninskih proizvodov v prihodnjih letih

Šifra kmetije	Proizvodi, ki so jih kmetje prodajali v letu 2005			Obseg proizvodnje, ki ga bodo kmetije imele v prihodnjih letih	Ali bo kmetija v prihodnje proizvajala kakšen nov perutninski proizvod ter (katerega bo oz. katerega bi)
	Jajca	Meso in živa perutnina	Ostali ne perutninski proizvodi		
11	X	X		ENAK	NE
20		X		ENAK	NE
44	X			ENAK	NE
76	X			ENAK	NE
99	X			ENAK	NE
127	X			ENAK	NE
146	X			ENAK	NE
154	X			ENAK	NE
475	X			ENAK	NE
56	X			ENAK – ima za minimalno obtežbo.	NE
8	X			ENAK – nima dovolj zemlje.	NE
675	X			ENAK – predraga krma.	NE
148	X			ENAK – prodajajo le viške.	NE
75	X			ENAK – prodajo le viške.	NE
265	X			ENAK – prodajo le viške.	NE
450	X			ENAK – prodajo le viške.	NE
93	X			ENAK – proizvedejo največ, kot lahko proizvede.	NE
310	X			ENAK – ptičja gripa.	NE
361	X			ENAK – ptičja gripa.	NE
162	X			POVEČALI	ŠE NE VE – piščančje meso, če bo dovolj časa in delovne sile.
264	X		jajčni rezanci	POVEČALI	ŠE NE VE – želijo proizvajati še nekaj novega.

se nadaljuje

nadaljevanje

Šifra kmetije	Proizvodi, ki so jih kmetje prodajali v letu 2005			Obseg proizvodnje, ki ga bodo kmetije imele v prihodnjih letih	Ali bo kmetija v prihodnje proizvajala kakšen nov perutninski proizvod ter (katerega bo oz. katerega bi)
	Jajca	Meso in živa perutnina	Ostali ne perutninski proizvodi		
32	X	X		POVEČALI	NE
45	X			POVEČALI	NE
107	X			POVEČALI	NE
579	X		pecivo	POVEČALI	NE (pričeli bodo peči nove okuse potic).
14	X			ŠE NE VEDO	NE
1	X			ŠE NE VEDO	NE
2	X			ŠE NE VEDO	NE
16	X			ŠE NE VEDO	NE
19	X			ŠE NE VEDO	NE
21	X			ŠE NE VEDO	NE
51	X	X		ŠE NE VEDO	NE
52	X			ŠE NE VEDO	NE
80	X			ŠE NE VEDO	NE
102	X			ŠE NE VEDO	NE
163	X			ŠE NE VEDO – če se bo dalo dobiti cenejšo ekološko pridelano krmo.	ŠE NE VE – piščančje meso, če se bo dalo dobiti cenejšo ekološko pridelano krmo.
79	X			ŠE NE VEDO – odvisno od ptičje gripe.	ŠE NE VE – pitovne, piščance odvisno od ptičje gripe (imeli so že gosi, pure).
212	X			ŠE NE VEDO – odvisno od ptičje gripe.	NE (mogoče bodo jajčne rezance, odvisno od ptičje gripe).
12	X			ŠE NE VEDO – Povečati, ko bodo povečali prostor.	ŠE NE VE – morda stare znesene kokoši (povpraševanje je).
296	X			ŠE NE VEDO – predraga krma, predelat pa je ne morejo.	NE
376	X			ŠE NE VEDO – ptičja gripa.	NE
418	X			ŠE NE VEDO – ptičja gripa.	NE

se nadaljuje

nadaljevanje

Šifra kmetije	Proizvodi, ki so jih kmetje prodajali v letu 2005			Obseg proizvodnje, ki ga bodo kmetije imele v prihodnjih letih	Ali bo kmetija v prihodnje proizvajala kakšen nov perutninski proizvod ter (katerega bo oz. katerega bi)
	Jajca	Meso in živa perutnina	Ostali ne perutninski proizvodi		
550	X			ŠE NE VEDO – ptičja gripa.	NE
558	X			ŠE NE VEDO – ptičja gripa.	NE
33	X			ŠE NE VEDO – odvisno od cene in povpraševanja.	DA – pitovni piščanci.
31	X			ZMANJŠALI	NE
100	X			ZMANJŠALI	NE
143	X			ZMANJŠALI	NE
152	X			ZMANJŠALI	NE
506	X			ZMANJŠALI	NE
185	X			ZMANJŠALI	NE
401		Štajerske kokoši		ZMANJŠALI	ŠE NE VE – odvisno od cene.
652		X		ZMANJŠALI	NE
3	X			ZMANJŠALI	NE
4	X			ZMANJŠALI	NE
502	X			ZMANJŠALI – ker ostajajo jajca.	NE
286	X			ZMANJŠALI – ptičja gripa, predraga krma.	NE

Priloga T:
Ekološke kmetije, ki imajo perutnino in društva ter združenja ekoloških kmetovalcev, v
katera so včlanjeni

Združenja in društva ekoloških pridelovalcev	Število kmetij včlanjenih v društvo / združenje	
	Ki ne prodajajo perutninskih proizvodov	Ki prodajajo perutninske proizvode
NISO VČLANJENI	134	10
Ne vedo katerega društva so člani	11	0
¹ Zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije	11	3
² Združenje ekoloških kmetov Osrednje Slovenije	18	7
² Združenje za ekološko kmetovanje SV Slovenije	24	5
² Združenje ekoloških kmetov Obale	0	0
² Združenje ekoloških kmetov Zdravo življenje	17	5
² Združenje ekoloških kmetov Gorenjske	23	10
² Združenje ekoloških pridelovalcev in predelovalcev Deteljica	48	10
² Združenje za ekološko kmetovanje Dolenjske, Posavja in Bele Krajine	18	2
² Združenje za ekološko kmetovanje Severne Primorske	12	4
Združenje ekoloških kmetov pomurje		1
Prekmursko združenje ekoloških kmetov (nastalo v letu 2006)		1
Ajda –združenje biodinamičnih kmetov slovenije	7	1
Združenje ekoloških kmetov Tolmin	1	1
Združenje EKO TOPAS	1	0
Društvo malih sirarjev	1	0
Združenje ekoloških kmetij s Kočevja	2	0
Govedorejsko društvo Maribor	1	0
Pohorje beef	5	0
Združenje ekoloških kmetov zgornje posočje	1	0

¹ Opomba: To je zveza združenj ekoloških kmetov Slovenije, v katero so združena tudi regionalna združenja ekoloških kmetov.

² Opomba: to so regionalna združenja ekoloških kmetov.

Priloga U:
Osnovne kmetijske dejavnosti ekoloških kmetij, ki ne prodajajo ekoloških perutninskih proizvodov

Kmetijska dejavnost	Število kmetij, ki so določeno dejavnost navedle kot eno izmed osnovnih kmetijskih dejavnosti na kmetiji
Govedoreja	214
Reja drobnice	51
Zelenjadarstvo	33
Ostala rastlinska pridelava	27
Poljedelstvo brez žit	22
Poljedelstvo-žita	19
Kmetije z mešano pridelavo	17
Ostale domače živali	8
Reja divjadi	4
Perutninarstvo	0
Skupno število:	395

Priloga V:
Osnovne kmetijske dejavnosti ekoloških kmetij, ki prodajajo ekološke perutninske proizvode

Kmetijska dejavnost	Število kmetij, ki so določeno dejavnost navedle kot eno izmed osnovnih kmetijskih dejavnosti na kmetiji
Poljedelstvo-žita	14
Perutninarstvo	13
Zelenjadarstvo	10
Reja drobnice	10
Ostala rastlinska pridelava	8
Poljedelstvo brez žit	5
Ostale domače živali	4
Kmetije z mešano pridelavo	1
Reja divjadi	0
Govedoreja	31
Skupno število:	96

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Franci ČERNEČ

**STANJE NA PODROČJU PRIREJE IN PRODAJE
EKOLOŠKIH PERUTNINSKIH PROIZVODOV**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2008